

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
ĮMONIŲ EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Greta Karolina Girnytė

**LIETUVOS PIENO PERDIRBIMO ĮMONIŲ REZULTATYVUMO
LYGINAMOJI ANALIZĖ IR RODIKLIŲ DINAMIKOS Į PERSPEKTYVĄ
VERTINIMAS**

EFFICIENCY COMPARATIVE ANALYSIS OF LITHUANIAN DAIRY INDUSTRY COMPANIES AND ASSESSMENT
OF INDICATORS OF FUTURE PROSPECTS

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų kryptis, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

Verslo kryptis

VILNIUS 2016

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
ĮMONIŲ EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

(Data)

Greta Karolina Girnytė

**LIETUVOS PIENO PERDIRBIMO ĮMONIŲ REZULTATYVUMO
LYGINAMOJI ANALIZĖ IR RODIKLIŲ DINAMIKOS Į PERSPEKTYVĄ
VERTINIMAS**

EFFICIENCY COMPARATIVE ANALYSIS OF LITHUANIAN DAIRY INDUSTRY COMPANIES AND ASSESSMENT
OF INDICATORS OF FUTURE PROSPECTS.

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų kryptis, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

Verslo kryptis

Vadovas

doc. dr. Kęstutis Peleckis

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Konsultantas

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Konsultantas

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Lietuvių kalbos konsultantas

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Vilnius, 2016

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
ĮMONIŲ EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Verslo vadybos studijų kryptis

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

(Data)

**BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS**

.....Nr.
Vilnius

Studentui (ei) Greta Karolinai Girnytei

(Vardas, pavardė)

Baigiamojo darbo tema: „Lietuvos pieno perdirbimo įmonių rezultatyvumo lyginamoji analizė ir rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimas“.

patvirtinta 201...m. d. dekanų potvarkiu Nr.

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 201...m. d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS:

Apibendrinti ir susisteminti rezultatyvumo sampratą, ją lemiančius veiksniai ir veiklos rezultatyvumo ekonominės analizės metodologinius aspektus. Įvertinti ir palyginti Lietuvos pieno perdirbėjų ūkinės–komercinės veiklos rezultatyvumo rodiklius, įvertinti bankroto tikimybes įvairiais metodais, identifikuoti galimybes ir pateikti pasiūlymus įmonių veiklos gerinimui ir atlikti rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimą.

Baigiamojo darbo rengimo konsultantai:

Lietuvių kalbos konsultantas doc. dr. Rasuolė Vladarskienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Vadovas
(Paraša)

.....
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

.....
(Parašas)

Greta Karolina Girnytė

(Vardas, pavardė)

.....
(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas
Verslo vadybos fakultetas
Įmonių ekonomikos ir vadybos katedra

ISBN ISSN
Egz. sk.
Data-.....-.....

Antrosios pakopos studijų Verslo vadybos programos magistro baigiamasis darbas

Pavadinimas **Lietuvos pieno perdirbimo įmonių rezultatyvumo lyginamoji analizė ir rodiklių dinamikos perspektyvos vertinimas**
Autorius **Greta Karolina Girnytė**
Vadovas **Kęstutis Peleckis**

Kalba: lietuvių

Anotacija

Baigiamojo darbo tikslas – atlikti 4 didžiausių Lietuvos pieno perdirbimo įmonių rodiklių lyginamąją analizę 2006-2014 metais, apskaičiuoti bankroto tikimybes ir rodiklių prognozę, pateikti išvadas ir siūlymus įmonių veiklos gerinimui. Siekiant šio tikslo pirmoje darbo dalyje atlikta įmonių veiklos rezultatyvumo teorinių aspektų apžvalga mokslinėje literatūroje, susistemintos sąvokos. Antroje darbo dalyje pateikta trumpa 4 didžiausių Lietuvos pieno perdirbimo įmonių charakteristika. Trečioje dalyje pateiktas metodinis tyrimas, apskaičiuoti ir įvertinti pagrindiniai įmonių rezultatyvumą apibūdinantys santykiniai rodikliai 2006-2014 m., atliktas rodiklių palyginimas, nustatytos tendencijos ir įvertintos bankroto tikimybės. Remiantis palyginamosios analizės rezultatais, pateikiamos išvados ir siūlymai.

Darbą sudaro šešios dalys: įvadas, trys dėstymo dalys (teorinių aspektų apžvalga, įmonių charakteristikos ir palyginamoji analizė), išvados, literatūros ir kitų šaltinių sąrašas.

Darbo apimtis – 75 puslapiai (be priedų), 22 paveikslai, 10 lentelių, 41 biografiniai ir kiti šaltiniai.
Atskirai pridedami 8 darbo priedai

Prasminiai žodžiai: Įmonių veiklos analizė, lyginamoji analizė, rezultatyvumas, metodinis tyrimas, veiklos rodikliai, likvidumas, apyvartumas, pelningumas, mokumas, bankrotas, prognozavimas, bankroto įvertinimas.

Vilnius Gediminas Technical University
Faculty of Business Management
Department of Economics and Management of Enterprises

ISBN ISSN
Copies No.
Date-.....-.....

Master Degree Studies **Business Management** study programme Master Graduation Thesis

Title **Efficiency Comparative Analysis of Lithuanian Dairy Industry Companies and Assessment of Indicators of Future Prospects**

Author **Greta Karolina Girnytė**

Academic supervisor **Kęstutis Peleckis**

Thesis language: Lithuanian

Annotation

The purpose of this Master Final Thesis is to carry out the comparative analysis of the four biggest Lithuanian milk processing companies from 2006 till 2014. To achieve this goal, first part in the thesis is the accomplished analysis of the companies activities of the theoretical aspects in the scientific literature. The second part of the final thesis introduces the main characteristics of the four biggest Lithuanian milk processing companies. The third part carries out methodological research, the main indicators for years 2006-2014. Also it includes the calculated and compared between the companies bankruptcy probabilities. The master thesis is summarized by conclusions and recommendations based on the results of comparative analysis.

Structure: introduction, 3 main parts (theoretical, companies` characteristic and comparative analysis of performance indicators), conclusions, suggestions and references.

Thesis consists of: 75 p. text without appendixes, 22 pictures, 10 tables, 41 bibliographical entries.

Appendixes included.

Keywords: Company`s comparative analysis, methodological research, performance indicators, efficiency, liquidity, profitability, solvency, bankrupt, bankruptcy estimation.

(Baigiamojo darbo sąžiningumo deklaracijos forma)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Greta Karolina Girnytė, 20141743

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)

Verslo vadybos fakultetas

(Fakultetas)

Verslo vadyba, OVfm-14

(Studijų programa, akademinė grupė)

BAIGIAMOJO DARBO (PROJEKTO)

SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2016 m. sausio 06 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas tema „Lietuvos pieno perdirbimo įmonių rezultatyvumo lyginamoji analizė ir rodiklių dinamikos perspektyvos vertinimas“ patvirtintas 2014 m. gruodžio 10 d. dekanų potvarkiu Nr. 290vv, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Prenkant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį darbą, mane konsultavo mokslininkai ir specialistai: doc. dr. Rasuolė Vladarskienė. Mano darbo vadovas Kęstutis Peleckis.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

(Parašas)

Greta Karolina Girnytė

(Vardas ir pavardė)

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	10
ĮVADAS	11
1 Įmonės veiklos rezultatyvumo analizės teorinių pagrindų apžvalga	13
1.1 Įmonės veiklos rezultatyvumo reikšmė	13
1.2 Ekonominės analizės aspektai.....	14
1.3 Finansinės analizės aspektai	17
1.4 Finansinė analizės reikšmė ir uždaviniai	17
1.5 Finansinės analizės metodika ir rūšys.....	18
1.6 Įmonės rezultatyvumą apibūdinančių rodiklių skaičiavimo metodika	20
1.6.1 Pelningumo rodikliai	20
1.6.2 Likvidumo rodikliai.....	22
1.6.3 Veiklos efektyvumo rodikliai	25
1.7 Įmonių bankroto prognozavimas	27
1.7.1 Įmonių bankroto prognozavimp metodika	29
1.7.2 Lietuvos įmonių bankrotams prognozuoti modelių tinkamumas	32
1.8 Prognozavimo metodai	33
1.8.1 Slenkančio vidurkio metodas.....	35
1.8.2 Eksponentinio išlyginimo metodas.....	35
2 Lietuvos pieno perdirbimo įmonių apibūdinimas.....	36
2.1 AB „Rokiškio sūris“ charakteristika	36
2.2 AB „Žemaitijos pienas“ charakteristika	37
2.3 AB „Pieno žvaigždės“ charakteristika	38
2.4 AB „Vilkyškių pieninė “ charakteristika	39
2.5 Bendrovių rinkodara ir pardavimai	41
3 Santykinių rodiklių palyginamoji analizė.....	46
3.1 Pelningumo rodiklių analizė	46
3.1.1 Bendrasis pelningumas	47
3.1.2 Grynasis pelningumas	48
3.1.3 Veiklos pelningumas	49
3.1.4 Turto pelningumas.....	50
3.1.5 Nuosavo kapitalo pelningumas.....	51

3.1.6	Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas	52
3.1.7	Absoliutaus likvidumo pinigais rodiklis.....	53
3.1.8	Apyvartinio kapitalo ir turto santykis	54
3.1.9	Bendras skolos rodiklis.....	56
3.1.10	Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas.....	57
3.1.11	Parduotų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimo litui	58
3.1.12	Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	59
3.1.13	Vienos dienos apyvarta.....	60
3.2	Bankroto prognozavimas	61
3.2.1	Altmano modelis	61
3.2.2	Spingate modelis	62
3.2.3	Tafflerio ir Tisshawo modelis	63
3.2.4	Liso modelis	64
3.2.5	Chesserio modelis.....	65
3.2.6	Bankroto prognozavimo modelių rezultatų lyginimas	66
3.3	Rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimas	67
	Išvados ir pasiūlymai	73
	LITERATŪRA	75
	PRIEDAI	80
	A priedas.....	80
	B priedas	82
	C priedas	83
	D priedas.....	85
	E priedas	86
	F priedas	88
	G priedas.....	89
	H priedas.....	92

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav.** Bankroto prognozavimo modeliai
- 2 pav.** Prognozavimo metodų klasifikacija
- 3 pav.** Bendrovių pasiskirstymas pagal pardavimų apimtis procentais
- 4 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt
- 5 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt
- 6 pav.** AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt
- 7 pav.** AB „Vilkyškių pieninė“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt
- 8 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendrasis pelningumas 2006–2014 m.
- 9 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių grynas pelningumas 2006–2014 m.
- 10 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių veiklos pelningumas 2006–2014 m.
- 11 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių turto pelningumas 2006–2014 m.
- 12 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių nuosavo kapitalo pelningumas 2006–2014 m.
- 13 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas 2006–2014 m.
- 14 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių absoliutaus likvidumo pinigais koeficientas 2006–2014 m.
- 15 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių apyvartinis kapitalas 2006–2014 m.
- 16 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių apyvartinio kapitalo ir turto santykis 2006–2014 m.
- 17 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendras skolos rodiklis 2006–2014 m.
- 18 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas 2006–2014 m.
- 19 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių parduotų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimų litui 2006–2014 m.
- 20 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių trumpalaikio turto apyvartumas kartais 2006–2014 m.
- 21 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių vienos dienos apyvarta 2006–2014 m.
- 22 pav.** Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių tikimybių bankrutuoti palyginimas 2006–2014 m.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Bankroto prognozavimo modelių metodika

2 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Altmano modelį

3 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Springate modelį

4 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Tafflerio ir Tisshawo modelį

5 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Liso modelį

6 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Chesserio

7 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pardavimų ir turto apyvartumo kartais prognozė 2015 metams

8 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pardavimų savikainos ir parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui prognozė 2015 metams

9 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių grynojo pelno prognozė 2015 metams

10 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pelningumo rodiklių prognozė 2015 metams

IVADAS

Jau daugiau nei dvidešimt metų Lietuvos įmonės dirba rinkos ekonomikos sąlygomis, todėl joms tenka patirti aršią konkurenciją ir prisitaikyti prie nuolat kintančių sąlygų, kurias lemia ne tik Lietuvos ekonominė padėtis, tačiau ir pokyčiai tarptautinėse rinkose. Norint vystyti sėkmingą verslą, labai svarbu gebėti vertinti savo įmonės rodiklius, reaguoti į kylančias grėsmės ir susiklosčius nepalankioms sąlygoms, atitinkamai keisti ir įmonės strategiją. Atvira tarptautinė rinka suteikia ne tik naujų galimybių, tačiau slepia ir dideles grėsmės.

Pienininkystė Lietuvoje – viena svarbiausių žemės ūkio šakų, kuri sukuria apie ketvirtadalį viso sektoriaus pridėtinės vertės. Tačiau nepaisant užimamos svarios dalies žemės ūkio sektoriuje, Lietuvos pieno perdirbėjų skaičius neperkopia 20 ribos, o didžioji konkurencinė kova vyksta tarp keturių iš jų. Pastaruoju metu Lietuvoje daug diskutuojama apie maisto produktų kainų augimą ir Rusijos daromą įtaką Lietuvos pieno perdirbėjų sektoriui, todėl pieno perdirbėjų rezultatyvumas – labai aktuali tema šiuo laikotarpiu. Pieno produktų kainoms įtaką daro ne tik sumažėjusi Lietuvos gyventojų perkamoji galia, šalies ekonominė būklė, bet ir pasaulinės tendencijos. Todėl įmonės, siekiančios išlaikyti savo dalį rinkoje, privalo įvertinti ne tik savo, bet ir konkurentų veiklos rezultatyvumą arba, kitaip tariant, atlikti įmonės veiklos analizę ir gebėti prognozuoti rodiklius į perspektyvą.

Įmonės veiklos analizė – tai visapusiškas ir objektyvus įmonės veiklos, ūkinių procesų ir rezervų tyrimas, siekiant padėti vadovybei pasiekti numatytus tikslus. Gerai atlikta įmonių veiklos analizė padeda atsakyti į daugelį klausimų, pavyzdžiui: kokie įmonės veiklos rezultatai buvo pasiekti ankstesniais ir ataskaitiniais metais, kodėl buvo gauti tokie rezultatai, ar galėjo būti geresni rezultatai, kokios priežastys turėjo įtakos rezultatams ir jų pokyčiams lyginant su ankstesnių laikotarpių ir planiniais rezultatais, ar buvo galima dirbti geriau, taupiau naudoti išteklius, ar buvo priimti teisingi ekonomiškai pagrįsti sprendimai ir kt. (Mackevičius 2007: 24). Finansinė veiklos analizė yra vienas iš objektyviausių būdų tinkamai įvertinti informaciją, ir tai yra jos didžiausia reikšmė ir privalumas. Ji padeda atsakyti į klausimą, ar įmonė eina teisingu keliu.

Darbo objektas – 4 didžiausių Lietuvos pieno perdirbėjų rezultatyvumo vertinimas 2006–2014 metų laikotarpiu. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, šios 4 bendrovės perdirba apie 95 procentus viso žaliavinio pieno.

Darbo tikslas – įvertinti, palyginti ir pateikti Lietuvos pieno perdirbėjų ūkinės–komercinės veiklos finansinius rodiklius ir identifikuoti galimybes ir pateikti pasiūlymus įmonių veiklos gerinimui ir atlikti rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimą.

Darbe išskelti šie uždaviniai:

1. Apibendrinti ir susisteminti rezultatyvumo sampratą, ją lemiančius veiksnius ir veiklos rezultatyvumo ekonominės analizės metodologinius aspektus;
2. Išanalizuoti ir palyginti skirtingų mokslinės literatūros šaltinių autorių nuomones apie įmonės analizę;
3. Pateikti rodiklių apskaičiavimo metodiką ir trumpai apibūdinti rodiklių reikšmes;
4. Atlikti bendrovių finansinės būklės analizę 2006–2014m. laikotarpiu;
5. Išnagrinėti galimybes įmonėms patirti bankrotą;
6. Atlikti rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimą;
7. Remiantis atlikta analize, pateikti išvadas ir pasiūlymus kaip didinti veiklos rezultatyvumą didinimo klausimu.

Pasirinktiems uždaviniams įgyvendinti pasitelkti šie metodai: mokslinės literatūros analizė, pirminių šaltinių duomenų rinkimas ir analizė, bendrovės finansinių ataskaitų analizė, ekonominių rodiklių analizė ir jų palyginimas, grafinis vaizdavimas.

Šis baigiamasis darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių. Pirmojoje dalyje apžvelgiami įmonių veiklos rezultatyvumo vertinimo teoriniai aspektai, pateikiama rodiklių apskaičiavimų metodika, numatomi rodiklių ir bankroto prognozavimo modeliai, kurių naudojimas numatomas tolimesnėje šio darbo eigoje. Antrojoje dalyje trumpai pateikiamos bendrovių charakteristikos, palyginamo pardavimų struktūros ir rinkodara. Trečiojoje dalyje pateikiami praktinės dalies rezultatai ir tikėtinos prognozės.

Šio darbo reikšmė – išsami keturių stambiausių Lietuvos pieno perdirbimo įmonių rezultatyvumo analizė atlikta remiantis ilgo laikotarpio duomenimis, lyginant juos tarpusavyje ir ieškant tam tikrus pokyčius lėmusių priežasčių.

Rengiant šį magistro baigiamąjį darbą remtasi įvairių autorių moksliniais darbais tačiau pagrindiniais galima įvardinti lietuvių autorius: J. Mackevičių, V. Groską, L. Juozaitienę, E. Buškevičiūtę, V. Rutkauską ir kitus. Taip pat remiamasi užsienio ir Lietuvos tyrėjų publikacijomis, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos institucijų skelbiama ekonomine ir socialine statistika.

1 ĮMONĖS VEIKLOS REZULTATYVUMO ANALIZĖS TEORINIŲ PAGRINDŲ APŽVALGA

1.1 Įmonės veiklos rezultatyvumo reikšmė

Konkurencingose rinkose bene kiekvienas verslas patiria grėsmę. Verslo esmę puikiai apibūdina H. Genino žodžiai: „Versle veikia nekintamas dėsnis: žodžiai yra žodžiai, aiškinimai yra aiškinimai, pažadai yra pažadai, vien rezultatai yra tikrovė“. Įmonės veiklos rezultatyvumas – be galo plati sąvoka, galinti apimti daugelį sričių. Tai galima suvokti kaip tam tikrų rodiklių įvertinimą arba vertinant, kaip įmonei sekasi siekti nustatytų tikslų. Daugeliu atžvilgiu, toks įmonės vertinimas atima nemažai laiko ir pastangų, tačiau yra būtinas kiekvienai įmonei vertinant esamą situaciją ir ją lyginant su savo konkurentų rezultatais. Yra sakoma, kad tas, kuris valdo informaciją ir sugeba ją analizuoti ir įvertinti, valdo viską. Pastangos ir įdėtas laikas analizuojant situaciją padeda nuspėti įmonę apie galinčius sukrėsti trikdžius. Neretai atlikta veiklos rezultatyvumo analizė atskleidžia įmonės silpnąsias sritis, kurios reikalauja pokyčių. O nutinka ir taip, kad priimti tam tikri pokyčių planai pasirodo esą mažinantys rezultatyvumą. Nors įmonių veiklos rezultatyvumo analizė visuomet buvo reikšminga, tačiau ypač aktuali ji tapo susiklosčius šiuolaikinėms ekonominėms sąlygoms, ekonomiką pradėjus grįsti rinkos santykiais.

Nagrinėjant Lietuvos įmonių veiklos rezultatyvumą, svarbu pastebėti, kad tokia analizė įgavo ypatingą reikšmę Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. (Mackevičius 2007:9). Tuo laikotarpiu naujai įsikūrusios įmonės patyrė ypač daug įvykių, kurie turėjo didžiulę reikšmę jų finansinei būklei, veiklos rezultatams, stabilumui ir plėtrai. Neigiamą įtaką darė šalyje vykę ekonominiai ir politiniai pokyčiai, infliacijos svyravimai, nestabili finansų ir mokesčių sistema. Vėliau, Lietuvai pradėjus integraciją į Europos Sąjungą ir jos rinką, susidarė palankios sąlygos įmonių veiklai plėtoti. Tačiau kartu su naujomis galimybėmis, atsirado ir naujų grėsmių. Todėl įmonių veiklos rezultatyvumo analizė tapo dar aktualesnė tema. Rinkos ekonomikos sąlygomis konkurencija linkusi vis aštrėti. Įmonėms, kurios siekia išsilaikyti rinkoje, būtina taikyti įvairiausius finansinės analizės metodus, tirti savo veiklą ir ją lyginti su konkurentais.

Dažnai tikslas, kurį turi įmonės akcininkai, vadovai ar kiti suinteresuotieji asmenys, nulemia veiklos efektyvumo sąvokos suvokimą. Vieniems svarbiausias tikslas yra pelnas, kitiems –

pardavimai, tretiems – būti geriausiems savo sektoriuje ir pan. Tad tik žinant įmonės tikslus galima vertinti, ar ji žengia jų link ir kaip greitai juos pasiekia.

Vertinant įmonės rezultatyvumą, nepakeičiamas įrankis yra ekonominė analizė. Ja atlikus gaunamas naudingas susistemintos informacijos srautas, kurį išanalizavus galima priimti daug naudingų įmonei sprendimų taip tobulinant jos veiklą.

Dažniausia ūkinė veikla nagrinėjama dviem pjūviais: ekonominė analizė ir finansinė analizė. Pastarosios svarbumą lemia tai, jog įmonė turi turėti pakankamai finansinių išteklių, nes susidūrus su nuolatiniu jų stygiumi, labai problematiškas tampa pačios įmonės egzistavimas. Finansinė ir ekonominė analizės tarpusavyje stipriai susijusios, kadangi be racionalaus ūkininkavimo nebus ir gerų finansinių rezultatų. Skirtumus sudaro analizės tikslai. Finansinė analizė įgalina rasti būdų geresniam įmonių finansų valdymui, o ekonominė analizė leidžia nustatyti prielaidas racionaliam ūkininkavimui (Girdzijauskas, Jefimovas 2006:5).

1.2 Ekonominės analizės aspektai

Kaip ir kiekviena tyrimoji sritis, ekonominė analizė taip pat turi savo objektą, tai – įmonėje vykstantys ekonominiai procesai, jų ekonominis efektyvumas ir jų galutiniai finansiniai įmonių veiklos rezultatai, susiklostantys dėl objektyvių ir subjektyvių veiksnių poveikio ir atsispindintys atitinkamuose ekonominiuose rodikliuose (Gronskas 2005:8). Arba trumpiau tariant, ekonominę analizę galima apibūdinti kaip įmonės veiklos procesą ir jo rezultatą, kurį lemia tiek subjektyvūs, tiek objektyvūs veiksniai (Bagdžiūnienė 2005:33).

Norint atlikti ekonominę analizę pirmiausia reikia nustatyti, kokį poveikį daro objektyvūs išoriniai veiksniai. Pastaraisiais laikomi: prekių kainų lygio svyravimas, paslaugų tarifai, darbo užmokesčio atlygis. Šie dydžiai yra linkę nuolat kisti taip sukeldami daugelio kitų įmonės ekonominių rodiklių pokytį. Taip pat ekonominė analizė padeda išsiaiškinti, kokį poveikį įmonės veiklai daro subjektyvūs vidiniai veiksniai. Subjektyviais veiksniais vadinami: įmonės valdomumo tinkamumas, gamybos organizavimo tinkamumas, darbuotojų ekonominis ir vadybinis pasirengimas ir kt.

Pagrindiniai ekonominės analizės uždaviniai gali būti išskiriami gana įvairiai. Remiantis V. Gronsko monografija (Gronskas 2005:8), išskiriami 5 ekonominės analizės uždaviniai:

1. Rengiamų įmonės verslo planų mokslinis pagrindimas remiantis atitinkamais ekonominiais apskaičiavimais. Dažniausiai tai atliekama remiantis retrospektyvine ūkinės veiklos analize.

2. Sudarytų verslo planų ir priimtų valdymo sprendimų vykdymo kontrolė.
3. Nustatyti įmonės naudojamų darbo, materialųjų ir finansinių išteklių naudojimo ekonominį efektyvumą.
4. Išsiaiškinti įmonės visų gamybos proceso studijų vidinius rezervus.
5. Pagrįsti ir patikrinti priimamų valdymo sprendimų optimalumą.

O štai remiantis V. Bagdžiūnienės monografija (Bagdžiūnienė 2005:36), išskiriami tik trys pagrindiniai ekonominės analizės uždaviniai:

1. Įmonės veiklos būklės įvertinimas, vykdomų planų, prognozių įgyvendinimo lygio pokyčių laiko ir vietos atžvilgiu nustatymas.
2. Veiksnių, darančių įtaką, įmonės rodikliams nustatymas.
3. Efektyvesnių valdymo būdų išsiaiškinimas, įmonės vidinių rezervų parodymas.

Ekonominė analizė turi ganėtinai daug metodų. Pagrindiniai būtų šie:

- 1) tradiciniai analizės metodai;
- 2) matematiniai analizės metodai;
- 3) euristiciniai analizės metodai;
- 4) specifiniai analizės metodai;
- 5) grafiniai analizės metodai.

Tradicinių analizės metodų grupė aprėpia: absoliučių santykinų dydžių taikymą, palyginimą, grupavimą, indeksų metodą, grandininių pasikeitimų metodą ir balansinį metodą ir kitus. Ekonominėje analizėje pirmiausia yra taikomi absoliutūs rodikliai. Jie taip pat naudojami kaip bazė santykiniams rodikliams apskaičiuoti. Kitas būdas – palyginimas yra dažniausiai taikomas analizės būdas. Tarpusavyje lyginami praėjusių laikotarpių dydžiai, vidutiniai dydžiai, užsienio šalių dydžiai ir kiti. Grupavimas palengvina ekonominių reiškinių nagrinėjimą, gelbsti nustatant jų sąveiką ir tarpusavio priklausomybę. Indeksų metodas yra vienas iš sudėtingesnių metodų. Jis gali būti apibūdinamas kaip santykis tarp ataskaitinio laikotarpio dydžio ir bazinio dydžio. Grandininių pasikeitimų metodas leidžia nustatyti atskirų veiksnių poveikį apibendrinantiems rodikliams, tačiau jis gali būti taikomas tik tuomet, kada priklausomybė tarp veiksnių yra griežtai funkcinė (tiesioginė arba atvirkštinė). Balansinis metodas yra plačiai taikomas apskaitai, statistikai ir planavimui. Šio balanso esmė yra tokia, kad prekių atsargų laikotarpio pradžioje ir prekių papildymo suma yra lygi prekių realizavimo, prekių atsargų laikotarpio pabaigoje ir prekių vertės sumažėjimo sumai.

Kita analizės metodų grupė – matematiniai metodai. Jie skirstomi į klasikinės matematikos metodus, matematinės statistikos metodus, ekonometrinius metodus, operacijų tyrimo metodus ir ekonominės kibernetikos metodus.

Trečioji grupė – euristiniai metodai. Jie gali būti tokie: analogijos ir asociacijos, inversijos, „smegenų šturmo“, sinektikos, kontrolinių klausimų ir kiti.

Ketvirtoji grupė sudaryta iš specifinių metodų. Jiems priskiriama SSGG analizė, FVA analizė ir kiti metodai. SSGG analizė – tai keturių svarbių sričių (stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių) kombinacija. Stiprybės ir silpnybės padeda išaiškinti atlikta išteklių analizę, o štai galimybės ir grėsmės išryškėja atlikus išorinės aplinkos analizę. Galima išskirti keturis pagrindinius šios analizės tikslus:

1. Išsiaiškinti, kaip panaudoti stiprybes galimybėms įgyvendinti.
2. Kaip pasinaudoti galimybėmis taisant silpnybes.
3. Kaip pasinaudoti stiprybėmis grėsmėms sumažinti.
4. Kokias silpnybes reikia pašalinti norint sumažinti grėsmes.

SSGG analizė laikoma įmonės ilgalaikio strateginio plano dalimi. Tai tarsi tarpinė grandis siekiant įgyvendinti įmonės misiją, tikslus ir uždavinius.

Kaip ir visi tyrimo būdai, SSGG analizė turi savitą metodiką. Ji susideda iš penkių taisyklių:

1. Nustatomi konkretus analizės tikslai ir analizuojamos sritys. Geriausia tikrinti ne visą bendrą įmonės aplinką, o tam tikro segmento veiklą. Tokiu atveju garantuojamas didesnis atliekamos analizės tikslumas.
2. Suvokiami SSGG analizės elementai. Stiprybės ir silpnybės yra įmonės vidinės ypatybės, o štai galimybės ir grėsmės, susijusios su išorine aplinka, ir nuo įmonės nepriklauso.
3. Analizuojamos tik aktualiausios ypatybės ir jos lyginamos su konkurentų ypatybėmis.
4. Analizė turi būti atliekama objektyviai, jos negalima pavesti atlikti tik vienam asmeniui, nes tokiu atveju bus nepakankamas jos išsamumas. SSGG analizė turi būti pagrįsta objektyviais faktais ir tyrimais, o ne vadovų nuomone.
5. Vengti dviprasmiškų ir nekonkrečių teiginių.

Objektyviai atlikta SSGG analizė pateikia labai naudingų duomenų tolimesnei ekonominei analizei.

Penktąją grupę sudaro įvairūs grafiniai metodai, kurie puikiai gelbsti norint nustatyti sąryšį tarp atskirų rodiklių ir jų veiksmų formų, parodo ekonominių reiškinių kitimus dėl tam tikrų veiksnių įtakų.

Pritaikant visas minėtas grupes pasiekiamas efektyviausias ekonominės analizės rezultatas, leidžiantis koreguoti įmonės veiklą teigiama linkme.

1.3 Finansinės analizės aspektai

Finansinė analizė yra dalis ekonominės analizės, procesas, kurio metu taikant matematinius ir statistinius metodus, įmonės veiklos duomenys paverčiami naudinga ir suprantama informacija. Z. Joe Lan savo straipsnyje (Z. Joe Lan 2012) pagrindiniu finansinės analizės tikslu įvardina galimybę stiprinti įmonę valdančių asmenų supratimą apie bendrą finansinę įmonės būklę. Visuomeniniai, o taip pat ir ekonominiai procesai dažnai analizuojami skaidant tiriamąjį objektą į atskiras sudedamąsias dalis ir aiškinantis šių dalių tarpusavio ryšius. Būtent finansinė analizė yra viena iš svarbiausių įmonės veiklos vertinimo sričių, kurios pagrindas – įmonės apskaitos duomenys.

Jonas Mackevičius savo monografijoje "Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas" įmonei veiklą siūlo analizuoti dviem pjūviais: finansinės veiklos ir gamybinės veiklos. Finansinę analizę siūlo skaidyti į 6 atskiras rodiklių grupes: trumpalaikio mokumo, ilgalaikio mokumo, pelno ir pelningumo, nuosavo kapitalo ir kapitalo rinkos, veiklos efektyvumo ir pinigų srautų. Žvelgiant į užsienio autorių finansinės analizės skaidymą, pastebimi neryškūs skirtumai. Pamela Peterson Drake savo straipsnyje (Peterson Drake 2013) taip pat išskiria 6 atskiras rodiklių grupes, tačiau jas įvardina kitaip: likvidumo rodikliai, pelningumo rodikliai, veiklos rodikliai, finansinio sverto rodikliai, investicijų grąžos rodikliai ir akcininkų rodikliai. Tačiau iš esmės, pastebimi tik grupavimo skirtumai, o į analizę įskaitomų rodiklių esmė daugeliu atveju yra ta pati.

1.4 Finansinė analizės reikšmė ir uždaviniai

Finansinė analizė yra dalis ekonominės analizės, procesas, kurio metu taikant matematinius ir statistinius metodus, įmonės veiklos duomenys paverčiami naudinga ir suprantama informacija. Visuomeniniai, o taip pat ir ekonominiai procesai dažnai analizuojami skaidant tiriamąjį objektą į atskiras sudedamąsias dalis ir aiškinantis šių dalių tarpusavio ryšius. Būtent finansinė analizė yra viena iš svarbiausių įmonės veiklos vertinimo sričių, kurios pagrindas – įmonės apskaitos duomenys.

Esant rinkos ekonomikos sąlygoms, ūkio subjektų veikla yra labai dinamiška ir rizikinga, todėl labai svarbu analizę atlikti laiku, nevėluojant reaguoti į pokyčius. Finansinė analizė yra reikšminga įmonės finansinės būklės aiškinimo ir tobulinimo ir valdymo priemonė, taip pat svarbi kaip įmonės

kontrolės forma. Remiantis finansinės analizės duomenimis, galima pateikti išvadas apie įmonės efektyvumą, pelningumą ir perspektyvas. Jomis remiantis, galima diegti naujus projektus. Dirbant konkurencinėmis sąlygomis negalima dirbti atmetant finansinės analizės reikšmę. Taip pat finansinė analizė suteikia galimybę nesunkiai lyginti skirtingų įmonių rodiklius tarpusavyje. (Memon, Tahir, 2012).

Reiškiniai ir procesai, kurie tiriami finansinės analizės būdu, vyksta gamybos sferoje, teikiant paslaugas, kitaip tariant, susiję su konkrečių įmonių finansine veikla ir rezultatais. Įmonių finansinių rodiklių analizė tai objektyvi ir visapusiška įmonės veiklos išraiška, savo turiniu teikianti bene svarbiausią informaciją įmonės vadovams, akcininkams, investuotojams ir kitiems su įmonės veikla susijusiems asmenims. Tik kruopščiai išanalizavus įmonės finansinius rodiklius yra galimybė priimti tinkamus ir optimalius sprendimus, kurie suteiktų galimybę įmonei plėstis ir tinkamai valdyti pinigų srautus. Kitaip tariant atlikus tinkamą ir išsamų įmonės finansinių rodiklių tyrimą ir analizę galima nustatyti ar įmonė eina teisingu keliu ir jos priimami sprendimai neapriboja įmonės galimybių ir didina jos efektyvumą. Finansinės analizės uždaviniai: 1) įvertinti įmonės vykdomų projektų kokybę ir realumą, 2) objektyviai įvertinti ūkio subjektų finansinės veiklos rezultatus, 3) atskleisti ūkio subjektų projektinių užduočių įvykdymo rezultatus, 4) išsiaiškinti ekonominių rodiklių kitimo veiksnius ir apskaičiuoti finansinės būklės gerinimo galimybes, 5) teikti informaciją įmonės vadovams ir išoriniams interesantams.

1.5 Finansinės analizės metodika ir rūšys

Kiekviena mokslo sritis sudaryta iš objekto ir metodo. Finansinės analizės mokslo objektas yra finansiniai ištekliai ir pinigų srautai, o finansinės analizės tikslas – įvertinti įmonės finansinę padėtį ir ieškoti būdų, kaip naudojant finansinę politiką arba kitaip kaip pritaikant tam tikrų sprendimų grandinę padidinti įmonės ūkinės veiklos efektyvumą. Tokiam sprendimui pasiekti taikoma labai daug ir įvairių šiam mokslui būdingų sprendimų metodų ir būdų.

Remiantis L. Juozaitienės knyga „Įmonės finansai: analizė ir valdymas“, metodas plačiąją prasme reiškia visumą tyrimo būdų ir priemonių. Finansinei analizei atlikti gali būti taikomi du metodai: indukcinis ir dedukcinis. Indukcinis metodas naudojamas tuomet, kai norima pereiti nuo bendrų vertinimų link atskirų sudėtinių dalių ir jų nagrinėjimo arba kitaip tariant, indukcinį metodą verta naudoti norint smulkiai nagrinėti esamą situaciją. Tuo tarpu indukcinis modelis yra visiškai priešingas.

Jis naudojamas norint atskirus veiksnius ar faktus apibendrinti ir vertinti kaip vieną nepertraukiamą visumą. Indukcinio metodo pagalba sukuriamas bendras įmonės vertinimas įskaitant visus faktus.

Finansinės analizės rūšių yra be galo daug. Daugelis autorių jas skirsti vis kitaip. Remiantis autorių E. Buškevičiūtės, R. Kanapickienės ir M. Patašiaus knyga „Finansinių rezultatų analizė“ galima išskirti trys rūšis: perspektyvinę, operatyvinę ir retrospektyvinę analizės rūšis. Perspektyvinė analizė – įvairių projektų vertinimas, siekiant išrinkti tinkamus taktinius ir strateginius sprendimus įmonės atžvilgiu. Operatyvinė analizė naudojama norint nuspėti finansinius rodiklius iš anksto ir taip priimti naują veiksmų planą esant poreikiui. Ji pradedama nepasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui. Retrospektyvinė analizė rengiama remiantis praeityje gautais duomenimis. O štai V. Aleknavičienė knygoje „Finansų valdymo esmė ir principai“ (2011) išskiria visiškai kitas tris finansų analizės rūšis: 1) horizontaliąją analizę, 2) vertikaliąją analizę, 3) santykinę analizę. Horizontali analizė pasitelkiama norint finansų ataskaitų duomenis lyginti su praeitais ataskaitiniais laikotarpiais. Taikant šią rūšį lengva pastebėti ir įvertinti rodiklių kitimo dinamiką, nuokrypius išreiškiami absoliučiais arba santykiniais dydžiais tačiau toks tyrimas neatskleidžia priežasčių, kurios lėmė pokyčius. Tačiau vadovaujantis šia analizės rūšimi galima atlikti rodiklių prognozę. Vertikali analizė atliekama visus finansinės ataskaitos rodiklius lyginant su baziniu tos ataskaitos rodiklius. Gautas dydis išreiškiamas procentais. Tokia analizės rūšis puikiai išryškina kokia dalį tam tikras rodiklis sudaro bendrame ataskaitos kontekste ir kokį lyginamąjį svorį turi. Santykinė analizė yra plačiausia ir išsamiausia rūšis. Dažniausiai būtent šiai rūšiai skiriamas didžiausias dėmesys. Taip pat galima teigti, jog būtent santykinė analizė pateikia daugiausiai naudingų duomenų. Tačiau tokia rūšis ir jos suvokimas reikalauja nemažai kompetencijos ir žinių, norint interpretuoti gautus rodmenis. Remiantis anksčiau minėta V. Aleknavičienės knyga, santykinė analizė dar gali būti kitaip vadinama koeficientų analize. Šie koeficientai išreiškia finansinių ataskaitų ir kotų informacijos šaltinių tarpusavio ryšius.

Taigi, apibendrinant matyti, kad finansinės analizės rūšys gali būti išskiriamos skirtingai, atsižvelgiant į atskirų autorių jai keliamus tikslus.

1.6 Įmonės rezultatyvumą apibūdinančių rodiklių skaičiavimo metodika

Išskiriamos kelios šių rodiklių grupės: pelningumo rodikliai, likvidumo rodikliai ir veiklos efektyvumo rodikliai.

1.6.1 Pelningumo rodikliai

Pelno kitimo tendencijos labai svarbios kiekvienai įmonei. Neretai didelis įmonės pelnas tapatinamas su bendra veiklos sėkme. Pagal šio rodiklio kitimą, galima daryti išvadas apie įmonės dabartinę situaciją ir perspektyvas ir priimti sprendimus. Tačiau kur kas geriau įmonės veiklą atspindi ir rezultatus įvertina santykiniai rodikliai, kurie apima gerokai daugiau veiksnių ir pateikia objektyvias ir koncentruotas išvadas. Jie parodo kiek įmonė buvo pelninga, kiek yra ir kokios galimos perspektyvos šioje srityje.

Šiame skyriuje bus analizuojami šie rodikliai: bendrasis pelningumas, grynasis pelningumas, veiklos pelningumas, turto pelningumas, nuosavo kapitalo pelningumas.

1.6.1.1 Bendrasis pelningumas

Bendrojo pelningumo rodiklis dažniausiai naudojamas siekiant įvertinti ryšį tarp esamos kainų politikos, veiklos sąnaudų ir prekių pardavimo apimtys. Tai vienas į bazinių rodiklių, kurio pagalba skaičiuojamas ataskaitinių metų pelnas. Remiantis šiuo rodikliu, galima daryti išvadas ar pakankamas skirtumas tarp parduodamų prekių ar paslaugų kainų ir gamybos sąnaudų. Remiantis šiuo rodikliu galima daryti išvadą ar parduodamų paslaugų tiekimas nėra per brangus įmonei. Jei matytis šio rodiklio augimas, galima teigti, kad įmonė vykdo tinkamą kainų politiką. Bendrai tariant, kuo bendrojo pelningumo rodiklis didesnis, tuo įmonės veikla pelningesnė. Bendrasis pelningumas gali kisti dėl prekių kainos pokyčių, dėl diskontų pokyčių, dėl žaliavų ir medžiagų kainų kitimo arba dėl darbuotojų atlyginimo kaitos.

Bendrojo pelningumo skaičiavimo formulė procentais pateikiama žemiau:

$$BPR = \frac{BP}{PP} * 100 \quad (1)$$

Kur:

BPR – bendrojo pelningumo rodiklis,

BP – bendrasis pelnas, Lt

PP – pardavimo pajamos, Lt

1.6.1.2 Grynasis pelningumas

Grynasis pelningumas atspindi, kiek procentų arba litų grynojo pelno uždirba vienas pardavimų litas. Kitaip tariant šis rodiklis parodo įmonės veiklos pelningumą. Kuo didesnis rodiklis, tuo didesnė ir geresnė įmonės sąnaudų kontrolė. Jei šio rodiklio reikšmė maža, galima daryti išvadą, kad įmonė orientuota į pardavimų didinimą žema kaina ir konkuruoja kaina su konkurentais. Kuo mažesnis šis rodiklis, tuo didesnių pardavimo pajamų reikia norint uždirbti tą patį pelną. Jei rodiklis žemesnis nei 10 tai jau laikomas problematišku, o jei žemesnis nei 5 – blogu.

Žemiau pateikta formulė (2) grynam pelningumui procentais skaičiuoti:

$$GPR = \frac{GP}{PP} * 100, \text{ kur:} \quad (2)$$

GPR – grynojo pelningumo rodiklis, %

GP – grynasis pelnas, Lt

P – pardavimo pajamos, Lt

1.6.1.3 Veiklos pelningumas

Veiklos pelningumas iliustruoja, kiek procentų veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas. Kitaip tariant, jis parodo įmonės tipinės veiklos efektyvumą, neatsižvelgiant į finansinę ir investicinę veiklą. Tipinė veikla – ūkinė veikla iš kurios įmonė gauna daugiausiai pajamų ir kurią įmonė laiko pagrindine. Kuo didesnė veiklos pelno suma uždirbama vienam pardavimo pajamų litui, tuo geriau valdomas pardavimo pajamų, pardavimo savikainos ir veiklos sąnaudų lygis, tuo didesnis įmonės veiklos pelningumas.

Žemiau pateikiama formulė (3) veiklos pelningumui procentais apskaičiuoti:

$$VPR = \frac{TVP}{PP} * 100, \text{ kur:} \quad (3)$$

VPR – veiklos pelningumo rodiklis, %

TVP – tipinės veiklos pajamos, Lt

PP – pardavimo pajamos, Lt

1.6.1.4 Turto pelningumas

Įmonių vadovų darbo sėkmę apibūdina turto pelningumo rodiklis. Šis rodiklis atspindi investicijų į turtą efektyvumą, rodo kaip įmonės vadovai geba juo disponuoti. Turto pelningumas arba turto grąža rodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui. Dažniausia šio dydžio reikšmė sudaro nuo 5 procentų iki 20 procentų. Nagrinėjant šį rodiklį galima teigti, kad jei šis rodiklis yra didesnis nei 15 procentų, tai rodiklio reikšmė yra gera. Jei rodiklio reikšmė yra mažesnė nei 8 procentai, tuomet ji nėra patenkinama. Aukštesnė rodiklio reikšmė parodo efektyvesnį turto naudojimą.

Žemiau pateikiamos formulė šiam rodikliui skaičiuoti procentais (4):

$$TPR = \frac{GP}{BT} * 100, \text{ kur:} \quad (4)$$

TP – turto pelningumo rodiklis, %

GP – grynasis pelnas, Lt

BT – bendra turto suma, Lt

1.6.1.5 Nuosavo kapitalo pelningumas

Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis rodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną tam tikru mastu – kitaip tariant įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. Laikoma, kad virš 20% yra geras, žemiau 10% nepatenkinamas. Rekomenduojama lyginti tos pačios šakos įmones.

Žemiau pateikiama formulė nuosavo kapitalo pelningumui procentais skaičiuoti (5):

$$NKPR = \frac{GP}{NK} * 100, \text{ kur:} \quad (5)$$

NKPR – nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis, %

GP – grynasis pelnas, Lt

NK – nuosavas kapitalas, Lt

1.6.2 Likvidumo rodikliai

Likvidumo rodiklių paskirtis – parodyti potencialias įmonės galimybes įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus (tame tarpe grąžinti skolas), panaudojant įvairias įmonės turto rūšis. Įmonės likvidumas rodo kaip įmonei sekasi vykdyti savo įsipareigojimus. Naudojant likvidumo rodiklius galima įvertinti įmonės bankroto tikimybę. Likvidumo rodiklius sieja tai, kad visi jie skirti įvertinti įmonės likvidumo lygį ir visi turi tą patį daliklį – trumpalaikiai įsipareigojimai (trumpalaikės

skolos). Visi likvidumo rodikliai svarbūs, ypač jie įdomūs įmonės kreditoriams, tame tarpe ir bankams. Turto likvidumas priklauso nuo trijų veiksnių: 1) kaip greitai galima turtą pirkti ir parduoti, 2) pirkimo ir pardavimo operacijų išlaidų ir 3) ar stabilios ir prognozuojamos to turto kainos. Jeigu įmonės turtas yra likvidus, įmonė turi mokėjimo priemonių skoloms sumokėti, bet jei įmonės turtas nėra likvidus, tuomet ji gali tapti nemoki. Trumpai tariant, įmonės mokumas yra jos potencialus gebėjimas turimomis priemonėmis įvykdyti įsipareigojimus.

Šiame skyriuje bus paskaičiuoti trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo rodikliai. Trumpalaikio mokumo: bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas, greitojo trumpalaikio mokumo koeficientas, pardavimų apmokėjimo koeficientas ir pastovaus kapitalo trumpalaikio mokumo koeficientas.

1.6.2.1 Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas

Bendrojo mokumo koeficientas rodo, kiek kartų trumpalaikis turtas yra didesnis už trumpalaikius įsipareigojimus. Yra manoma, kad norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą ir vykdyti laiku įsipareigojimus, reikia, kad trumpalaikis turtas viršytų įsipareigojimus 2 kartus. Taip pat yra nustatyta šio rodiklio saugumo riba, kuri yra ne mažesnė kaip 1,2. Šis rodiklis – puiki įspėjamoji priemonė įmonių savininkams, rodanti, jog jei rodiklis mažesnis nei 1,5 jau verta imtis atsargumo priemonių, vertinant ir planuojant tolimesnę įmonės veiklą. Tačiau, jei rodiklio reikšmė yra didesnė nei 2, tuomet įmonės savininkui verta susimąstyti, ar įmonėje efektyviai naudojamos apyvartinės lėšos. Nagrinėjant šį rodiklį, svarbu stebėti, kuri trumpalaikio turto dalis kito labiausiai ir sparčiausiu tempu.

Žemiau pateikiama formulė šiam rodikliui apskaičiuoti (7):

$$BTMK = \frac{TT}{TĮ}, \text{ kur:} \quad (7)$$

BTMK – bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas,

TT – trumpalaikis turtas, Lt

TĮ – trumpalaikiai įsipareigojimai, Lt

1.6.2.2 Absoliutaus likvidumo pinigais rodiklis

Absoliutaus likvidumo pinigais rodiklis – atsargiausias iš likvidumo rodiklių, to priežastis – apskaičiuojant daroma prielaida, kad pirkėjai gali būti nemokūs. Taigi absoliutaus likvidumo pinigais

rodiklis parodo, kokią dalį trumpalaikių įsipareigojimų įmonė gali skubiai padengti kritiniu atveju. Rodiklis atspindi įmonės gebėjimą uždirbti pinigų. Kuo atsargesnė ir konservatyvesnė įmonės pinigų valdymo politika, tuo didesnis laikomų pinigų ir pinigų ekvivalentų likutis, tuo šis rodiklis aukštesnis.

Formulė rodikliui apskaičiuoti (8):

$$ALR = \frac{PPE}{Tl}, \text{ kur:} \quad (8)$$

ALR – absoliutaus likvidumo pinigais koeficientas

PPE – pinigai ir jų ekvivalentai, Lt

Tl – trumpalaikiai įsipareigojimai ir per vienerius metus mokėtinos sumos, Lt

1.6.2.3 Apyvartinio kapitalo ir turto santykis

Apyvartinio kapitalo ir turto santykio rodiklis rodo grynųjų investicijų į likvidų turtą, atėmus trumpalaikius įsipareigojimus, mastą lyginant su bendromis įmonės investicijomis į turtą. Palyginus su apyvartiniu kapitalu, išreikštu absoliučia suma, šis rodiklis patogus tuo, kad leidžia palyginti įvairaus dydžio įmones. Santykinai aukštesnis rodiklis parodo aukštesnį įmonės likvidumo lygį. Šio rodiklio dinamika atspindi didėjančią ar mažėjančią tikimybę, kad įmonė bankrutuos.

Žemiau pateikta formulė šiam rodikliui skaičiuoti (9):

$$AKTS = \frac{AK}{T}, \text{ kur:} \quad (9)$$

AKTS – apyvartinio kapitalo ir turto santykis

AK – apyvartinis kapitalas, Lt

T – turtas, Lt

1.6.2.4 Bendras skolos rodiklis

Tai pirmasis šiame darbe nagrinėjamas ilgalaikio mokumo rodiklis, kuris rodo viso įmonės turimo turto dalį, kuri įsigyta iš skolinto kapitalo. Nėra nustatyta, koks turėtų būti šio rodiklio dydis, tačiau svarbu, kad jo kitimo tendencija nebūtų didėjanti.

Formulė rodikliui skaičiuoti (10):

$$BSR = \frac{Vl}{VT}, \text{ kur:} \quad (10)$$

BSR – bendras skolos rodiklis

Vl – visi įsipareigojimai, Lt

VT – visas turtas, Lt

1.6.2.5 Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas

Šis rodiklis rodo ilgalaikių įsipareigojimų apdraustumo ilgalaikiu turtu laipsnį. Kitaip tariant, kiek kartų ilgalaikės turto vertės pakaks apmokėti ilgalaikiams įsiskolinimams. Ilgalaikiai įsipareigojimai dažniausiai apdrausti pastoviais aktyvais, t. y. nekilnojamuoju turtu ir kt.

IĮ „Varžos matas“ atveju, šį rodiklį galima apskaičiuoti tik nuo 2011 metų, nes iki tol įmonė neturėjo ilgalaikių įsipareigojimų.

Formulė rodikliui apskaičiuoti (12):

$$ISAR = \frac{IT}{IĮ}, \text{ kur:} \quad (12)$$

ISAR – ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas,

IT – ilgalaikis turtas, Lt

IĮ – ilgalaikiai įsipareigojimai, Lt

1.6.3 Veiklos efektyvumo rodikliai

Analizuojant finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus svarbu nustatyti, ar įmonė veikia efektyviai, t. y. ar optimaliai naudojamas turtas ir ar gerai valdomos išlaidos. Įmonės veiklos efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų cirkuliavimas gamybos procese, kuris užtikrina greitą gamybos proceso ciklą. Jo metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos (paslaugų teikimo ar komercinio) proceso tęstinumui palaikyti.

Šiame skyriuje bus nagrinėjamos trys rodiklių grupės: 1) išlaidų lygio, 2) trumpalaikio turto apyvartumo, 3) ilgalaikio turto apyvartumo.

Išlaidų rodikliai skaičiuojami naudojant pelno ir nuostolio ataskaitą. Šiems rodikliams reikalinga sukaupta informacija apie įmonėje patiriamas išlaidas ir sąnaudas. Prie išlaidų rodiklių priskiriami šie rodikliai: pagrindinės veiklos išlaidų lygis, administracinių išlaidų lygis, parduotų prekių savikainos 1 pardavimo litui rodikliai.

1.6.3.1 Parduotų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimo litui

Šis rodiklis rodo įmonės aktyvumą naudojant turimus išteklius. Rodiklio tyrimas yra labai reikšmingas, jo dėka, galima spręsti apie įmonės efektyvumą. Taip pat šis rodiklis yra savotiškas

taupumo matas. Rodiklio reikšmė dažniausiai svyruoja nuo 50 proc. iki 90 proc. Jei rodiklis didesnis nei 90 procentų, tai įspėja apie įmonės sunkumus apmokant išlaidas, o jei rodiklio reikšmė yra mažesnė nei 50 procentų galima daryti išvadą, kad įmonė savo veiklą vykdo efektyviai ir pelningai.

Žemiau pateikiama formulė šiam rodikliui apskaičiuoti (13):

$$PPSR = \frac{AK}{T}, \text{ kur:} \quad (13)$$

PPSR – pardutų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimo litui,

PPS – pardutų prekių ir paslaugų savikaina, Lt

PP – pardavimų pajamos, Lt

1.6.3.2 Trumpalaikio turto apyvartumas kartais

Įmonės trumpalaikio turto apyvartumas rodo, kiek apyvartų per tiriamąjį laikotarpį padaro trumpalaikis turtas arba kiek pardavimo pajamų tenka vienam trumpalaikio turto litui. Galima teigti, kad kuo šis rodiklis yra didesnis, tuo įmonė efektyviau naudoja savo trumpalaikį turtą.

Žemiau pateikta formulė trumpalaikio turto apyvartumo kartais skaičiavimui (15)

$$TTA (kartais) = \frac{PP}{TT}, \text{ kur:} \quad (15)$$

TTA (kartais) – trumpalaikio turto apyvartumas kartais

PP – pardavimo pajamos, Lt

TT – trumpalaikis turtas, Lt

1.6.3.3 Apyvartinio kapitalo apyvartumas kartais

Apyvartinio kapitalo apyvartumo rodiklis parodo kiek pardavimų pajamų uždirba vienas į apyvartinį kapitalą investuotas įmonės litas. Kuo didesnis apyvartumas, tuo didesnę kiekį apyvartų padaro kapitalas, mažiau investicijų į jį ir tuo afektyvesnis jo valdymas. Mažėjanti šio rodiklio reikšmė gali reikšti apyvartinių lėšų trūkumą.

Žemiau pateikta formulė šiam rodikliui apskaičiuoti (16):

$$AKA (kartais) = \frac{PP}{AK}, \text{ kur:} \quad (16)$$

AKA –akapitalo apyvartumas kartais

PP – pardavimo pajamos, Lt

AK – apyvartinis kapitalas, Lt

1.6.3.4 Vienos dienos apyvarta

Šis rodiklis parodo, kokia pardavimų suma tenka vienai dienai. Stebint šį rodiklį galima nesunkiai įvertinti įmonės būklę ir veiklos sėkmingumą.

Žemiau pateikiama formulė rodikliui apskaičiuoti (17):

$$VDA = \frac{PP}{365}, \text{ kur:} \quad (17)$$

VDA –vienos dienos apyvarta, Lt

PP – pardavimo pajamos, Lt

1.7 Įmonių bankroto prognozavimas

Mokslinėje literatūroje bankroto sąvoka apibėžiama ganėtinai įvairiai. Pats žodis *bankrotas* (itališkai *banca rotta*) viduramžiais Italijoje turėjo simbolišką reikšmę, kai prasiskololinusio pirklio ar bankininko suolas būdavo sulaužomas siekiant taip informuoti visuomenę apie asmens nemokumą (Rugenytė, Menciūnienė, Lina Dagilienė 2010). Bankrotas – nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnyje ([žiūrėta 2015 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: < <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3350>>) bankrotas apibrėžiamas kaip nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka. Oksfordo teisės žodyne rašoma, kad bankrotas – tai asmuo ar kompanija, teismo pripažinta negalinčia padengti skolų ([žiūrėta 2015 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199664924.001.0001/acref-9780199664924?btog=chap&hide=true&pageSize=10&sort=titlesort&source=%2F10.1093%2Facreff%2F9780199664924.001.0001%2Facref-9780199664924>>).

Įmonių bankrotai yra įprastas rinkos ekonomikos reiškinys, sukeliantis daug neigiamų pasekmių ne tik pačiai įmonei, bet ir valstybei ir visuomenei. Remiantis Jono Mackevičiaus monografija (2007) , išskiriamos 5 pagrindinės priežastys, kodėl įmonių bankrotai yra pavojingi šalies ekonomikai:

- 1) bankrutuoja senos, daug darbuotojų ir galias tradicijas turinčios įmonės;
- 2) kuriasi mažos įmonės turinčios nedidelį kiekį darbuotojų;
- 3) socialinių ir ekonominių problemų didėjimas;
- 4) bankrutuojančių įmonių problemas neretai tenka spręsti valstybės;
- 5) naujos įmonės neretai stokoja įgūdžių gausos, kurie užtikrintų sėkmingą veiklą.

Rinkos ekonomikos sąlygomis kiekviena įmonė patiria riziką, todėl labai svarbu, kad įmonių vadovai gebėtų laiku nustatyti ir įvertinti savo verslo riziką ir priimti tinkamus sprendimus ją mažinant arba panaikinant. Kartais vienas neteisingas sprendimas ar pavėluota reakcija nulemia net ir gerai dirbančios įmonės atsiradimą prie bankroto ribos. Įmonės veiklos rezultatyvumas ir perspektyvos yra svarbios ne tik pačiai įmonei, tačiau ir su ja susijusiems asmenims: akcininkams, finansuojančioms organizacijoms, pirkėjams, tiekėjams ir kitoms versle dalyvaujančioms pusėms.

Šiais laikais bene kiekviena įmonė patiria riziką, kuria kuria rinkos ekonomikos sąlygos. Todėl įmonės dažnai nėra užtikrintos savo veiklos tęstinumu, gaminamos produkcijos paklausumu. Norint vertinti įmonės veiklos sričių rizikingumą, vadovai ir analitikai privalo nuolatos lyginti įmonės veiklos tendencijas su tos pačios verslo šakos rezultatyvumu, ieškoti naujų galimybių, rinkų, partnerių. Nevykdant šios veiklos, įmonės finansiniai rezultatai gali pablogėti, sumažėti konkurencinis pranašumas, pajamos, ko pasekoje didėtų bankroto tikimybė (Budrikienė, Paliulytė, 2012).

Bankroto priežastys gali būti įvairios. Remiantis (Baležentis, Vijeikis 2010) dažniausiai įmonės bankrutuoja dėl vidinių priežasčių. Pagrindinės iš jų yra susijusios su įmonės valdymu: netinkamas administravimas, ilgalaikiai finansiniai įsipareigojimai neatitinkantys esamų galimybių, rizikingi sprendimai, negebėjimas prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų. Kaip didžiausią priežastimi bankroto atsiradimui, autoriai įvardina mažų ir vidutinių įmonių per didelius įsipareigojimus. Michal Karas, Mária Režňáková (2013) savo straipsnyje apie Čekijos įmones, patiriančias krizę, skirto į tris grupes:

1. Įmonės, kurios patiria finansinių išteklių stygių, lemiantį negebėjimą padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Finansine prasme, ši būseną matyti tiriant einamojo likvidumo, greitojo likvidumo, gryųjų pinigų srautų, turto apyvartumo ir kitus rodiklius.
2. Įmonės, kurių nespaskirstytas pelnas įgijęs neigiamas reikšmes ilgiau nei du nagrinėjamus periodus arba neigiamas verslo augimo reikšmės pastaruosius vienerius metus. Pirmieji šių finansinių problemų ženklai pastebimi šių rodiklių pokyčiuose: turto pelningumo, pardavimo pajamų, veiklos pelno maržos.

3. Įmonės, kurių pajamos dėl akcijų pardavimų sumažėjo, pardavimai buvo sustabdyti arba nustota prekiauti akcijomis bendrojoje rinkoje.

Kiekvienas iš šiose grupėse nurodytų požymių – perspėjimas apie padidėjusią bankroto grėsmę. Laiku pastebėjus šiuos pokyčius, didėja galimybė sėkmingai išvengti bankrutavimo.

Bankroto tema aktuali ir Lietuvos įmonėms. Dažniausiai jį patiria nuo 5 iki 10 metų gyvavusios įmonės vykdžiusios individualią veiklą. Per praėjusius dvidešimt metų Lietuvoje bankroto procedūros buvo iškeltos daugiau kaip 16 tūkst. įmonių ir 16 bankų. Iš jų 12,7 tūkst. įmonių ir 14 bankų jau galutinai likviduoti (Jockus 2015). Remiantis Lietuvos Bankroto valdymo departamento duomenimis, šiuo metu yra vykdomos 4187 bankroto procedūros.

Nuosekliai vertinant įmonės finansinę būklę labai svarbu pasirinkti tinkamiausius bankrotą diagnozuojančius modelius, padedančius surasti veiksmingus strateginius sprendimus, leidžiančius pašalinti bankroto grėsmę. Įmonių bankrotams prognozuoti, bankroto grėsmei vertinti skirta nemažai tyrimų, įvairiuose leidiniuose publikuoti jų rezultatai. Finansinių duomenų naudojimas yra paprasčiausias būdas įmonės veiklos tęstinumui įvertinti. Nagrinėjant finansinių ataskaitų informaciją, galima analizuoti įmonės veiklą, vertinti finansinę būklę, rezultatyvumą, pinigų srautus, prognozuoti rezultatų pokyčius. Įmonės bankroto eigos pradžią ir jo grėsmę galima pastebėti nagrinėjant finansinių ataskaitų straipsnių pokyčius, skaičiuojant ir lyginant santykinius finansinius rodiklius, vertinant jų dinamiką, apskaičiuojant bankroto tikimybes taikant įvairius bankroto prognozavimo modelius (Jonas Mackevičius, Simona Silvanavičiūtė, 2006).

1.7.1 Įmonių bankroto prognozavimo metodika

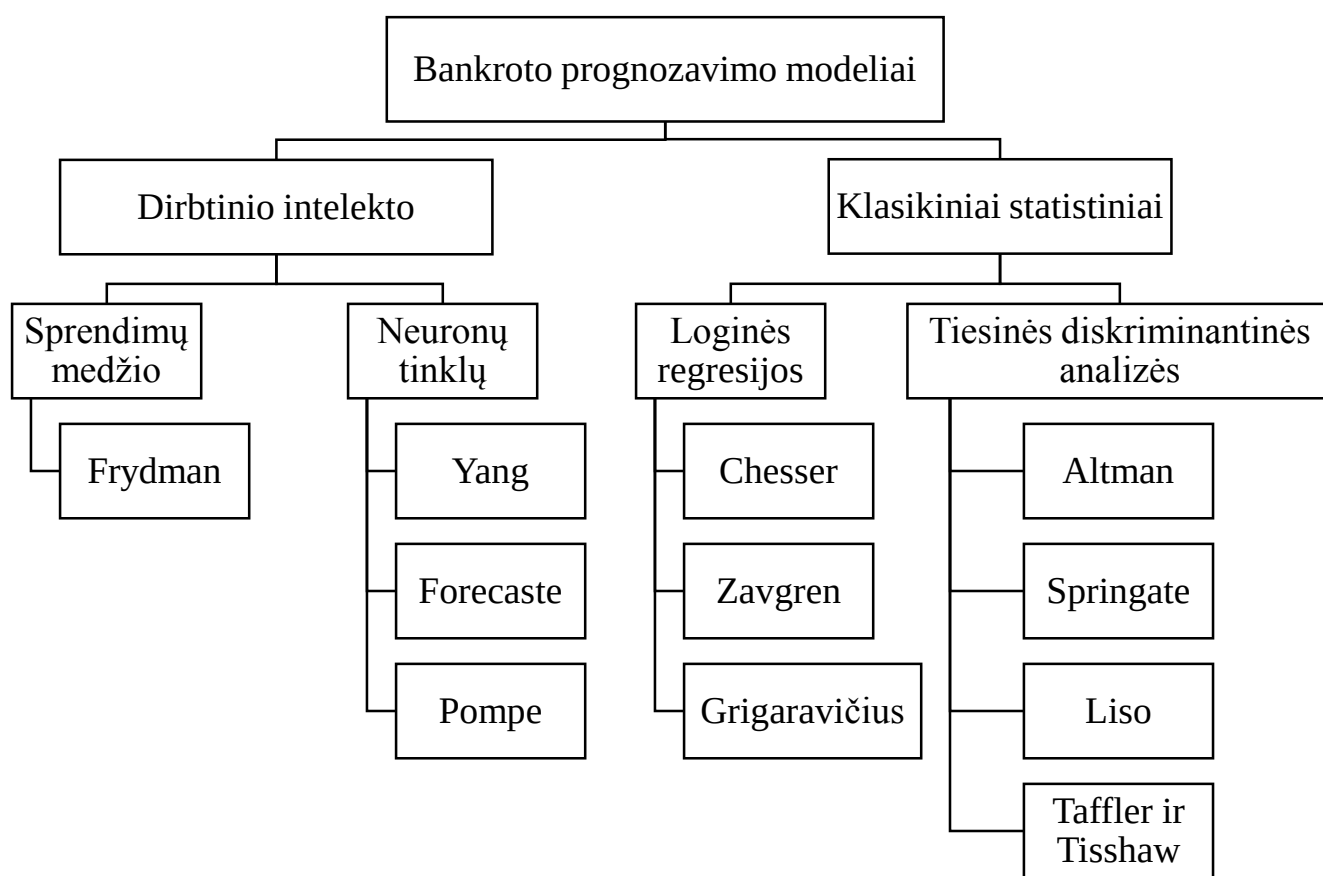
Įmonių bankroto prognozavimas – būdas, kuris padeda įvertinti įmonės bankroto tikimybę naudojant kiekybinius metodus (Garškaitė 2008). Remiantis bankroto prognozavimo rezultatais, galima ne tik nustatyti įmonės problemines sritis, tačiau ir pašalinti bankroto grėsmę. Tačiau bankroto proceso analizė mokslinėje literatūroje rodo, kad įmonės skelbiamos nemokiomis gerokai vėliau ir būtent tai – bene pagrindinė priežastis lemianti bankrotą. Remiantis Lietuvos statistikos departamento apibėžimu, įmonė laikoma nemokia, kai nėra vykdomi įsipareigojimai, o pradelstieji viršija pusę į balansą įrašyto turto vertės.

Įmonių bankroto tikimybę apibūdinančio modelio ar rodiklių rinkinio paieška užsienyje pradėta dar XX a. trečiajame dešimtmetyje ir tęsiama iki šiol. Didžiulį indėlį į bankroto prognozavimo tyrimus

įdėjo E. Altman (1968), R. Lis (1973), Zavgren ir Chesser (1974), Taffler ir Tisshaw (1977), G. Springate (1978), kurių modeliai iki šiol taikomi sėkmingam bankroto prognozavimui.

Nemažai diskusijų sukelia tinkamų Lietuvos įmonėms bankroto prognozavimo modelių taikymas. Pastaruoju metu, daugelis Lietuvos autorių nagrinėjo bankroto pritaikymo modelius būtent Lietuvos įmonių atveju siekiant rasti modelį, geriausiai atliekantį savo funkciją esamomis rinkos sąlygomis: Mackevičius, Rakštelienė (2005), Mackevičius (2010), Bivainis, Garškaitė (2010), Dziukevičius, Jonaitienė (2015) ir kt.

Sukurta daugybė bankroto prognozavimo modelių, juos galima skirstyti į grupes įvairiais būdais (žr. 1 pav.). Remiantis Mackevičius ir Silvanavičiūtė (Mackevičius, Silvanavičiūtė 2006), išskiriamos trys pagrindinės rodiklių grupės.

1 pav. Bankroto prognozavimo modeliai (Mackevičius, Silvanavičiūtė 2006)

Tuo tarpu, Aziz ir Dar (2006) bankroto modelius skirto į kiek kitokias grupes. Pastarieji autoriai išskiria 3 grupes: statistinius, dirbtinio intelekto ir teorinius. O štai Nedzveckas, Jurkevičius ir

Rasimavičius (2006) bankroto prognozavimo modelius skirsto į klasikinius ir dirbtinio intelekto. Pirmajai grupei priskiriami modeliai grindžiami įmonės finansiniai duomenimis apskaičiuotais rodikliai, antrajai – nagrinėjamų įmonių rodiklius tikrinant ir lyginant su jau bankrutavusių įmonių rodikliais.

Šiame darbe pasirinkta įmonių bankrotą tirti taikant klasikinius statistinius bankroto prognozavimo modelius: Altmano, Chesserio, Springato, Liso, Tafflerio ir Tisshawo. Pasirinkta įmonės tirti taikant daugiau nei vieną modelį, siekiant užtikrinti kuo didesnę rezultatų objektyvumą.

1 lentelėje pateikiamas pastarųjų bankroto prognozavimo modelių palyginimas.

1 lentelė. Bankroto prognozavimo modelių metodika (Mackevičius 2010)

Autorius	Modelis	Elementai
Altman (1968)	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$, Bankroto tikimybė maža, kai $Z > 2,9$; bankrotas galimas, kai $1,8 < Z < 2,9$; didelė, kai $Z < 1,8$.	X1 – apyvartinis kapitalas/turtas; X2 – nepaskirstytas pelnas/turtas; X3 – pelnas prieš apmokestinimą/turtas; X4 – akcinio kapitalo rinkos kaina/įsipareigojimai; X5 – pardavimo pajamos/turtas.
Chesser (1974)	$Z = -2,0434 - 5,24X_1 + 0,0053X_2 - 6,6507X_3 + 4,4009X_4 - 0,0791X_5 - 0,1021X_6$, bankroto tikimybė maža, kai $PB < 50\%$; didelė, kai $PB > 50\%$.	X1 – pinigai/turtas; X2 – pardavimų pajamos/p pinigai; X3 – pelnas prieš apmokestinimą/turtas; X4 – įsipareigojimai / turtas; X5 – ilgalaikis materialusis turtas/nuosavas kapitalas; X6 – grynas apyvartinis kapitalas/pardavimų pajamos.
Springate (1978)	$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$, Bankroto tikimybė maža, kai $Z > 0,862$; didelė, kai $Z < 0,862$.	X1 – apyvartinis kapitalas/turtas; X2 – pelnas prieš apmokestinimą/turtas;

		X3 – pelnas prieš apmokestinant/trumpalaikiai įsipareigojimai; X4 – pardavimų pajamos/turtas.
Taffler ir Tisshaw (1977)	$Z=0,53X_1+0,13X_2+0,18X_3+0,16X_4$, Bankroto tikimybė maža, kai $Z>0,3$; bankrotas galimas, kai $0,2<Z<0,3$; didelė, kai $Z<0,2$.	X1 – pelnas prieš apmokestinimą/trumpalaikiai įsipareigojimai; X2 – trumpalaikis turtas/įsipareigojimai; X3 – trumpalaikiai įsipareigojimai/turtas; X4 – pardavimų pajamos/turtas.
Lis (1982)	$Z=0,063X_1+0,092X_2+0,057X_3+0,001X_4$, Bankroto tikimybė maža, kai $Z>0,037$; didelė, kai $Z<0,037$.	X1 – apyvartinis kapitalas/turtas; X2 – bendrasis pelnas/turtas; X3 – nepaskiorstytas pelnas/turtas; X4 – nuosavas kapitalas/įsipareigojimai

1.7.2 Lietuvos įmonių bankrotams prognozuoti modelių tinkamumas

Efektyviausio bankroto modelio paieškoms daug laiko skyrė įvairių šalių moklininkai, tačiau nėra vieningos nuomonės, kurie iš modelių yra tinkamiausi Lietuvos įmonių vertinimui. Todėl ir lietuvių autoriai nuolatos kuria naujus ir tobulina jau esančius modelkius siekiant rasti tinkamiausią vertinant vietines bendroves.

Butkaus, Žakarės ir Cibulskienės (2014) atlikta apžvalga, nagrinėjant lietuvių autorių požiūrius į tam tikrus bankroto prognozavimo modelius ir jų taikymą Lietuvos įmonėms, atskleidė, kad daug prieštaravimų sukelia Altmano bankroto prognozavimo modelio taikymas. Ganėtinai prieštaringai Altmano modelio taikymą 2001 m. vertino Manuela Tvaronavičienė (2001). Pasak autorės, modelis neturėtų būti taikomas Lietuvos įmonių bankrotams prognozuoti. Toks požiūris buvo pagrįstas faktu, jog kuriant šį modelį, buvo remtasi 66 JAV veikusių įmonių duomenimis penktojo, šeštojo ir

septintojo dešimtmečio laikotarpiu. Autorės nuomone, modelis nėra tinkamas ir pritaikytas Lietuvos įmonių atvejams.

Panašią išvadą pateikė Stundžienė ir Boguslauskas (2006) ištyrę 56 Lietuvoje veiklą vykdžiusias akcines bendroves, veikusias iki 2001 metų.

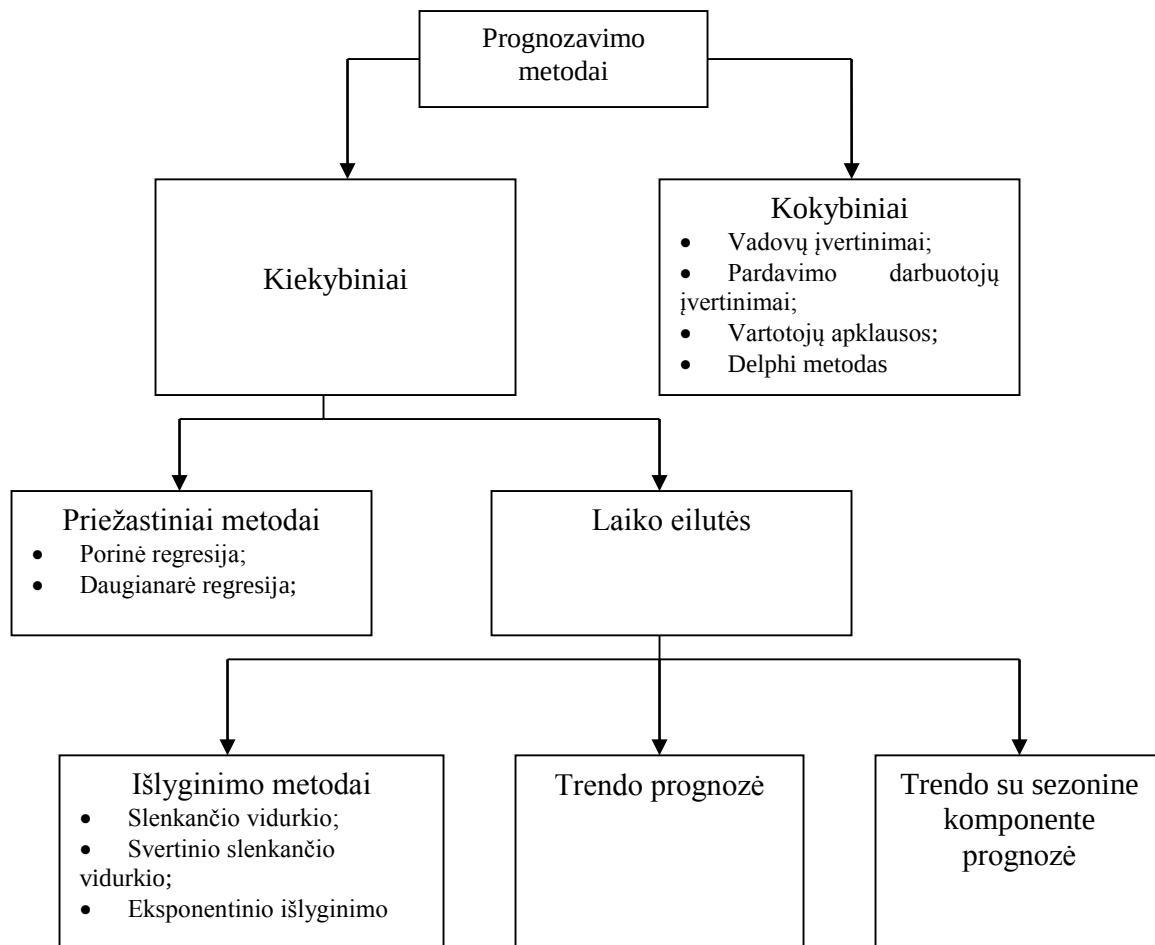
Siekiant užtikrinti šiame magistro darbe atlikto tyrimo objektyvumą, pasirinkti tam tikri modeliai pieno perdirbimo įmonėms tirti. Tai atlikta remiantis Emilijos Miliauskės ir Ireno Paliulytės atliktu tyrimu (2013). Autorių atliktas tyrimas, pasitelkus pieno perdirbėjų sektoriaus duomenis, rodo, kad tinkamiausi modeliai vertinant pastorojo sektoriaus bendrovės yra: Altmano, Springate, Liso, Tafflerio ir Tisshawo. Chessherio modelis pasirinktas rezultatų palyginimo tikslais.

1.8 Prognozavimo metodai

Norint užtikrinti sėkmingą įmonės veiklą, labai svarbu gebėti atlikti preliminarą rodiklių prognozę. Racionaliai pagrįstus prognozavimo metodus nagrinėja prognozavimo teorija. Yra daugybė būdų numatyti galimus bendrovės rezultatus ateityje, tačiau dažniausiai pasitelkiami metodai nagrinėjant praėjusių laikotarpių duomenis. Tokiu atveju užtikrinama vientisa bendrovės tendencija, tačiau nepaliekama vietos ir reikšmės galimiems nesklandumams rinkose ar specifinėms priežastims.

Kiekvienos įmonės sėkminga veikla neatsiejama nuo ateities prognozių sudarymo ir siekio jas įgyvendinti.

Prognozavimo metodų yra įvairių. A. Pabedinskaitė (2006) pateikia tokią prognozavimo metodų klasifikaciją (žr. 2 pav).

2 Pav. Prognozavimo metodų klasifikacija (Pabedinskaitė 2006:62)

A. Budrevičius (2007) prognozavimo metodus taip pat skirsto į kokybinius ir kiekybinius. Pasak jo, prognozavimo metodas – tai visuma taisyklių, įgyvendinančių konkretų ateitirs numatymo būdą.

Verslo prognozavimo srityse, tokiose kaip ekonomika ar finansai, daugiausia taikomi kiekybiniai prognozavimo metodai. Tam, kad būtų galima taikyti šiuos metodus, reikia turėti pakankamai kiekybinės informacijos apie prognozuojamą reiškinį.

Kokybiniai metodai daugiausia naudojami siekiant gauti ilgalaikes technologijų prognozes. Šiems metodams svarbiausia ne matematinės taisyklės, o eksperto žinios, patyrimas (Pabedinskaitė 2006:13).

1.8.1 Slenkančio vidurkio metodas

„Slenkančiojo vidurkio metodo esmė yra laiko eilutės *paskutiniųjų n reikšmių* vidurkio skaičiavimas. Šis vidurkis ir naudojamas kaip prognozė naujam eiliniam laikotarpiui. Slenkantysis vidurkis skaičiuojamas taip:

$$\text{Slenkantysis vidurkis} = \frac{n \text{ paskutiniųjų reikšmių suma}}{n}, \quad (18)$$

Terminas slenkantysis, judantysis vidurkis pagrįstas tuo, jog, sužinojus naują laiko eilutės reikšmę, ji pakeičia seniausiąją reikšmę formulėje ir skaičiuojamas naujas vidurkis. Taigi vidurkis keičiasi, slenka, kai tik tampa žinomos naujų stebėjimų reikšmės“ (Pabedinskaitė 2006:19).

1.8.2 EkspONENTINIO išlyginimo metodas

EkspONENTINIS išlyginimas – tai prognozavimo metodas, kai prognozei naudojamas svertinis visų laiko eilutės reikšmių vidurkis. EkspONENTINIO išlyginimo modelis yra toks:

$$F_{t+1} = \alpha Y_t + (1 - \alpha)F_t \quad (19)$$

čia F_{t+1} – laiko eilutės prognozė laikotarpiui $t + 1$;

Y_t – aktuali laiko eilutės reikšmė laikotarpiui t ;

F_t – laiko eilutės prognozė laikotarpiui t ;

α – išlyginimo konstanta ($0 < \alpha < 1$).

Tokiu būdu, prognozė $(t + 1)$ –ajam laikotarpiui lygi prognozės t –ajam laikotarpiui ir šios prognozės paklaidos dalies sumai. Prognozavimo procese eilinė prognozinė reikšmė tiksliname atsižvelgiant į buvusią paklaidą“ (Pabedinskaitė 2006).

Šio darbo tyrimo metu bus naudojami abu aptarti prognozavimo metodai.

2 LIETUVOS PIENO PERDIRBIMO ĮMONIŲ APIBŪDINIMAS

Stipriausios Lietuvos pieno perdirbimo pramonės įmonės yra AB „Vilkyškių pieninė“, AB „Rokiškio sūris“, AB „Žemaitijos pienas“, AB „Pieno žvaigždės“. Būtent šios bendrovės pasirinktos lyginamajai analizei atlikti.

2.1 AB „Rokiškio sūris“ charakteristika

AB „Rokiškio sūris“ yra viena stambiausių ir moderniausių pieno perdirbimo įmonių Lietuvoje. Pagrindinė įmonės veikla yra fermentinių sūrų, šviežių pieno produktų, sviesto, pieno miltų, išrūginių ir kitų pieno produktų gamyba ir prekyba.

AB „Rokiškio sūris“ veiklą pradėjo dar 1694 metais, baigus statyti pieno gaminių gamyklą Rokiškyje, kuri turėjo aprūpinti pieno produktais ne tik Rusiją bet ir kitas šalis. Pirmoji produkcija buvo sviestas, pasterizuotas pienas, varškė ir grietinė. 1980 m. įmonė pradėjo pirmąją rekonstrukcijos etapą po kurio pradėtas eksploatuoti naujas sūrų gamybos cechus. Antrasis rekonstrukcijos etapas įvyko 1988 m. – baigti statyti nauji pieno priėmimo aparatinis ir nenugriebto pieno produkcijos cechai. 1991 m. pradėjo veikti nauja suomiška sūrų nokinimo bazė.

1992 metų vasario 28 dieną Lietuvos Respublikos valstybiniame patentų biure įregistruota akcinė bendrovė AB „Rokiškio sūris“ tapo viena pirmųjų akcinių bendrovių Lietuvoje. Pirmieji akcininkai buvo įmonės darbuotojai. 1993 m. buvo parduotas likusios valstybės priklausančios įmonės akcijos. Vadovaudamasi Vyriausybės nutarimais, 1994 m. įmonė indeksavo savo turtą. 1993 – 2002 metais įmonės akcinis kapitalas buvo didinamas 7 kartus papildomais įnašais, 2 kartus iš savo lėšų ir 3 kartus dėl reorganizavimo. 2000 m. prisijungus AB „Utenos pienas“ ir 2002 m. prijungus AB „Eišiškių pieninė“ įstatinis kapitalas nebuvo didinamas. 1994 metais sulaukta pirmųjų užsienio investuotojų.

Toliamesniais metais bendrovė ne kartą pirkė įvairių mažesnių pieninių akcijas siekdamas užtikrinti savo pozicijas rinkoje.

Siekiant dar efektyvesnės šviežių pieno produktų gamybos veiklos, 2005 m. kovo 3 d. AB „Rokiškio sūris“ valdyba priėmė sprendimą atskirti sūrų gamybos verslą, kuris orientuotas į eksportą, nuo šviežių pieno produktų gamybos verslo, kuris orientuotas vietinei rinkai. Tam tikslui buvo įkurta dukterinė įmonė ir 2006 m. balandžio 21 d. Juridinių asmenų registre buvo įregistruota dukterinė įmonė UAB „Rokiškio pienas“. Dukterinės įmonės 100 % akcijų valdo AB „Rokiškio sūris“.

2007 metais AB „Rokiškio sūris“ grupę sudaro trys gamybos vietos, esančios Rokiškio, Utenos

ir Ukmergės miestuose. Siekiant efektyvumo savo veiklą pradėjo naujai suformuota uždaroji akcinė bendrovė "Rokiškio pienas", kurios pagrindu tampa "Utenos pienas". Taip pat prie įmonės veiklos prisijungia "Ukmergės pieninė".

2013 metais reorganizavus UAB „Rokiškio pienas“ suformuojama UAB „Rokiškio pieno gamyba“, kurios pagrindinė veikla tampa pieno produktų gaminimas, ir UAB „Rokiškio pienas“, kurio pagrindinė veikla yra pieno produktų distribucija. Abi uždarnosios akcinės bendrovės įsikūrusios Utenos mieste.

AB „Rokiškio sūris“ kaip pagrindinį savo tikslą įvardina: nuolatos modernizuoti gamybą, pateikti pirkėjams naujų pieno produktų. O pagrindinis uždavinys: ne užkariauti naujas rinkas, o pirmiausia orientuotis į savo klientų poreikius ir juos patenkinti. Įmonė tikslingai ir kruopščiai vykdo savo uždavinį, pagrindinės investicijos skirtos ne plėtrai, o jau esamų produktų

2.2 AB „Žemaitijos pienas“ charakteristika

AB „Žemaitijos pienas“ yra trečia pagal dydį Lietuvos pieno perdirbimo kompanija, kurios ištakos siekia bene šimtmetį.

Pieninė įkurta 1924 metais, Telšių mieste ir tuo metu atrodė ganėtinai didelio pajėgumo. Pagrindinė produkcija buvo sviestas, varškė, grietinė ir kita pieno produkcija.

Bėgant metams, vis didenis dėmesys buvo skiriamas naujų technologijų diegimui. Ilgainiui įdiegta pažangi „Bactocath“ technologija, leidusi išplėsti gaminamų produktų įvairovę ir gerinti gaminių kokybę.

2009 metais bendrovei suteikti ISO 9001 kokybės vadybos ir ISO 22000 maisto saugos sistemų sertifikatai. Juos taip pat įgyjo ir grupei priklausančios bendrovės „Klaipėdos pienas“ ir „Šilutės Rambynas“.

Bendrovė ypatingą dėmesį skiria produktų ir žaliavų kokybei, atliekami galutinio produkto laboratoriniai tyrimai.

Per daugelį metų sulaukta didelė darbo patirtis ir receptūros leidžia vartotojams pateikti platų asortimentą ir užtikrinti aukščiausią produkcijos kokybę. Šiandien įmonės gaminių asortimentą sudaro per 200 gaminių. Per bendrovės gyvavimo metus, gaminiai ne kartą buvo apdovanoti prestižiniais apdovanojimais.

Remiantis bendrovės svetainėje ([žiūrėta 2015 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zpienas.lt/apie-kompanija/imos-istorija>>) pateikta informacija, šios bendrovės vizija yra: išsaugant Žemaitijos krašto produktų gamybos tradicijas, kurti skanias ir unikalias produktus, kurie atstovautų Žemaitijos krašto kultūrą ir stilių pasaulyje. Pagrindinis bendrovės tikslas: rinkos sąlygomis sukurti ir išsaugoti savo pirkėją, augti kartu su pirkėju. Kurti produktus, kurie tinkami ir vaikams.

Siekiant šių tikslų, bendrovė sau kelia šiuos uždavinius:

- užtikrinant gaminių kokybę ir saugą, atitikti įmonei taikomas teisės aktų ir kitų norminių dokumentų ir suinteresuotų pusių reikalavimus;
- tausoti aplinką mažinant medžiagų ir energijos sąnaudas visuose gamybos etapuose;
- garantuoti maisto saugą tiekimo grandinėje;
- nuolat tobulinti gamybos technologiją ir produkciją;
- laiku aprūpinti vartotojus visaverčiais, kokybiškais ir saugiais maisto produktais;
- atidžiai ir nuodugniai tirti vartotojų poreikius ir operatyviai reaguoti į pokyčius;
- nuolatos kelti visų lygių darbuotojų kvalifikaciją, užtikrinant darbuotojų atsakomybę už produktų saugą ir kokybę, atliekamas pareigas ir kompetenciją.

2.3 AB „Pieno žvaigždės“ charakteristika

AB „Pieno žvaigždės“ įkūrimo iniciatyva priklauso tuometinei AB „Mažeikių pieninė“ ([žiūrėta 2015 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.pienozvaigzdes.lt/index.php/apie_mus/tikroji_pieno_zvaigzdziu_susikurimo_istorija/22 >). Iki privatizacijos Lietuvoje veikė virš 60 pieno perdirbimo įmonių. Tačiau planiniam ūkiui pereinant į rinkos ekonomiką, daugelis bendrovių atsidūrė ties bankroto riba. AB „Mažeikių pieninė“ išlaikė savo pozicijas: užteko žaliavos, gamyba vyko sklandžiai, tačiau darbo organizavimas ir konkurencija su kitais rinkos dalyviais kėlė daug sunkumų. Todėl buvo pradėta ieškoti bendrovių, su kuriomis būtų galima suvienyti jėgas.

Prieš susijungimą AB „Mažeikių pieninė“ gamino platų pieno produktų sąrašą ir sausus pieno miltus, ypač garsėjo savo sviestu. Tačiau neturėjome fermentinių sūrinių gamybos, taigi 1997 m. AB „Pieno žvaigždės“ nupirko bankrutavusią Tauragės pieninę.

1997 m. AB „Mažeikių pieninė“, kuri tuo metu buvo pirmame visų veikiančių pieno perdirbimo įmonių penketuke, taip pat pradėjo ieškoti tinkamų jungimuisi partnerių.

Pradžioje buvo svarstoma apie regionine geografija paremtą „žemaitišką“ junginį ir vestos derybos su Telšių, Klaipėdos, Šiaulių pieninėmis. Vėliau, pradėta derėtis su AB „Pasvalio sūriai“.

1998 m. kovo 20 d. Mažeikiuose įvyko akcininkų susirinkimas, kuriame dalyvavo ir AB „Pasvalio sūriai“ generalinis direktorius V. Jankauskas, taip pat valdybos nariai. Akcininkų susirinkimo metu valdybai buvo suteiktas įgaliojimas priimti visus būtinus sprendimus dėl reorganizavimo.

1998 m. spalio 15 d. vėl įvyko akcininkų susirinkimas, kuriame buvo pritarta susijungimui ir pagaliau patvirtinti nauji įstatai.

1998 m. gruodžio 10 d. įvyko AB „Pieno žvaigždės“ steigiamasis visuotinis akcininkų susirinkimas, jame buvo išrinkta 10 žmonių valdyba.

1998 m. gruodžio 23 d po reorganizavimo AB „Pieno žvaigždės“ įregistruota Vilniaus miesto rejestro tarnyboje. AB „Pieno žvaigždės“ pradėjo savo veiklą, turėdama filialus Pasvalio sūrinė ir Mažeikių pieninė su Skuodo, Akmenės ir Tauragės gamybos cechais.

Nuo 1999 m. sausio 1 d. įmonė AB „Pieno žvaigždės“ teisiškai pradėjo savo veiklą.

2000 m. gruodžio 1 d. AB „Kauno pienas“ papildė AB „Pieno žvaigždės“.

Vėliau pradėtos supirkti AB „Panevėžio pienas“ akcijos, nuo 2004 m. gruodžio 8 d. „Panevėžio pienas“ tapo 4-uoju AB „Pieno žvaigždės“ filialu.

Bendrovės svetainėje numatyti šie tikslai ir uždaviniai: modernaus vartotojo poreikių numatymas ir aukščiausios kokybės pieno produktų gamyba. Būtent produkto kokybė ir nekenksmingumas žmogui yra pagrindinis AB „Pieno žvaigždės“ uždavinys. Bendrovėje veikianti sistema, suteikia galimybę laiku valdyti riziką ir pavojus, susijusius su pieno gaminių gamybos procesais. Bendroviėje yra parengtos visos priemonės, kurios skirtos užkirsti keliai galimai biologinei, cheminei ar fizinei taršai.

2.4 AB „Vilkyškių pieninė“ charakteristika

AB „Vilkyškių pieninė“ įkurta 1993 metais, bendrovės akcininkams įsigijus senos pieninės pastatus ir juos reorganizavus. Reikalingos apyvartinės lėšos buvo pasiskolintos iš bankų. Nuo įkūrimo iki 1995 metų buvo pasirengta pirmųjų sūrių gamybai, atidarytas sviestų cechas. 1997 metais pradėta „Tilžės“ tipo sūrio gamyba, 199 metais pradėtas gaminti „Gouda“ fermentinis sūris. 1997

metais į bendrovę investuota daugybė pinigų: 2,87 mln. Lt., iš kurių 0,5 mln. Lt. skirta remontui. Suremontuota elektros pastotė, sukurtas kompiuterinis tinklas, įrengta nauja katilinė ir pežėgi šaldymom kamera. 1999–2000 m. sumontuota visiškai nauja ir automatizuota sūrių gamybos linija, kuri užtikrina produkcijos atitikimą ES standartams.

2001 metais įmonė įsigijo Tauragės cechą iš AB „Pieno žvaigždės“. Toliau sėkmingai vykdomos rekonstrukcijos ir proceso tobulinimui skirti darbai. 2006 metais pieninė gavo Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą: įrengti du nauji sūrių gamintuvai, trys naujos presavimo eilės ir buferinė talpa, nauja sūrio technologinių linijų plovimo stotelė. Gamybos pajėgumai išaugo nuo 10 iki 14 tūkst. tonų sūrio per metus.

Sėkmingai įsitvirtinusi Lietuvos ir užsienio rinkose, 2005 m. sausio 21 d. Vilkyškių pieninė iš uždarnosios akcinės bendrovės persitvarkė į akcinę bendrovę ir pradėjo naują brandžios veiklos etapą. Nuo 2006 m. pavasario AB „Vilkyškių pieninė“ yra sėkmingai išplatinusi 25,10 proc. Vilkyškių pieninės laisvųjų akcijų (free float).

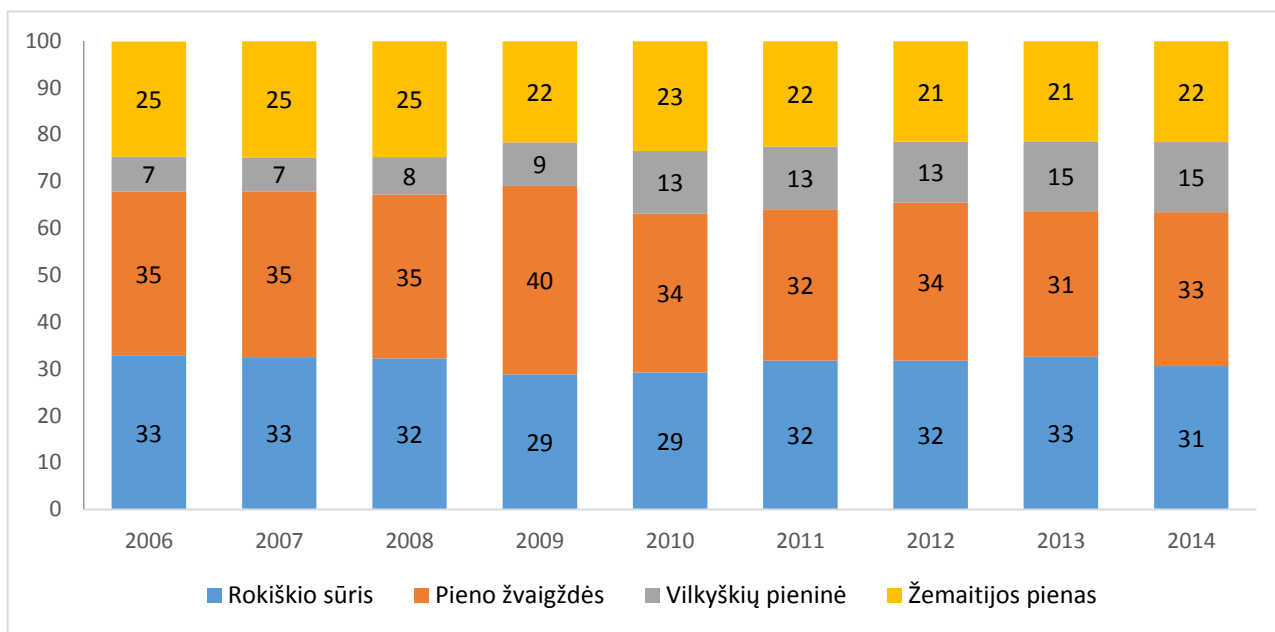
Lyginant su prieš tai aptartomis bendrovėmis, AB „Vilkyškių pieninė“ išsiskiria savo tikslu iš kitų trijų aptartų bendrovių. Šios įmonės pagrindinis tikslas yra suteikti žmonėms gurmanišką pasitenkinimą vartojant pieno produktus. Lyginant su prieš tai buvusių bendrovių tikslais, pastarasis yra ganėtinai pretenzingas ir skirtas daugiau tikslinei žmonių grupei, o ne įprastam vartotojui.

Pagrindiniai šios bendrovės uždaviniai yra:

- gaminti kokybiškus produktus, laikytis aukščiausių gamybos standartų ir technologijų;
- gausinti produktų asortimentą, kurti naujus produktus ir skonius;
- užtikrinti darbuotojų kompetenciją;
- pelnyti vartotojų pasitikėjimą.

2.5 Bendrovių rinkodara ir pardavimai

Nagrinėjant bendrovių pardavimų apimčių pasiskirstymą tarpusavyje, didžiausi pokyčiai pastebimi tarp AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Vilkyškių pieninė“ (žr. 3 pav).

3 pav. Bendrovių pasiskirstymas pagal pardavimų apimtį procentais (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

2006 metais AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Rokiškio sūris“ pardavimo pajamų dalys sudarė bene 70 procentų visų pardavimų, 36 procentus ir 33 procentus atitinkamai. AB „Žemaitijos pienas“ teko 25 procentų dalis, o AB „Vilkyškių pieninė“ sudarė tik 7 procentus visų pajamų. Analogiška situacija buvo susiklosčiusi ir 2007 metais.

2008 metais galima pastebėti nedidelius pokyčius, AB „Vilkyškių pieninė“ pardavimų pajamų dalis nuo 7 procentų padidėjo iki 8 procentų. To pasekoje matomas AB „Rokiškio sūris“ pardavimų dalies sumažėjimas 1 procentu. 2009 metais AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Rokiškio sūris“ patyrė pardavimų pajamų dalies sumažėjimą bendroje sudėtyje, atitinkamai nuo 25 proc. iki 22 proc. ir nuo 32 proc. iki 29 proc. O štai AB „Pieno žvaigždės“ dalis išaugo nuo 35 procentų iki 40 procentų.

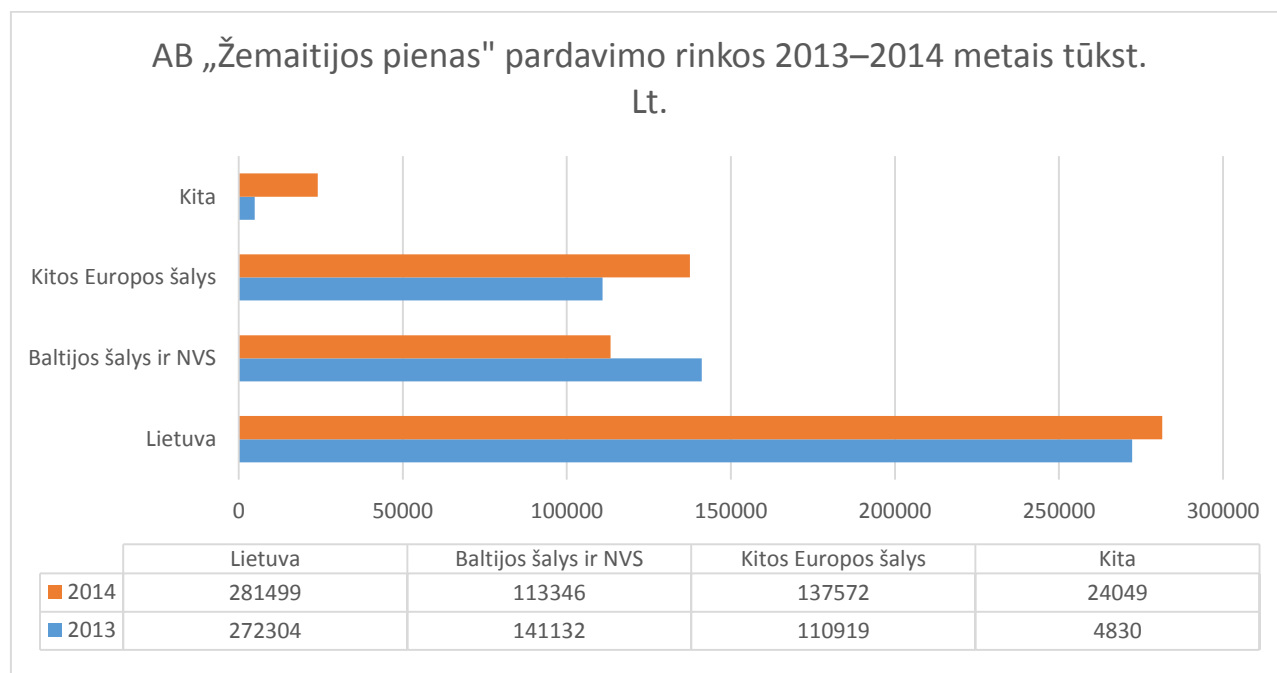
2009 metais pastebimi du ryškūs pokyčiai: AB „Vilkyškių pieninė“ dalies išaugimas nuo 9 procentų iki 13 procentų. Likusių dviejų bendrovių apimtys išlieka menkai pakitusios.

Likusio nagrinėjamu laikotarpiu vyravo nežymus pokyčiai tarp bendrovių indelio bendroje pardavimų apimtyje. Matyti auganti AB „Vilkyškių pieninė“ tendencija. AB „Žemaitijos pienas“ dalis

bendroje apimtyje linkusi mažėti. Taigi, galima daryti išvadą, kad AB „Vilkyškių pieninė“ sėkmingai stiprina savo pozicijas tarp konkurentų. Tačiau stipriausiomis pieno perdirbėjų rinkos dalyvėmis Lietuvoje išlieka AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Rokiškio sūris“.

Nagrinėjant bendrovių rinkodarą pasirinkta tirti 2013 ir 2014 metus, siekiant nustatyti Rusijos embargo įtaką bendrovių eksportui.

Nagrinėjant AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo rinkas (žr. 4 pav.) matyti, kad 2014 metais sumažėjo eksporto apimtys į Baltijos ir NVS šalis (tame tarpe ir Rusija), sumažėjimas siekė 20 procentų buvusios 2013 metų apimtys ir sumažėjo atitinkamai nuo 141132 tūkst. lt. iki 113346 tūkst. lt. Tačiau matytis eksporto apimčių augimas į kitas Europos šalis ir išaugo produkcijos skirtos Lietuvos rinkai apimtys.

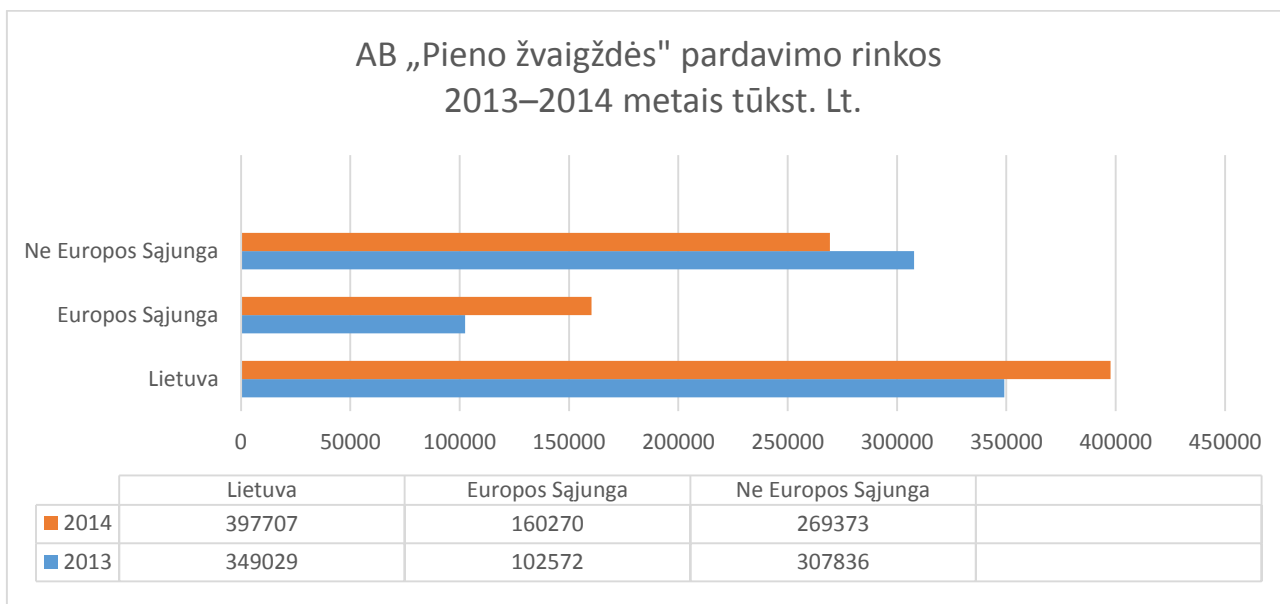
4 pav. AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovės 2013–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

AB „Rokiškio sūris“ eksporto apimtys nežymiai sumažėjo, tiek į Europos Sąjungos šalis, tiek į kitas vaslstynes. Pokytis siekė atitinkamai 6 procentus ir 7 procentus. Lietuvai skirtos produkcijos apimtys padidėjo net 14 procentų. Tad galima teigti, kad šios bendrovės pardavimai išaugo.

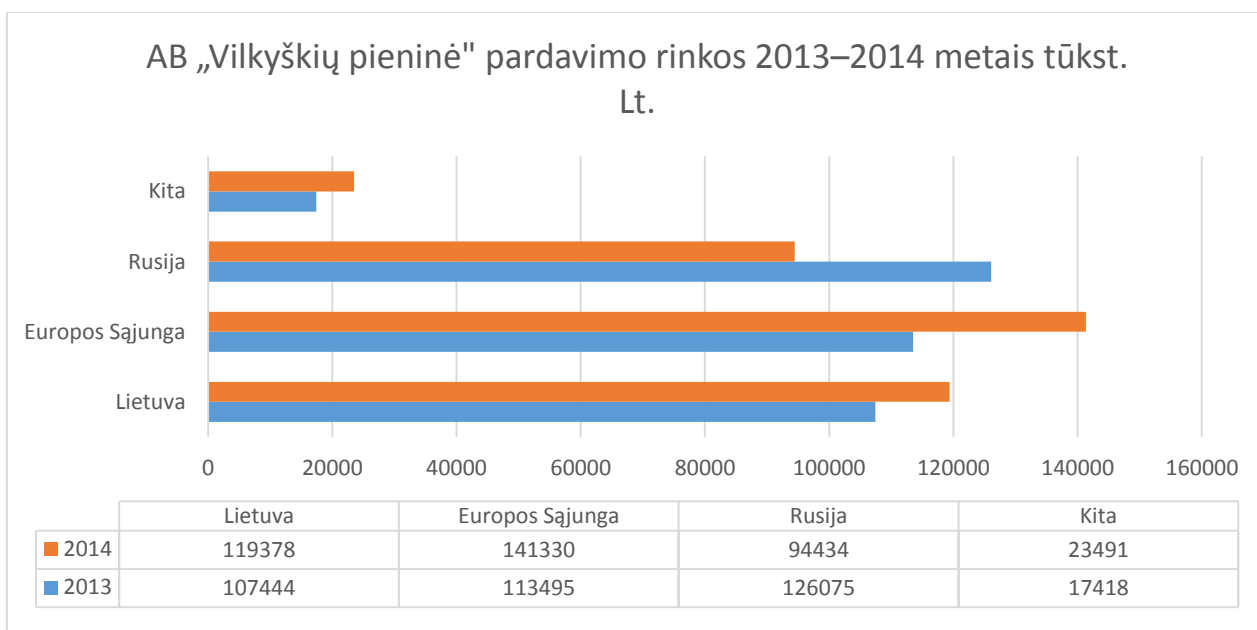
5 pav. AB „Rokiškio sūris“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovės 2013–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

2014 metais AB „Pieno žvaigždės“ padidino produkcijos apimtį tiek vidaus rinkai, tiek Europos Sąjungos šalims. Didžiausias augimas matomas eksporto apimtyje į ES šalis, pardavimai padidinti net 56 procentais, nuo 102572 tūkst. Lt. iki 160270 tūkst. Lt. Taip pat stipriai padidėjo ir Lietuvos rinkai skirtos produkcijos apimtys, augimas siekė net 13 procentų. 2014 metais eksportas į ne Europos Sąjungos šalis sumažėjo 12,4 procentais.

6 pav. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovės 2013–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

AB „Vilkyškių pieninė“ 2014 metais 25 procentais sumažino eksporto apimtį į Rusiją, tačiau net 24 procentais padidino pardavimus į ES šalis ir 11 procentų skirtų Lietuvos rinkai. Bendrai vertinant, tai buvo puikus bendrovės atsakas į Rusijos taikomas sankcijas.

7 pav. AB „Vilkyškių pieninė“ pardavimo rinkos 2013–2014 metais tūkst. Lt (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovės 2013–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

Atlikus palyginamąją analizę, matyti, kad visos bendrovės, išskyrus AB „Rokiškio sūris“ , patyrusios eksporto apribojimus į Rusiją emėsi plėsti eksporto apimtį į ES šalis ir didinti produkcijos apimtį Lietuvoje.

3 SANTYKINIŲ RODIKLIŲ PALYGINAMOJI ANALIZĖ

3.1 Pelningumo rodiklių analizė

Įmonės pelningumo rodikliai – vienas iš dažniausiai naudojamų ir labiausiai suprantamų rodiklių. Pelningumo rodikliai įdomūs akcininkams, investuotojams, vertintojams, analitikams, pirkėjams, konkurentams.

Įmonės pelningumo rodiklis yra reikšmingas tik tuomet, kai jį galime palyginti su analogiškos įmonės, veikiančios tame pačiame sektoriuje, pelningumo rodikliu, nes atskirai paimtas rodiklis nesuteikia jokios informacijos, nes yra išvestinis dydis.

Pieno perdirbėjų veikla yra maisto gamintojų sektoriaus dalis, todėl vertinga lyginti bendrovių pelningumo rodiklius su šakos rodikliais (žr. 2 lentelę) siekiant suprasti tikrąją padėtį ir užtikrinti vertinimo objektyvumą.

Rodiklis	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bendrasis pelningumas, %	17,29	17,9	13,84	17,79	16,12	14,18	12,92
Pelningumas, %	2,47	3,95	0,73	3,08	2,72	2,7	3,36
Grynasis pelningumas	1,83	3,15	0,45	2,45	2,25	2,36	2,95
Turto pelningumas	3,71	6,26	1,17	4,94	4,64	5,03	6,15
Nuosavo kapitalo pelningumas	6,52	11,92	1,87	8,99	8,53	9,94	11,69

2 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pelningumo rodikliai 2006–2012 m. (šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Apibendrintai žvelgiant į šakos pelningumo rodiklius matyti, kad 2006 ir 2007 metais pelningumo rodikliai turėjo augančią tendenciją. Ypač stipriai kito nuosavo kapitalo pelningumas, kuris išaugo bene dvigubai, t. y. nuo 6,52 proc. iki 11,92 proc. Tačiau 2008 metais, visi pelningumo rodikliai stipriai sumažėjo. Nuosavo kapitalo pelningumas, kaip ir grynasis pelningumas sumažėjo apie 6 kartus. Nuo 2009 metų tiek turto, tiek nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai augo. O štai grynasis ir bendrasis pelningumas mažėjo iki 2011 metų ir ūgtelėjo tik 2012 metais.

3.1.1 Bendrasis pelningumas

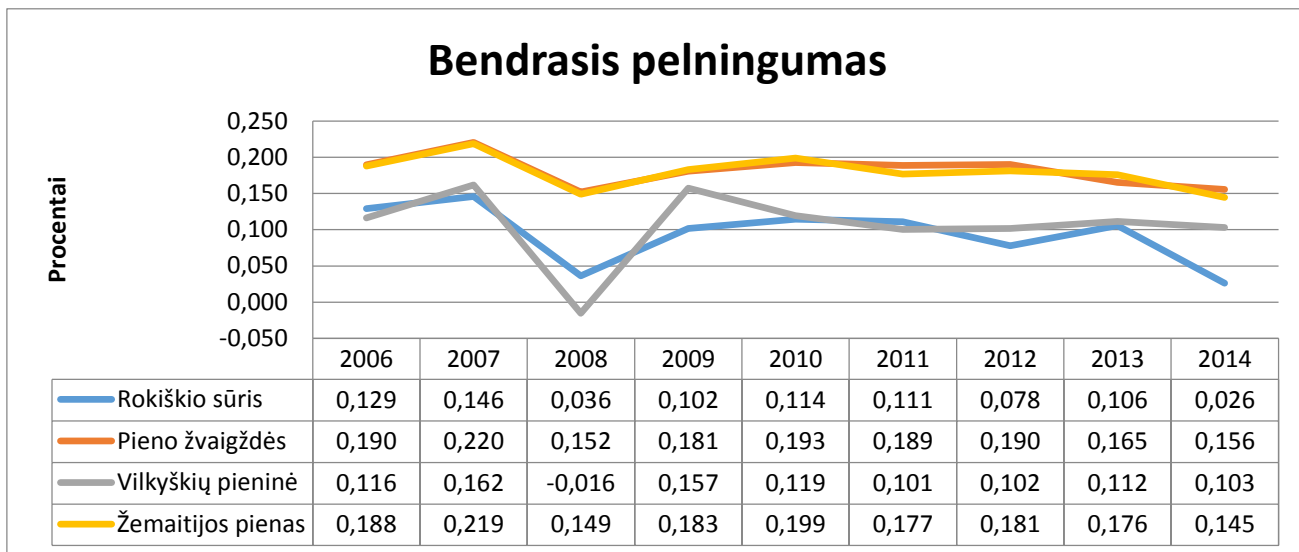
Nagrinėjant bendrąjį pelningumą, matyti, kad lyginant su bendruoju maisto produktų gamybos pelningumu, geresnius rezultatus demonstravo AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Žemaitijos pienas“. Kiek mažesnį bendrąjį pelningumą lyginant su šakos rodikliu pateikė AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Rokiškio sūris“.

Nagrinėjant AB „Rokiškio sūris“ bendrąjį pelningumą matyti, kad jis buvo žemesnis nei bendrasis šakos pelningumas.

2006 ir 2007 metais bendrasis pelningumas augo, jis buvo lygus atitinkamai 12 ir 14 procentų. 2008 metais situacija pasikeitė, bendrasis pelningumas stipriai smuko ir siekė vos 3 procentus. Tai nulėmė beveik 4 kartus sumažėję pardavimai. Nuo 2009 iki 201 metų bendrojo pelningumo rodiklis svyravo 10–11 proc. ribose. 2012 metais sumažėjo iki 7 procentų, 2013 vėl išaugo iki 10 procentų ir galiausiai nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje smuko iki 2 procentų, bendrajam pelnui sumažėjus daugiau nei keturi kartus.

AB „Vilkyškių pieninė“ bendrasis pelningumas taipogi buvo labai nepastovus nagrinėjamo laikotarpio metu. Viso nagrinėjamo laikotarpio jis buvo žemesnis už šakos bendrojo pelningumo lygį. Tiesa, 2007 ir 2009 metais bendrasis pelningumas buvo kiek priartėjęs prie šakos lygio. 2006 ir 2007 metais bendrasis pelningumas augo, atitinkamai nuo 11 proc. iki 16 proc. 2008 metais buvo ypač nepalankūs bendrovei, pastarosios veikla buvo nuostolinga ir siekė –1 procentą. Tačiau vėlesniais nagrinėjamo laikotarpio metais bendrasis pelningumas buvo gan stabilus ir svyravo 10 procentų ribose. Tiesa, 2014 metais bendrovės bendrasis pelningumas lyginant su kitomis bendrovėmis laikėsi gan stabiliai ir smuko vos 1 procentu.

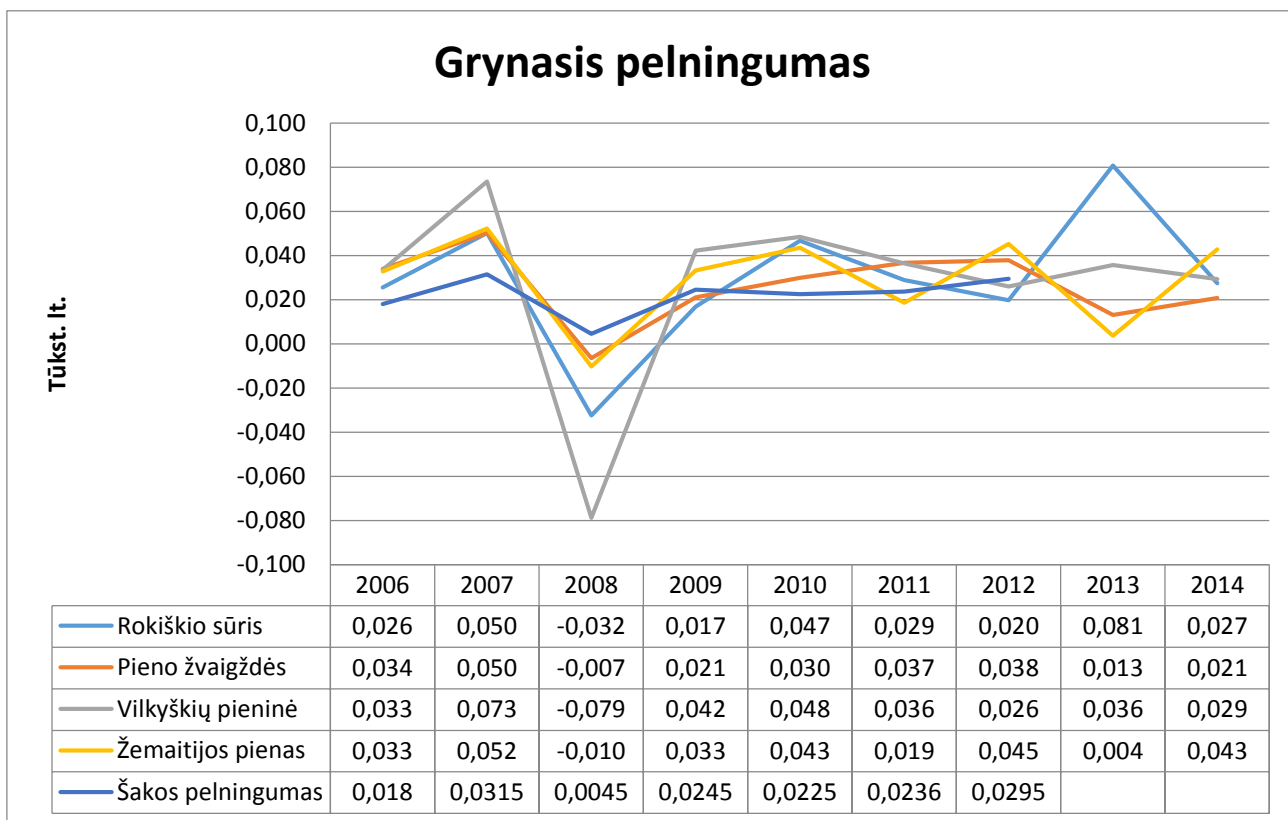
AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždžių“ bendrasis pelningumas viso nagrinėjamo laikotarpio bene analogiškai, skyrėsi vos 1 procentu. 2006 ir 2007 metais, kaip ir kitu bendrovių atveju buvo matytis rodiklio augimas nuo apytikriai 19 proc. iki 22 proc. Šie rodikliai bene dvigubai viršijo konkurentų rodiklius. 2008 metais bendrasis pelningumas bendrovių atveju smuko iki 15 procentų, po to buvo matytis augimas iki 2012 metų, o vėlesniais metais rodiklio reikšmės mažėjo.

8 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendrasis pelningumas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.2 Grynasis pelningumas

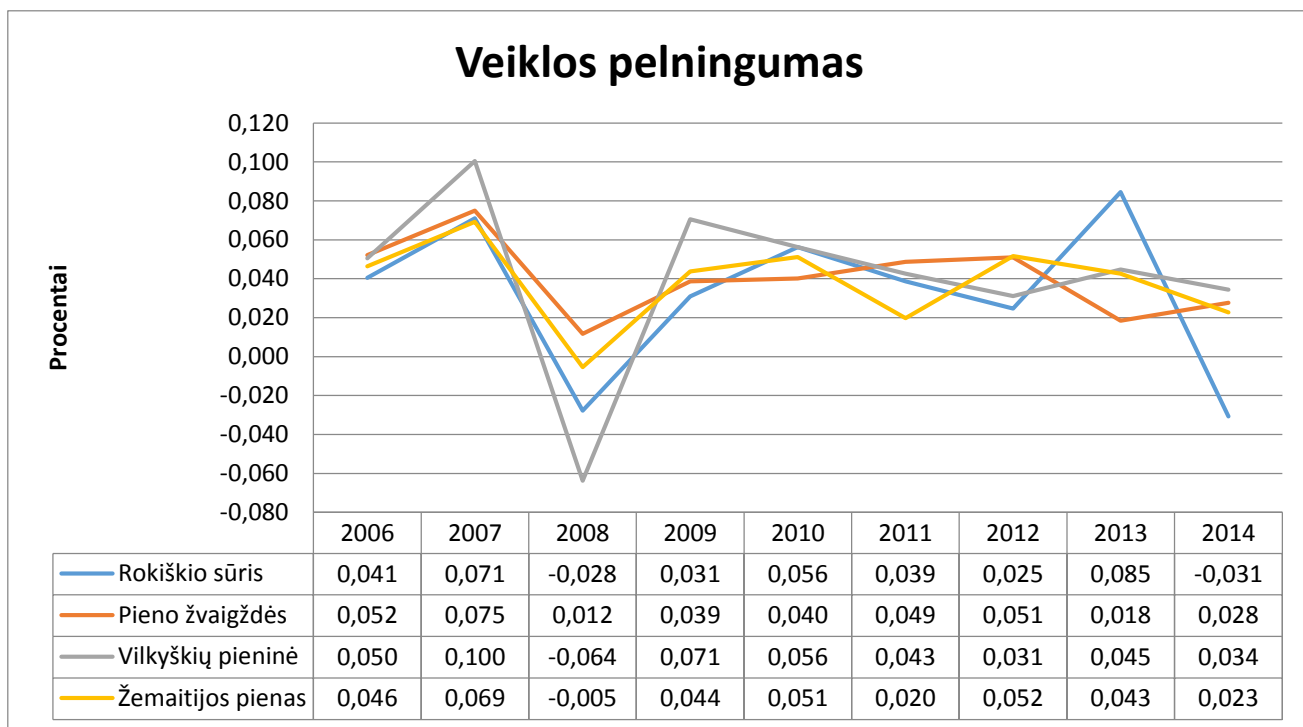
Nagrinėjant bendrovių grynąjį pelningumą matyti, kad šis rodiklis nėra linkęs taip stipriai svyruoti kaip bendrasis pelningumas. Bendrai tariant, visų keturių bendrovių grynasis pelningumas buvo artimas maisto gamybos šakos grynajam pelningumui. Išskirtini tik du laikotarpiai ir dvi bendrovės. T. y. „Vilkyškių pieninė“, kurios grynasis pelningumas buvo pats žemiausias nagrinėjamo laikotarpio metu. 2008 metais jis siekė sudarė beveik 8 procentus nuostolio. Tuo tarpu AB „Rokiškio sūris“ 2013 metais išsiskyrė aukšta rodiklio verte lyginant su konkurentais, grynasis pelningumas sudarė 8 procentus. Kitų bendrovių ir pastarųjų dviejų grynojo pelningumo rodiklis nuo 2009 iki 2012 buvo ganėtinai stabilus ir svyravo ribose tarp 2 ir 6 procentų.

9 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių grynasis pelningumas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.3 Veiklos pelningumas

Veiklos pelningumas rodo, kiek procentų veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas. Nagrinėjant rodiklio dinamiką, pastebimos panašios kitimo tendencijos kaip ir kitų dviejų prieš tai nagrinėtų pelningumo rodiklių. 2007 metais pelningiausią veiklą vykdė „Vilkyškių pieninė“, jos veiklos pelningumas siekė 10 proc. 2008 metais visų bendrovių veiklos pelningumas stipriai sumažėjo, žemiausią reikšmę įgavo „Vilkyškių pieninė“, rodiklis siekė –6 procentus. Likusią dalį nagrinėjamo laikotarpio, t. y. nuo 2009 metų, rodiklio reikšmės svyravo nuo 2 iki 6 procentų. Išsiskiria tik AB „Rokiškio sūris“, kurio veiklos pelningumo rodiklis įgavo ypač didelę reikšmę lyginant su ataskaitiniu laikotarpiu, 2013 metais, kai rodiklio reikšmė siekė 8 proc., o 2014 metais krito iki –3 proc., kas reiškė, kad vienam pardavimų litui teko 3 proc. nuostolio.

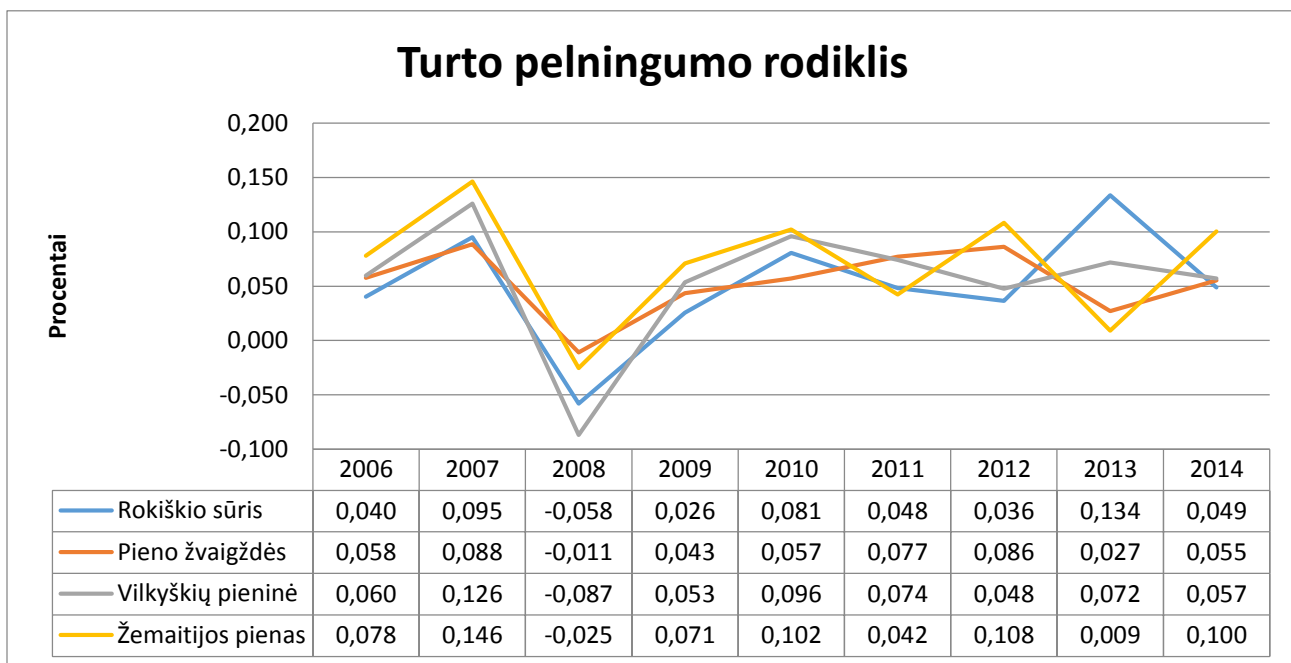

10 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių veiklos pelningumas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.4 Turto pelningumas

Nagrinėjant bendrovės turto pelningumo rodiklį matyti, kad šio rodiklio reikšmės tiesiogiai priklauso ir nuo investicijų dydžio. Šis rodiklis laikomas patenkinamu, jei viršija 8 procentų dydį.

Nagrinėjamu laikotarpiu iki 2010 metų visų nagrinėjamų bendrovių turto pelningumo rodiklis kito gana panašiai. 2006 ir 2007 metais rodiklio reikšmės augo nuo 5 proc. iki 15 proc. Vėliau buvo matomas staigus nuosmukis iki –5proc. Iki 2010 metų buvo matytis augimas. Ganėtinai permainingi buvo 2013 metai, kai AB „Rokiškio sūris“ rodiklis sparčiai augo, o AB „Žemaitijos pienas“ gan stipriai smuko. T. y. AB „Rokiškio sūris“ rodiklis siekė net 13 procentų, tad galima teigti, kad 2013 metais šios bendrovės turtas buvo pelningas, o investicijos augo. 2014 metais pastebimos dvi tendencijos: AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto pelningumas įgavo augančią tendenciją, o štai likusių dviejų bendrovių – krentančią.

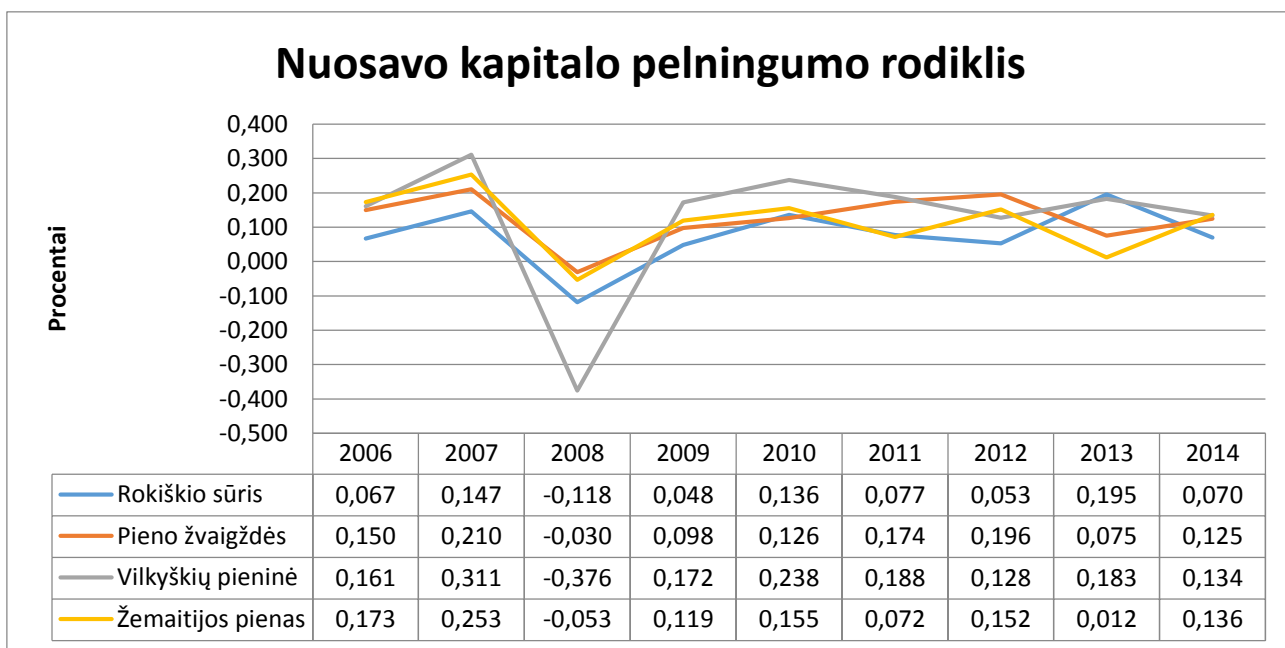

11 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių turto pelningumas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.5 Nuosavo kapitalo pelningumas

Nuosavo kapitalo pelningumas rodo, kaip efektyviai naudojamas investuotas įmonės kapitalas. Remiantis nustatytais normatyvais šiam rodikliui, manoma, kad patenkinama šio rodiklio reikšmė laikoma tuomet, kai ji viršija 10 proc. lygį.

Vertinant nagrinėjamų bendrovių nuosavo kapitalo pelningumo rodiklį, matyti, kad patenkinamos reikšmės 2008 m. nesiekė nei viena bendrovė (žr. 12 pav.), tai buvo laikotarpis, kai investuotas įmonės turtas buvo naudojamas neefektyviai. Likusią laikotarpio dalį nagrinėjamų bendrovių nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio reikšmės buvo išsidėsčiusios ganėtinai arti patenkinamos reikšmės ir svyravo tarp 20 ir 5 procentų ribos. Bene pelningiausiai savo nuosavą kapitalą išnaudojo AB „Vilkyškių pieninė“.

12 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių nuosavo kapitalo pelningumas 2006–2014 m.

(Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.6 Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas

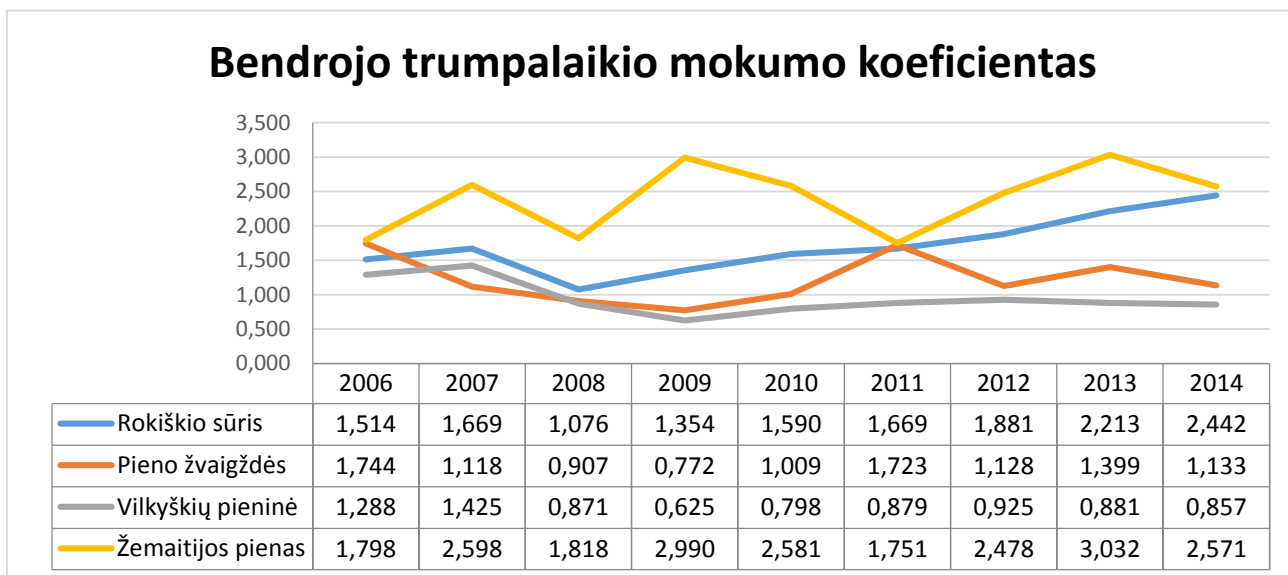
Nagrinėjant bendrovių bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientą (žr. 13 pav.), matyti, kad paprastai nagrinėjamu laikotarpiu šio koeficiento reikšmė buvo patenkinama, t. y. didesnė nei 1,5 karto.

Nagrinėjamu laikotarpiu ypač mokia bendrovė laikytina AB „Žemaitijos pienas“. Šios bendrovės rodiklio reikšmės viso nagrinėjamu laikotarpiu buvo didesnės už patenkinamą reikšmę. Tačiau per didelė šio rodiklio reikšmė neretai yra signalas, kad bendrovės trumpalaikis turtas valdomas nepakankamai efektyviai.

Žvelgiant į AB „Rokiškio sūris“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficiento dinamiką, matyti, kad rodiklio reikšmės nagrinėjamu laikotarpiu nuolat augo ir tik 2008 metų nuosmukio metu buvo kiek žemesnė už signalinę reikšmę, t. y. 1,2. Tolimesniais nagrinėjamo laikotarpio metais rodiklio reikšmės nuolat augo.

AB „Pieno žvaigždės“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas buvo kiek didesnis už signalinę reikšmę tik 2006, 2011 ir 2013 metais. Likusiais metais rodiklio reikšmė buvo mažesnė už signalinę, taigi galima daryti išvadą, kad bendrovei grėsė nemokumo problemos.

Tuo tarpu „Vilkyškių pieninė“ bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas didesnę nei patenkinamą reikšmę įgijo tik 2012 metais, kai rodiklio reikšmė siekė net 7,18. Tačiau tai gerokai viršijo efektyvią rodiklio normą. Todėl galima teigti, kad šios bendrovės trumpalaikis turtas pastaraisiais metais buvo valdomas ypač neefektyviai.

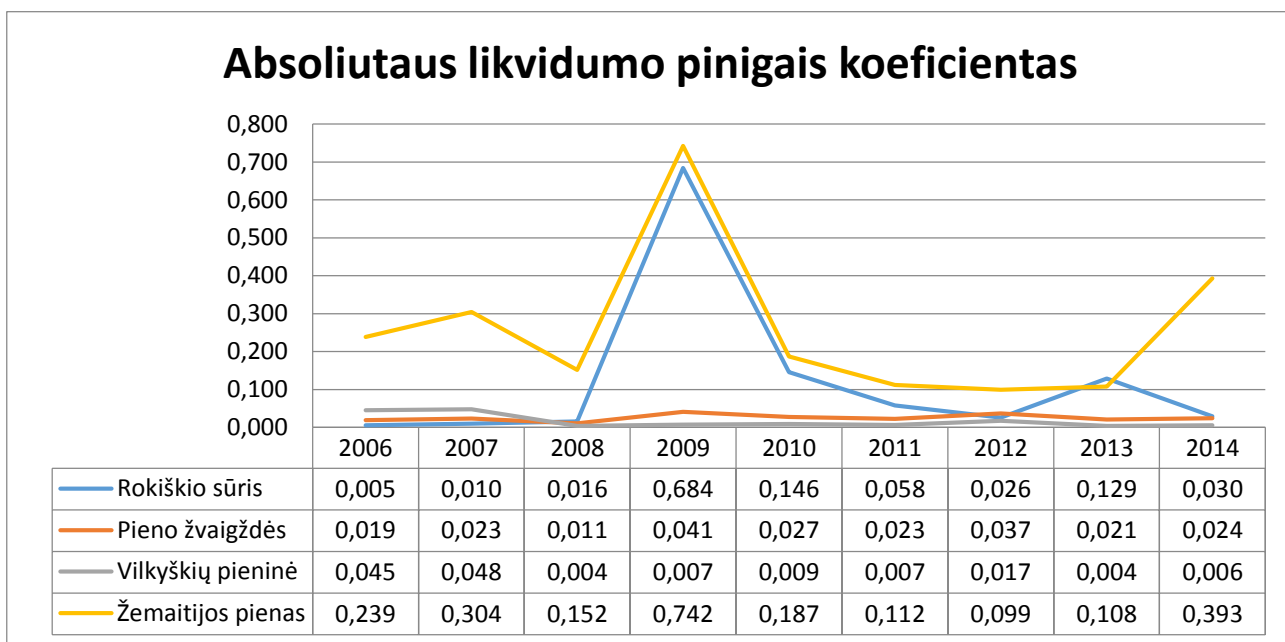
13 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.7 Absoliutaus likvidumo pinigais rodiklis

Absoliutaus likvidumo pinigais rodiklis – atsargiausias iš likvidumo rodiklių, to priežastis – apskaičiuojant daroma prielaida, kad pirkėjai gali būti nemokūs. Stebint bendrovių absoliutaus likvidumo rodiklio tendencijas, matyti, kad bendrovių AB „Rokiškio sūris“ ir AB „Žemaitijos pienas“ politika staigiai keitėsi reaguojant į labai sunkius 2008 metus. Po šių metų daugelis šių bendrovių atsargų buvo pakeistos į pinigus ir jų ekvivalentus, taip didinant AB „Rokiškio sūris“ likvidumą pinigais nuo 0,02 iki 0,68, AB „Žemaitijos pienas“ nuo 0,15 iki 0,74. Tačiau bendrovėms atgavus stabilią padėtį, nebuvo didelio poreikio laikyti didelių atsargų pinigais ar jų ekvivalentais, todėl rodiklio reikšmės sumažėjo. 2014 metais vėl kilus sunkumas, tik AB „Žemaitijos pienas“ naudojo tą

pačią strategiją likvidumui išlaikyti, t. y. didino likvidumą pinigais nuo 0,10 proc. 2013 metais, iki 0,39 proc. 2014 metais.

Likusios dvi nagrinėjamos bendrovės viso nagrinėjamu laikotarpiu laikėsi ganėtinai konservatyvios pinigų politikos ir didesnių veiksmų kilus sunkumams nesiėmė. Jų likvidumo pinigais koeficientas svyravo ribose iki 10 procentų.

14 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių absoliutaus likvidumo pinigais koeficientas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.8 Apyvartinio kapitalo ir turto santykis

Vertinant įmonės likvidumą grindžiama turtu, situacija kiek kitokia, nei vertinant pagal pinigų ir pinigų ekvivalentų situaciją. Krizės metu labai išaugus trumpalaikiams įsipareigojimams, stipriai sumažėjo apyvartinis kapitalas.

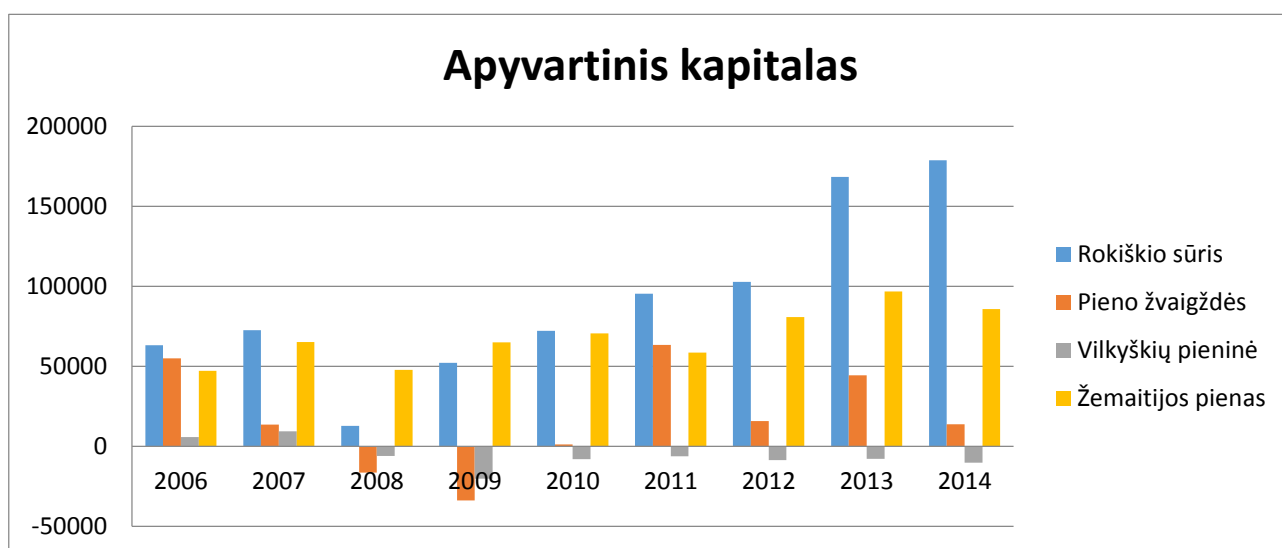
Bene stabiliausiai išsilaikė „Žemaitijos pienas“, kurios apyvartinis kapitalas svyravo mažiausiai nagrinėjamo laikotarpio metu. Taip ir apyvartinio kapitalo ir turto santykis išliko gana stabilus. Nepaisant 2007 metų, kai jis ūgtelėjo iki 0,7 lygmens, likusio nagrinėjamo laikotarpiu šis rodiklis svyravo tarp 0,2 ir 0,4 reikšmių.

Nagrinėjant AB „Rokiškio sūris“ matyti, kad nagrinėjamu laikotarpiu turto kiekis liko toks pats, taigi staigus nuosmukis 2008 metais, kai rodiklis sumažėjo nuo 0,23 iki 0,04, buvo nulemtas

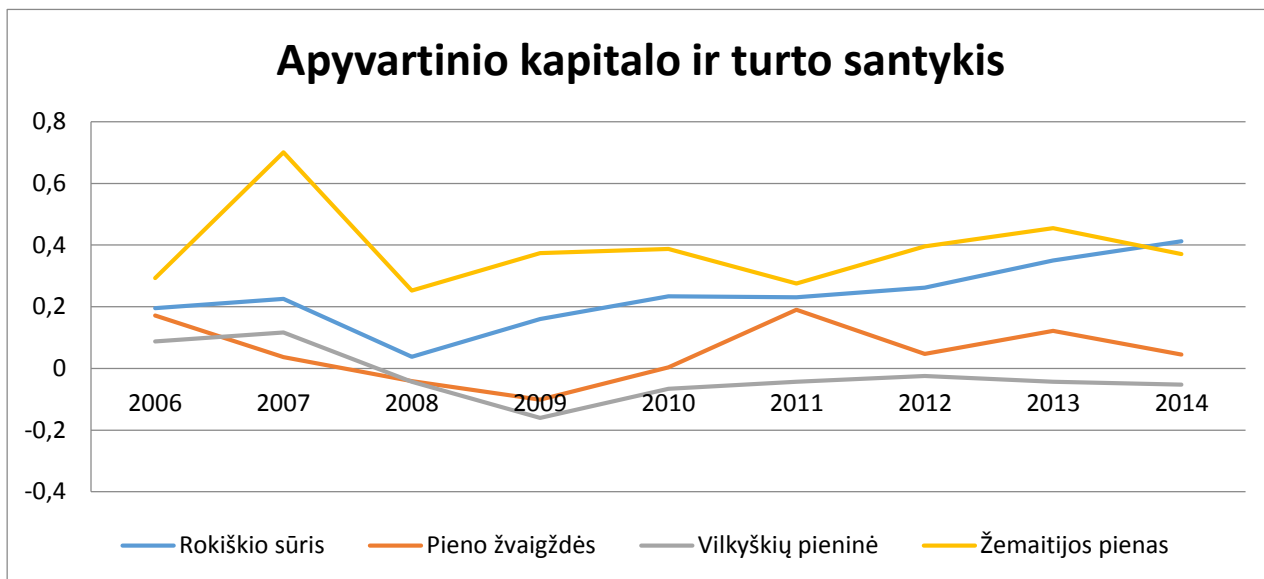
apyvartinio kapitalo svyravimų. Dažnai sakoma, kad šis rodiklis puikiai perspėja apie artėjančią bankrotą, taigi galima teigti, kad bankroto tikimybė didžiausia buvo 2008 metais, tačiau nuo šių metų kasmet vis mažėja ir 2008 metų rodiklis paaugo net daugiau nei 8 kartus.

AB „Pieno žvaigždės“ nagrinėjamu laikotarpiu daug kartu keitė trumpalaikio turto ir įsipareigojimų apimtis ir santykį, todėl ir rodiklis svyravo ganėtinai ženkliai. 2008 ir 2009 metais trumpalaikių įsipareigojimų kiekis viršijo trumpalaikį turtą, todėl ir nagrinėjamas rodiklis įgavo neigiamas reikšmes.

„Vilkyškių pieninė“ apyvartinis kapitalas bene visą laikotarpį buvo neigiamas. Tai byloja, kad pastaroji bendrovė netinkamai valdo savo trumpalaikį turtą ir įsipareigojimus ir šios bendrovės likvidumas yra žemas.

15 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių apyvartinis kapitalas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

16 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių apyvartinio kapitalo ir turto santykis 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

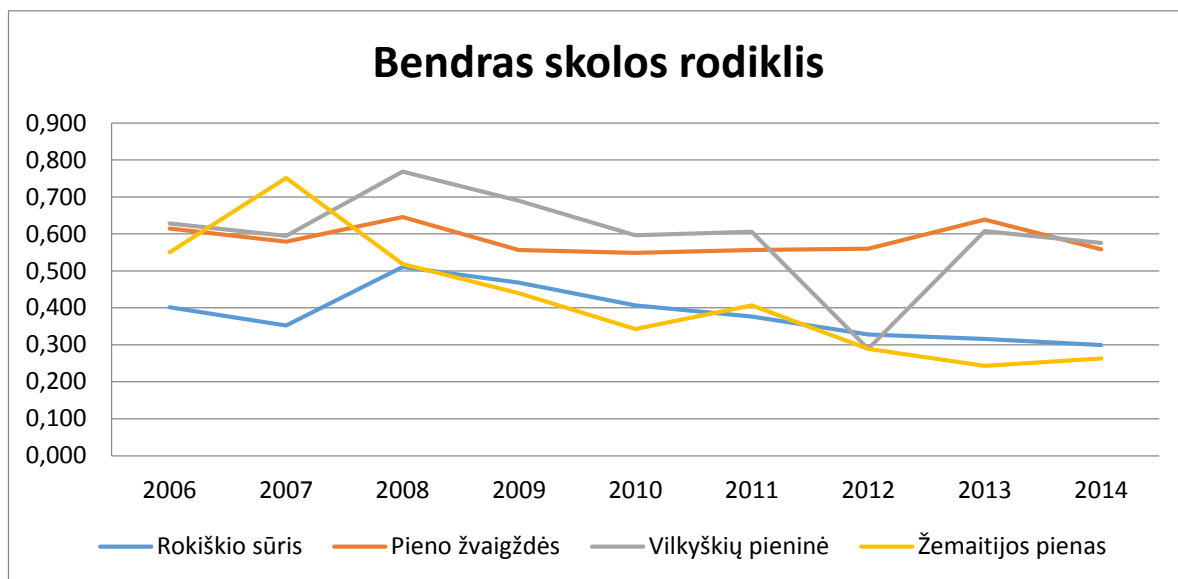
3.1.9 Bendras skolos rodiklis

Bendras skolos rodiklis rodo bendrovės ilgalaikio mokumo galimybes.

Nagrinėjamu laikotarpiu matyti, kad bene likvidžiausia bendrovė yra AB „Rokiškio sūris“, kurios bendras skolos rodiklis svyravo apie 40 proc. ribą.

Didžiausią ilgalaikių įsipareigojimų nevykdymo riziką patiria „Pieno žvaigždės“, kurios įsipareigojimai siekė apie 60 proc. viso bendrovės turto. Panaši situacija vyrauja ir „Vilkyškių pieninė“ bendrojo skolos rodiklio dinamikoje. Tiesa, 2012 metais situacija trumpam buvo pasikeitusi ir bendras skolos rodiklis sumažėjo iki 28 proc. ribos.

Teigiamą rodiklio pokyčio tendenciją atspindi AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Rokiškio sūris“ bendrovės. Nuo 2008 metų pastarųjų bendrovių bendras skolos rodiklis nuolatos mažėjo, juo apytikriai 50 proc. ribos jis smuko iki 30 proc. ir tai atspindėjo gerėjančią bendrovių situaciją.

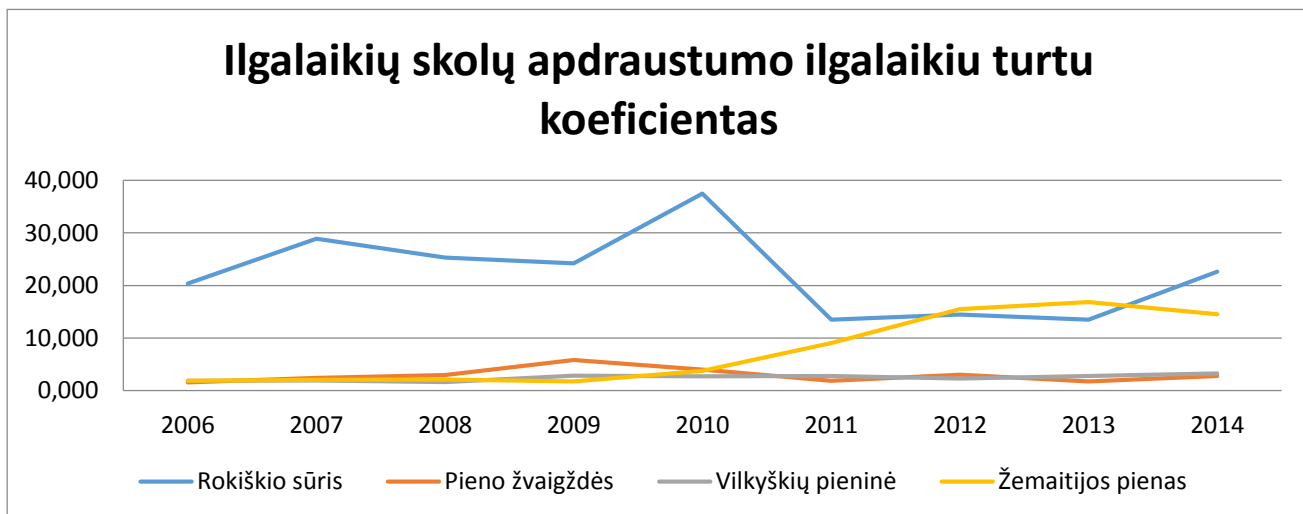
17 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bendras skolos rodiklis 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.10 Ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas

Vertinant šio rodiklio reikšmes AB „Rokiškio sūris“ bendrovėje matyti, kad bendrovės ilgalaikės skolos yra labai stabiliai padengtos nekilnojamuoju turtu ir kitu ilgalaikiu turtu. Taigi, bendrovė gali labai stabiliai vykdyti ilgalaikius įsipareigojimus. Situacija kiek pasikeitė 2010 metais, kai ilgalaikių įsipareigojimų kiekis gerokai sumažėjo. Tai metais rodiklis buvo pats geriausias, siekė net 37,47. Tačiau po to, nuo 2011 metų, bendrovė skyrė didelį dėmesį investicijoms, taigi rodiklio reikšmė smuko netgi žemiau nei buvo iki krizės.

Nagrinėjamu laikotarpiu stipriai keitėsi „Žemaitijos pieno“ situaciją, bendrovė palaipsniui didino rodiklio reikšmes, todėl bendrovės apdraustumas ilgalaikiu turtu, o tuo pačiu ir likvidumas nuolat augo. Nuo 2010 metų koeficiento reikšmės išaugo kiek daugiau nei 3 kartus.

Tuo tarpu AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Vilkyškių pieninė“ išsiskiria žemomis rodiklio reikšmėmis. Taigi, galima teigti, kad šios bendrovės stipriai rizikuoja prisiimdamos ilgalaikius įsipareigojimus. Šių bendrovių rodiklio reikšmės svyravo vos iki 5 proc. ribos. Tai yra nepakankamas lygis.

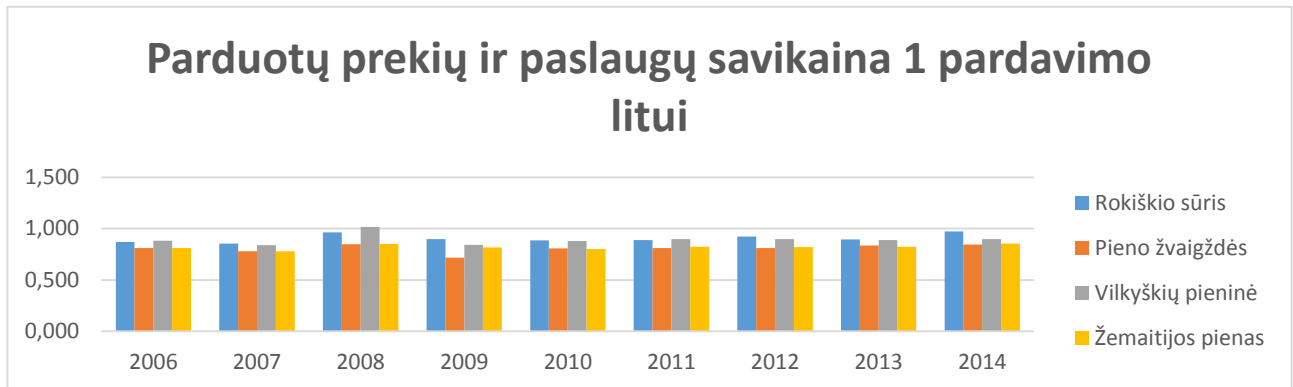

18 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu koeficientas 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.11 Parduotų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimo litui

Nagrinėjant bendrovių parduotų prekių ir paslaugų savikainą matyti, kad AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pasižymi mažesne savikaina nei likusios dvi bendrovės. Jų savikainos lygis nagrinėjamu laikotarpiu kito labai nežymiai.

Kiek kitokia situacija su „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Rokiškio sūris“ savikaina. Pastarųjų bendrovių savikaina vidutiniškai 10 procentų didesnė už likusių dviejų konkurentų ir yra gerokai per didelė, neretai perkopia 90 proc. ribą, kas byloja apie bendrovių sunkumus apmokant išlaidas ir riziką likvidumui.

19 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių parduotų prekių ir paslaugų savikaina 1 pardavimų litui 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

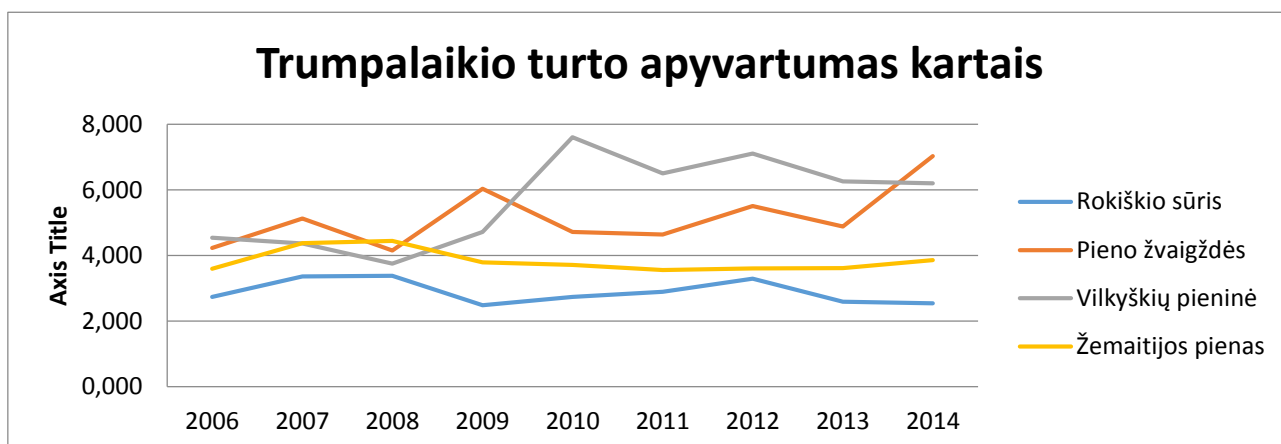
3.1.12 Trumpalaikio turto apyvartumas kartais

Apyvartinio kapitalo apyvartumo rodiklis rodo kiek pardavimų pajamų uždirba vienas į apyvartinį kapitalą investuotas įmonės litas. Kuo didesnis apyvartumas, tuo didesnę kiekį apyvartų padaro kapitalas, mažiau investicijų į jį ir tuo efektyvesnis jo valdymas. Mažėjanti šio rodiklio reikšmė gali reikšti apyvartinių lėšų trūkumą.

Žvelgiant į nagrinėjamų bendrovių trumpalaikio turto apyvartumą kartais, matyti, kad „Vilkyškių pieninė“ stipriai išsiskiria iš kitų bendrovių ypač sparčiai augusiu rodikliu. Nuo 2009 metų trumpalaikio turto apyvartumas nebuvo žemesnis nei 6 kartai per metus.

AB „Rokiškio sūris“ ir AB „Žemaitijos pienas“ turto apyvartumas buvo gana stabilus, svyravo tarp 3 ir 4 kartų.

AB „Pieno žvaigždės“ išsiskyrė ypač permainingomis rodiklio reikšmėmis, iki 2009 metų buvo matytis rodiklio augimas, toliau rodiklis svyravo tarp 4 ir 6 kartų, o štai 2014 metais išaugo net iki 7 kartų.

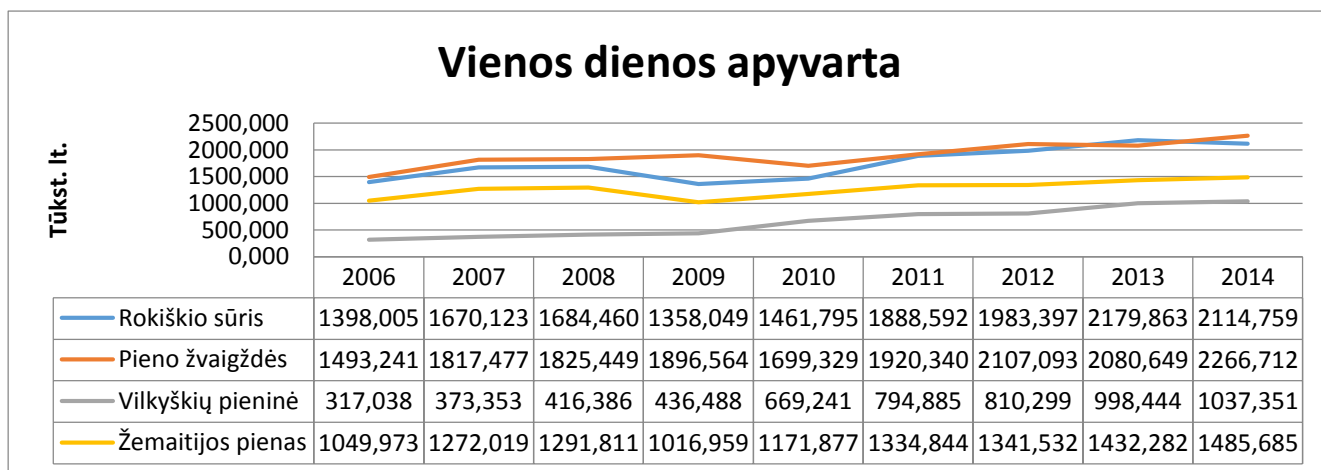

20 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių trumpalaikio turto apyvartumas kartais 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.1.13 Vienos dienos apyvarta

Nagrinėjant vienos dienos apyvartas visų bendrovių atvejais matytis augimas. Didžiausia vienos dienos apyvarta pasižymi „Pieno žvaigždės“. Nežymiai nuo pastarosios bendrovės atsiliko AB „Rokiškio sūris“, tiesa vienintelės šios bendrovės vienos dienos apyvarta smuko susidūrus su 2014 metų nesklandumais.

Mažiausia vienos dienos apyvarta pasižymi „Vilkyškių pieninė“, tačiau jos augimas nagrinėjamu laikotarpiu buvo pats sparčiausias, nuo 2006 metų iki 2014 metų dienos apyvarta išaugo dvigubai.

21 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių vienos dienos apyvarta 2006–2014 m. (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

3.2 Bankroto prognozavimas

3.2.1 Altmano modelis

Tiriant įmones pasirinkta atlikti bankroto prognozę remiantis trečiuoju Altmano modeliu, skirtu įmonėms, kurių akcijos yra kotiruojamos vertybinių popierių biržoje.

Pritaikius modelį pagal metodiką nurodytą (žr. 2 lentelę), gauti tokie rezultatai.

2 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Altmano modelį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

Įmonė	Metai								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rokiškio sūris	6,88	6,72	2,46	2,44	3,33	3,01	3,20	3,69	3,06
Pieno žvaigždės	3,03	3,16	2,44	2,47	2,85	3,70	3,73	3,22	4,31
Žemaitijos pienas	3,22	4,23	2,99	3,27	7,56	3,13	3,75	3,88	3,49
Vilkyškių pieninė	2,98	3,23	1,15	1,41	2,66	2,92	4,81	2,77	2,72

Lentelėje žalia spalva pažymėtos reikšmės rodo, kad bendrovės tikimybė bankrutuoti yra maža, geltonos spalvos reikšmės – bankrotas galimas, o raudonos – didelė tikimybė bankrutuoti.

Viso nagrinėjamu laikotarpiu itin gerus rezultatus remiantis Altmano trečiuoju modeliu pateikė Žemaitijos pienas. Nuo 2006 metų iki 2014 metų šiai bendrovei nekilo bankroto grėsmė. Tad galima teigti, kad ši bendrovė efektyviai vykdė savo veiklą ir tinkamai reagavo į rinkoje susidariusias nepalankias sąlygas tiek krizės metu, tiek Rusijos embargo atveju.

Kiek sudėtingiau sekėsi Rokiškio sūris. Rodiklio reikšmės rodė galimą bankrotą 2008 ir 2009 metais, kai reikšmės buvo mažesnės nei 2,9. Tai lėmė sumažėjusi akcijų pardavimo kaina ir sumažėjęs pelnas. 2008 metais ši bendrovė veikė nuostolingai.

Pieno žvaigždės situacija buvo labai panaši į prieš tai nagrinėtos bendrovės, tiesa verta pastebėti, kad ir 2010 metai buvo ganėtinai rizikingi.

Nagrinėjant Vilkyškių pieninę situaciją, matyti, kad 2008 ir 2009 metai buvo itin rizikingi. Bendrovei grėsė bankrotas. Pagrindinė to priežastis, tai negebėjimas išlaikyti teigiamos apyvartinio

kapitalo reikšmės. 2008–20112 metais trumpalaikiai įsipareigojimai viršijo trumpalaikį turtą. Tokia pati situacija susidarė ir 2013 metais. To pasekoje matyti ir išaugusi bankroto tikimybė.

3.2.2 Spingate modelis

Antrasis šiame darbe naudojamas bankroto prognozavimo modelis yra G. Springate modelis (žr. 3 lentelę). Šis modelis yra panašus į jau anksčiau nagrinėtą E. Altmano modelį, nes iš keturių G. Springate modelyje naudojamų rodiklių, trys yra tokie patys kaip ir E. Altmano modelyje ir tik vienas rodiklis, naudojamas ir Tafflerio ir Tisshawo modelyje. Tačiau net ir esant dideliui panašumui į prieš tai buvusį modelį, matoma, kad rezultatai kiek skiriasi. Lyginant su prieš tai buvusiu modeliu, šiame – daugiau dėmesio skiria trumpalaikio turto ir pelno prieš apmokestinimą įtakai vertinant bankroto tikimybę.

3 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Springate modelį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

Įmonė	Metai								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rokiškio sūris	1,11	1,63	0,46	0,96	1,38	1,21	1,23	1,77	0,83
Pieno žvaigždės	1,29	1,31	0,59	0,91	1,08	1,54	1,45	1,13	1,43
Žemaitijos pienas	1,73	2,58	1,12	1,81	2,04	1,42	2,05	2,09	1,64
Vilkyškių pieninė	1,20	1,65	–0,09	0,63	1,23	1,14	2,95	1,14	1,00

Lentelėje žalia spalva pažymėtos reikšmės rodo, kad bendrovės tikimybė bankrutuoti yra maža, o raudonos – didelė tikimybė bankrutuoti.

Vertinant rezultatus, matyti kad daugeliu atveju, bankroto prognozės rezultatai sutampa su Altmano modeliu. 2008 metais didelė rizika patirti bankrotą grėsė Rokiškio sūris, Pieno žvaigždės ir Vilkyškių pieninė. Pastaroji bendrove patyrė riziką ir 2009 metais. 2014 metais, remiantis Springate modeliu, riziką patyrė Rokiškio sūris. Tai lėmė patirti nuostoliai dėl rinkoje vykusių pokyčių.

3.2.3 Tafflerio ir Tisshawo modelis

Trečiasis pasirinktas modelis yra Tafflerio ir Tisshawo (žr. 4 lentelę), šis modelis skiriasi nuo dviejų pastarųjų nagrinėtų modelių tuo, kad šiame modelyje ypač didelis dėmesys skiriamas trumpalaikio turto įtakai vertinant įmonės mokumą. Net trys iš keturių modelio dedamųjų dalių apskaičiuojamos naudojant trumpalaikio turto rodiklį. Nemenkas dėmesys skiriamas ir trumpalaikiams įsipareigojimams. Lyginant šį modelį du dviem kiek anksčiau nagrinėtais modeliais, matyti, kad Tafflerio ir Tisshawo modelis tik vienu lygies dėmesiu sutampa su Springate modeliu. Todėl naudojant šį modelį, bedrovės galimybės bankrutuoti vertinamos kiek iš kitokios perspektyvos.

4 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Tafflerio ir Tisshawo modelį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

Įmonė	Metai								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rokiškio sūris	0,12	0,23	0,10	0,08	0,07	0,07	–0,05	0,05	–0,33
Pieno žvaigždės	0,18	0,30	0,18	0,28	0,25	0,23	0,28	0,13	0,23
Žemaitijos pienas	0,24	0,50	0,05	0,25	0,37	0,22	0,39	0,44	0,26
Vilkyškių pieninė	0,15	0,26	0,07	0,38	0,35	0,30	0,25	0,30	0,28

Lentelėje žalia spalva pažymėtos reikšmės rodo, kad bendrovės tikimybė bankrutuoti yra maža, geltonos spalvos reikšmės – bankrotas galimas, o raudonos – didelė tikimybė bankrutuoti.

Vertinant Tafflerio ir Tisshawo modelio pagalba apskaičiuotas reikšmes, matyti, kad jos stipriai skiriasi nuo prieš tai buvusių dviejų modelių gautų rezultatų.

Nagrinėjamu laikotarpiu geriausiai sekėsi Žemaitijos pienas bendrovei. Didelė tikimybė bankrutuoti grėse tik 2008 metais. Rizikingi metai buvo 2006, 2009, 2011 ir 2014. Taigi, galima teigti, kad ši bendrovė tinkamiausiai valdo tiek trumpalaikius įsipareigojimus, tiek trumpalaikį turtą. Tačiau tai lieka tobulintina sritimi šios bendrovės finansinėje veikloje.

Kiek prasčiau nagrinėjamu laikotarpiu vertinama Vilkyškių pieninė veikla. Šios įmonės veiklos rezultatai remiantis Tafflerio ir Tisshawo modeliu buvo gan permainingi. Verta pastebėti, kad tik šiai bendrovei pavyko puikiai susidoroti su krizės metu kilusiais išbandymais ir tinkamai valdyti tiek trumpalaikį turtą, tiek trumpalaikius įsipareigojimus.

Rokiškio sūris ir Pieno žvaigždės visą nagrinėjamą laikotarpį patyrė bankroto grėsmę. Ypač didelė rizika buvo kilusi 2006, 2008 ir 2013 metais. Rokiškio sūris bendrovei, remiantis šiuo modelio gautų rezultatyvumu, verta peržvelgti trumpalaikio turto ir įsipareigojimų vykdomą politiką ir susimąstyti apie galimas korekcijas ateičiai.

3.2.4 Liso modelis

Ketvirtasis nagrinėjamas modelis – R. Liso (žr. 4 lentelę). Šis modelis yra gan panašus į pirmuosius du: E. Altmano ir G. Springate. Išskirtinė šio modelio savybė yra tai, kad rezultatams apskaičiuoti naudojamas bendrojo pelningumo ir turto santykis. Pastarasis dėmuo gali nulemti skirtumus vertinant rezultatus šio modelio pagalba.

5 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Liso modelį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

Įmonė	Metai								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rokiškio sūris	0,04	0,07	0,03	0,05	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05
Pieno žvaigždės	0,05	0,05	0,03	0,04	0,04	0,06	0,05	0,04	0,05
Žemaitijos pienas	0,07	0,10	0,06	0,08	0,25	0,07	0,09	0,10	0,08
Vilkyškių pieninė	0,03	0,04	0,00	0,01	0,03	0,02	0,15	0,03	0,03

Lentelėje žalia spalva pažymėtos reikšmės rodo, kad bendrovės tikimybė bankrutuoti yra maža, raudonos – didelė tikimybė bankrutuoti.

Nagrinėjant bendrovių veiklos rezultatus pasitelkus šį modelį, matyti, kad mažiausią tikimybę patirti bankrotą, nagrinėjamo laikotarpio metu, rodė Žemaitijos pienas veiklos rezultatai. Viso nagrinėjamo laikotarpio metu, šiais bendrovei bankrotas negrėsė.

Rokiškio sūris bendrovė taip pat pateikė puikius rezultatus, kiek sunkesni metai, remiantis šiuo bankroto prognozavimo modeliu, buvo 2008 metai. Nuosmukį lėmė padidėjęs tiek trumpalaikių, tiek visų įsipareigojimų kiekis.

Pieno žvaigždės rezultatai panašūs į Rokiškio sūris, tiesa, šiai bendrovei grėsė bankrotas ne tik 2008 metais, tačiau ir 2009 metais. Pagrindinė tokius rezultatus lėmusi priežastis – neigiamos apyvartinio kapitalo reikšmės, nulemtos išaugusių trumpalaikių įsipareigojimų apimčių.

Didžiausia tikimybė bankrutuoti, nagrinėjamo laikotarpio metu, patyrė Vilkyškių pieninė. Šiais bendrovei sekėsi sėkmingai išvengti bankroto grėsmės tik 2007 ir 2012 metais. To priežastys buvo neigiamos apyvartinio kapitalo reikšmės likusio laikotarpio metu ir patirti nuostoliai 2008 ir 2009 metais.

3.2.5 Chesserio modelis

Paskutinis pasirinktas modelis – Chesserio. Modelis stipriai skiriasi nuo kitų keturių pasirinktų modelių. Modelis turi bendrų savybių lyginant su E. Altmano ir G. Springate modeliais tik dėl naudojamo pelno neatskaičius mokesčių ir turto santykio. Visi kiti modelio dėmenys yra apskaičiuojami naudojant kitus rodiklius.

6 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių bankroto tikimybės nustatymas pagal Chesserio modelį (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bendrovių 2006–2014 finansinių ataskaitų duomenimis)

	Metai								
Įmonė	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rokiškio sūris	3,64	16,28	22,45	87,81	75,10	64,00	43,46	83,25	34,15
Pieno žvaigždės	12,71	58,43	2,18	27,46	100,00	19,40	60,07	13,53	34,88
Žemaitijos pienas	66,25	84,17	41,67	80,55	79,92	63,39	78,75	78,99	84,12
Vilkyškių pieninė	42,48	55,99	0,09	4,92	1,53	0,36	11,01	0,01	0,25

Lentelėje žalia spalva pažymėtos reikšmės rodo, kad bendrovės tikimybė bankrutuoti yra maža, raudonos – didelė tikimybė bankrutuoti.

Remiantis šiuo modeliu, sėkmingiausiai savo veiklą, nagrinėjamo laikotarpio metu, vykdė Vilkyškių pieninė. Tikimybė bankrutuoti buvo didelė tik 2007 metais. Kiek didesnė rizika buvo ir 2006 metais. Likusio nagrinėjamo laikotarpio metu, rezultatai buvo pakankamai geri.

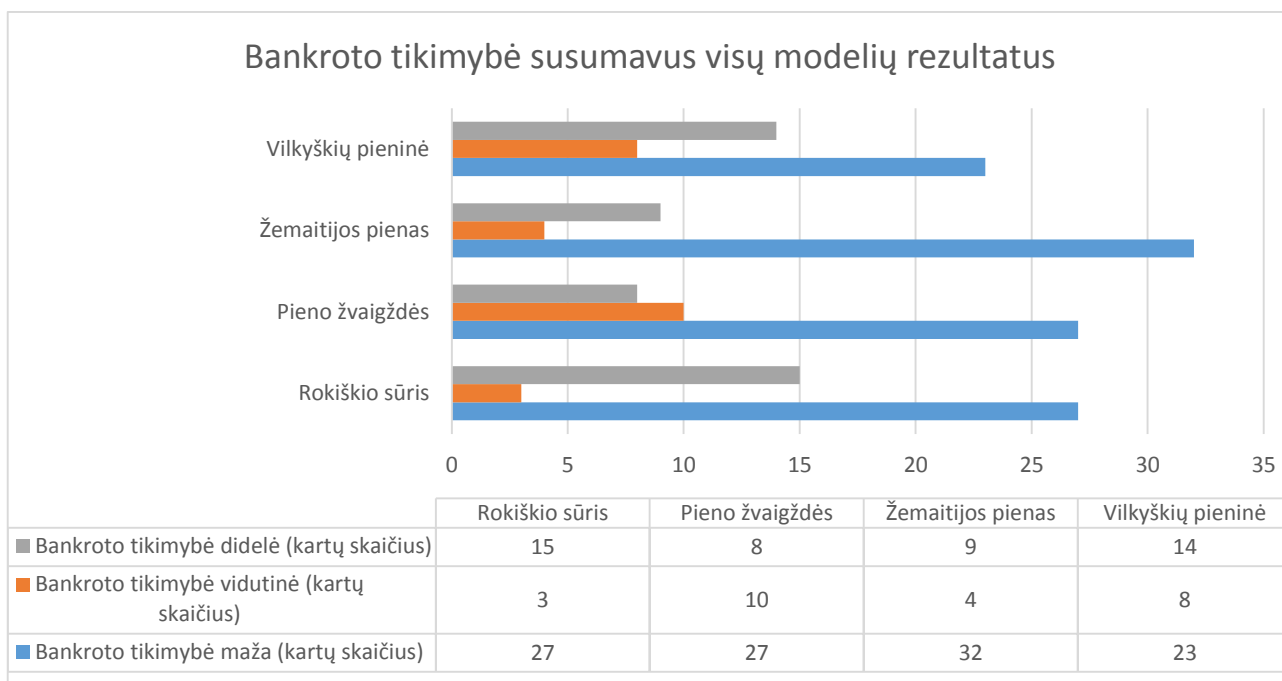
Rokiškio sūris tikimybė bankrutuoti gan dažnai kito, didelė rizika egzistavo nuo 209 metų iki 2011 metų, taip pat ir 2013 metais.

AB „Pieno žvaigždės“ rezultatai buvo kiek geresni lyginant su prieš taip aptarta bendrove. Grėsmė bankrutuoti buvo 2007, 2010 ir 2012 metais.

Žemaitijos pienas rezultatai yra labai prieštaringi lyginant su kitais aptartais bankroto prognozavimo modeliais. Remiantis Chesser modeliu, šiai bendrovei bankrotas negrėse tik 200 metais. Likusio laikotarpio metu, bendrovės finansinė padėtis buvo valdoma netinkamai ir neefektyviai.

3.2.6 Bankroto prognozavimo modelių rezultatų lyginimas

Įvertinus visų bankroto prognozavimo modelių rezultatus, parengta palyginamoji diagrama (žr. 22 pav.).

22 pav. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių tikimybių bankrutuoti palyginimas 2006–2014 m.

(Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais)

Vertinant paveikslėlyje 22 pateiktus rezultatus, galima daryti išvadą, kad atlikus tyrimą naudojant penkis bankroto prognozavimo modelius, mažiausiai rizikinga bendrove galima laikyti AB „Žemaitijos pienas“. Remiantis penkių apskaičiuotų modelių duomenimis, šiai bendrovei teko didžiausias mažos rizikos rezultatų skaičius. Lyginant Rokiškio sūris ir Pieno žvaigždės matyti, kad

mažos bankroto tikimybių skaičius sutapo, tačiau AB “Rokiškio sūris” dažniau įgavo didelę tikimybę bankrutuoti vertinant įvairiais modeliais.

Rizikingiausia bendrove galima laikyti AB “Vilkyškių pieninė”, nes būtent šios bendrovės rizikingumas bankrutuoti, nagrinėjamo laikotarpio metu, buvo didžiausias.

3.3 Rodiklių dinamikos į perspektyvą vertinimas

Norint sėkmingai planuoti bendrovės veiklą, rodiklių prognozavimas yra labai svarbi sritis. Patartina riktis tiek absoliučių, tiek santykinų rodiklių prognozavimą bent keliais metodais, siekiant užtikrinti kuo tikslesnius rezultatus ir tinkamai planuoti galimą bendrovės veiklą.

Tačiau rinkos sąlygos yra nenuspėjamos ir kinta labai sparčiai, todėl ne visada galima ir įmanoma tiksliai nuspėti būsimus rodiklius. Todėl gaunami rezultatai gali būti tik orientyrai planuojamai veiklai.

Šiame skyriuje prognozavimas atliekamas naudojant du metodus: slenkančio vidurkio ir eksponentinio išlyginimo. Prognozuojami šie absoliutus ir santykiniai rodikliai: pardavimų apimtys, turto apyvartumas kartais, pardavimų savikaina, pardavimų savikaina 1 pardavimų litui, grynas pelnas, bendrasis pelningumas, grynas pelningumas, nuosavo kapitalo pelningumas, turto pelningumas.

Abu metodai (žr. 7 lentelę) taikyti naudojant duomenis nuo 2006 metų iki 2014 metų, siekiant užtikrinti kuo didesnę rezultatų tikslumą. Lentelėse, palyginimui, pateikiami paskutinių 3 metų duomenys. Eksponentinio išlyginimo metodas naudotas taikant $\alpha = 0,2$, $\alpha = 0,7$ ir $\alpha = 0,9$ išlyginimo konstantas. Pastaroji α reikšmė buvo pasirinkta dažniausiai todėl, kad ją naudojant prognozėje buvo gautas mažiausias vidutinės kvadratinės paklaidos kvadratas, tai nulemia didesnę tikslumą prognozuojant. Renkantis konstantą, svarbu atsižvelgti į laiko eilučių duomenų pokyčių amplitudes. Pakankamai stabilioms laiko eilutėms su sąlygiškai mažais atsitiktiniais svyravimais turi pranašumo didesnės išlyginimo konstantos reikšmės. Tai leidžia greitai reguliuoti prognozę, kai yra nedidelė prognozės paklaida.

7 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pardavimų ir turto apyvartumo kartais prognozė 2015 metams (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais)

Įmonė	Rodiklis	2012	2013	2014	2015 m. prognozė eksponentinio išlyginimo metodu	2015 m. prognozė slenkančio vidurkio metodu
Rokiškio sūris	Pardavimai (tūkst. Lt.)	723940	795650	771887	773495,76	806347,08
	Turto apyvartumas kartais	3,29	2,59	2,55	2,56	2,65
Pieno žvaigždės	Pardavimai (tūkst. Lt.)	769089	759437	827350	820579,05	829754,67
	Turto apyvartumas kartais	5,51	4,89	7,03	6,82	6,13
Žemaitijos pienas	Pardavimai (tūkst. Lt.)	489659	522783	542275	539985,70	542540,22
	Turto apyvartumas kartais	3,61	3,62	3,86	3,83	3,58
Vilkyškių pieninė	Pardavimai (tūkst. Lt.)	295759	364432	378633	376515,10	416933,08
	Turto apyvartumas kartais	0,82	6,26	6,21	6,16	5,66

Apskaičiuojant pardavimų apimtį prognozę 2015 metams (žr. 7 lentelę), naudota $\alpha = 0,7$ konstanta.

Rokiškio sūris bendrovei prognozuojamas pardavimų apimtį augimas remiantis abiem metodais, tiesa, slenkančio vidurkio metodas pateikia kiek didesnę apimtį nei eksponentinio išlyginimo metodas. Taip pat numatomas ir didesnis turto apyvartumas kartais, tačiau pokyčiai nėra dideli.

AB „Pieno žvaigždės“ pardavimai turėjo likti nepakitę arba labai nežymiai paaugę. Tačiau numatytas turto apyvartumo nuosmukis. Mažėjantis turto apyvartumas sąlygoja ir lėtesnę pardavimų augimą.

AB „Žemaitijos pienas“ prognozės kiek skiriasi, tačiau nežymiai. Eksponentinio išlyginimo metodu gauti rezultatai numato kiek mažėjančias pardavimų apimtis. O slenkančio vidurkio metodas

prognozuoja apytikriai tokius pat rezultatus kaip ir 2014 metais. Abiejų metodų pateikiami rezultatai numato sumažėjusį turto apyvartumą kartais.

AB „Vilkyškių pieninė“ rezultatai taip pat nežymiai skiriasi nagrinėjant pardavimų apimtis. Naudojant eksponentinio išlyginimo metodą, prognozuojamas nedidelis pardavimų nuosmukis nuo 378633 tūkst. Lt, iki 376515,1 tūkst. Lt. Tačiau prognozė slenkančio visurkio metodu numato kiek optimiškesnius rezultatus ir pardavimo pajamų augimą iki 416933 tūkst. Lt. Tačiau numatomas turto apyvartumo lėtėjimas pasitelus abu metodus.

8 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pardavimų savikainos ir parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui prognozė 2015 metams (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais)

Įmonė	Rodiklis	2012	2013	2014	2015 m. prognozė eksponenti nio išlyginimo metodu	2015 m. prognozė slenkančio vidurkio metodu
Rokiškio sūris	Pardavimų savikaina	-667671	-711425	-751567	-747046,15	-756445,22
	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui	0,92	0,89	0,97	0,97	0,94
Pieno žvaigždės	Pardavimų savikaina	-622964	-633893	-698537	-691902,26	-691077,72
	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui	0,81	0,83	0,84	0,84	0,83
Žemaitijos pienas	Pardavimų savikaina	-401007	-430829	-463851	-460244,48	-455761,33
	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui	0,82	0,82	0,86	0,85	0,84
Vilkyškių pieninė	Pardavimų savikaina	-265705	-323793	-339686	-337505,69	-372912,97
	Parduotų prekių savikaina 1 pardavimo litui	0,90	0,89	0,90	0,90	0,90

Nagrinėjant pardavimų savikainą ir parduotų prekių savikainą 1 pardavimo litui (žr. 8 lentelę), pasirinkta taikyti $\alpha = 0,9$.

Matyti, kad nei vienai iš nagrinėjamų bendrovių nėra numatomas prekių savikainos augimas. AB „Rokiškio sūris“, AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“, remiantis atliktais skaičiavimais, netgi galėtų patirti labai nežymų savikainos sumažėjimą. AB „Vilkyškių pieninė“ abu prognozavimo

metodai nenumato jokių pokyčių. Taigi, remiantis praėjusio laikotarpio duomenimis, jokie savikainos svyravimai nėra numatomi.

9 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių grynojo pelno prognozė 2015 metams (Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais)

Įmonė	2012	2013	2014	2015 m. prognozė eksponentinio išlyginimo metodu	2015 m. prognozė slenkančio vidurkio metodu
Rokiškio sūris	14320	64240	21154	29726,80	37402,92
Pieno žvaigždės	29066	9892	17192	16562,49	16254,75
Žemaitijos pienas	22122	1941	23232	18362,77	13721,03
Vilkyškių pieninė	7675	13009	11073	11240,45	15436,86

Prognozuojant grynąjį pelną eksponentinio išlyginimo metodu (žr. 9 lentelę), pasirinkta naudoti $\alpha = 0,7$, remiantis didelėmis šio rodiklio svyravimo amplitudėmis praėjusių laikotarpiu metu.

AB „Rokiškio sūris“ bendrovei pasitelkus abu prognozavimo metodus numatomas grynojo pelningumo augimas. Tiesa, augimo mastai kiek skiriasi. Remiantis eksponentinio išlyginimo metodu numatomas augimas nuo 21154 tūkst. Lt. Iki 29726 tūkst. Lt. O štai remiantis lenkančio vidurkio metodu, numatomas dar didesnis augimas. Net iki 37402 tūkst. Lt. AB „Pieno žvaigždės“ prognozės nėra tokios optimistiškos, numatomas grynojo pelno mažėjimas. Tiesa, nežymus. AB „Žemaitijos pienas“ viso nagrinėjamu laikotarpiu patyrė ganėtinai didelius grynojo pelningumo rodiklio svyravimus. Tačiau prognozės 2015 metams nėra geros, numatomas grynojo pelno mažėjimas. Tai galima sieti ir su prognozuojamomis mažėjančiomis pardavimų apimtimis, atsižvelgiant į tai, kad savikainos svyravimai nėra numatyti. AB „Vilkyškių pieninė“ prognozuomas grynojo pelno augimas, nuo 11073 tūkst. Lt. Iki 11240 tūkst. Lt., o štai slenkančio vidurkio metodu, numatomas netgi dar didesnis augimas iki 15436 tūkst. Lt.

10 lentelė. Lietuvos pieno perdirbimo bendrovių pelningumo rodiklių prognozė 2015 metams
(Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais)

Įmonė	Rodiklis	2012	2013	2014	2015 m. prognozė eksponentinio išlyginimo metodu	2015 m. prognozė slenkančio vidurkio metodu
Rokiškio sūris	Bendrasis pelningumas	0,08	0,11	0,03	0,05	0,06
	Grynasis pelningumas	0,02	0,08	0,03	0,03	0,05
	Nuosavo kapitalo pelningumas	0,05	0,20	0,07	0,08	0,12
	Turto pelningumas	0,04	0,13	0,05	0,06	0,08
Pieno žvaigždės	Bendrasis pelningumas	0,19	0,17	0,16	0,16	0,16
	Grynasis pelningumas	0,04	0,01	0,02	0,02	0,02
	Nuosavo kapitalo pelningumas	0,20	0,08	0,13	0,12	0,13
	Turto pelningumas	0,09	0,03	0,06	0,05	0,06
Žemaitijos pienas	Bendrasis pelningumas	0,18	0,18	0,14	0,15	0,16
	Grynasis pelningumas	0,05	0,00	0,04	0,04	0,03
	Nuosavo kapitalo pelningumas	0,15	0,01	0,14	0,12	0,07
	Turto pelningumas	0,11	0,01	0,10	0,09	0,06
Vilkyškių pieninė	Bendrasis pelningumas	0,10	0,11	0,10	0,10	0,10
	Grynasis pelningumas	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03
	Nuosavo kapitalo pelningumas	0,13	0,18	0,13	0,14	0,17
	Turto pelningumas	0,05	0,07	0,06	0,06	0,07

Prognozuojant santykinius pelningumo rodiklius (žr. 10 lentelę), skaičiuojant prognozę eksponentinio išlyginimo metodu, buvo naudota išlyginimo konstanta $\alpha = 0,7$, remiantis bendrojo pelningumo duomenų nestabilumu, o prognozuojant grynąjį, nuosavo kapitalo ir turto pelningumą – $\alpha = 0,7$, nes šių rodiklių duomenys buvo taip pat nepastovūs.

AB „Rokiškio sūris“ numatomas visų santykinų pelningumo rodiklių augimas remiantis abiem prognozavimo modeliais. Manoma, kad bendrasis pelningumas turėtų didėti nuo 0,03 proc. iki 0,05 proc. arba 0,06 proc. Tokiems pokyčiams įtaką turėtų numatytas pardavimų augimas ir nedidėjanti produkcijos savikaina.

Labai stabilūs 2015 metais numatomi AB „Pieno žvaigždės“ bendrovei. Pastarajai įmonei prognozuojami menkai kuo nuo 2014 metų besiskiriantys pelningumo rodikliai. Numatomas tik nedidelis nuosavo kapitalo ir turto pelningumo rodiklio sumažėjimas, kurį veikiausiai nulems mažėjantis turto apyvartumas kartais.

AB „Žemaitijos pienas“ bendrovei 2015 metais numatomas bendrojo pelningumo augimas nuo 0,14 proc. iki 0,15 proc. arba 0,16 proc.. Šiuos nedidelius pokyčius galima sieti su truputį sumažėjusia savikaina. Likusių santykinų pelningumo rodiklių prognozės nėra tokios optimistiškos. Numatomas nuosavo kapitalo ir turto pelningumo rodiklių mažėjimas.

AB „Vilkyškių pieninė“ pelningumo rodikliams prognozuojamas stabilumas lyginant su 2014 metais ir nenumatomi jokie dideli pokyčiai. Todėl galima teigti, kad šiai bendrovei prognozės yra geros. Ypač prisiminus, kad šiai bendrovei buvo numatytas pardavimų augimas.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Pienininkystė Lietuvoje – viena svarbiausių žemės ūkio šakų, kuri sukuria apie ketvirtadalį viso žemės ūkio sektoriaus pridėtinės vertės. Tačiau nepaisant užimamos svarios dalies sektoriuje, Lietuvos pieno perdirbėjų skaičius neperkopia 20 ribos, o didžioji konkurencinė kova vyksta tarp keturių iš jų.
2. Įmonės veiklos vertinimas yra būtinas kiekvienai įmonei. Pastangos ir įdėtas laikas analizuojant situaciją padeda nuspėti įmonę apie galinčius sukrėsti trikdžius. Neretai atlikta veiklos rezultatyvumo analizė atskleidžia įmonės silpnąsias sritis, kurios reikalauja pokyčių.
3. Pelno kitimo tendencijos labai svarbios kiekvienai įmonei. Neretai didelis įmonės pelnas tapatinamas su bendra veiklos sėkme. Pagal šio rodiklio kitimą, galima daryti išvadas apie įmonės dabartinę situaciją ir perspektyvas ir priimti sprendimus.
4. Pagal pardavimų apimtį Lietuvoje pirmauja dvi bendrovės: AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Rokiškio sūris“. Tačiau pastebimas inovatyvios bendrovės AB „Vilkyškių pieninė“ įtakos augimas. Dinamiškiausi pokyčiai pardavimų apimtyje pastebimi AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Rokiškio sūris“. AB „Žemaitijos pienas“ visą nagrinėjamą laikotarpį nepasižymėjo dinamiškumu pardavimų apimtį pokyčiuose ir laikosi gana konservatyvios įmonės valdymo politikos.
5. Reaguojant į Rusijos paskelbtą embargą Lietuviškiems pieno produktams, visos bendrovės išskyrus AB „Rokiškio sūris“ padidino pardavimų apimtį skirtas vidaus rinkai ir eksportą į ES valstybes, taip mažindamos priklausomybę nuo Rusijos ir NVS šalių. Tik AB „Rokiškio sūris“ pardavimai smuko tiek į ES, tiek į kitas šalis. Tačiau ūgtelėjo vidaus rinkoje.
6. Vertinant bendrąjį pelningumą, išskirtinos dvi bendrovės: AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Žemaitijos pienas“. Šios bendrovės pasižymi stabilium ir aukštu bendruoju pelningumu nagrinėjamu laikotarpiu. Tačiau nepaisant aukšto bendrojo pelningumo, pastarosios bendrovės, kaip ir likusios dvi nagrinėjamos, nepasižymi patenkinamomis grynojo pelningumo reikšmėmis. Beveik visu nagrinėjamu laikotarpiu, grynas pelningumas buvo mažesnis nei 5 proc. Tai įrodo, kad bendrovėms svarbu peržiūrėti sąnaudas ir jas mažinti, siekiant didesnio grynojo pelningumo ateityje.

7. Vertinant ir lyginant tarpusavyje bendrovių turto pelningumą, pastebima, kad bendrovių turto pelningumas nagrinėjamo laikotarpio metu dažniausiai svyruoja nuo 5 proc. iki 10 proc. ir tai nėra pakankamas lygis. Taigi, investicijos į turtą nėra pelningos.
8. Nuosavo kapitalo pelningumas nagrinėjamo laikotarpio metu svyruoja tarp 5 ir 20 proc., atmetus krizės laikotarpį. Pastebima, kad AB „Rokiškio sūris“ ir AB „Žemaitijos pienas“ atvejais, ši sritis būtų tobulintina. Šioms bendrovėms siūloma ieškoti daugiau tinkamo kapitalo išnaudojimo galimybių.
9. Didžiausiomis vienos dienos apyvartomis nagrinėjamu laikotarpiu pasižymėjo AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Rokiškio sūris“.
10. Vertinant bendrovių mokumą, pastebėta, kad AB „Žemaitijos pienas“, išsiskyrė iš kitų nagrinėjamų bendrovių aukštu bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientu, kuris dažnai būdavo didesnis, nei 2. Tokios reikšmės byloja apie neefektyviai išnaudojamas trumpalaikes galimybes. Panaši situacija susiklosčiusi ir AB „Rokiškio sūris“ atveju, ypač reikšmės išaugo po vykusios krizės. Aukštos absoliutaus likvidumo pinigais rodiklio reikšmės dar kartą patvirtina apie ypač konservatyvią AB „Žemaitijos pienas“ vykdomą finansinę veiklą ir neišnaudojamas galimybes.
11. Remiantis didėliais įsipareigojimais savo veiklą vykdo AB „Vilkyškių pieninė“ ir AB „Pieno žvaigždės“. Šių bendrovių bendras skolos rodiklis viršija 0,6 ribą, todėl veikla laikoma gan rizikinga. Ateityje reikėtų siekti mažėjančios rodiklio perspektyvos.
12. Atsargiai tvarkomi finansai užtikrina mažas AB „Žemaitijos pienas“ bankroto tikimybes, tačiau negarantuoja didesnio pelno ir pajamų. AB „Pieno žvaigždės“ nors ir vykdo savo veiklą ganėtinai drąsiai disponuodama skolintomis lėšomis, tačiau bankroto tikimybės taip pat mažos.
13. 2015 metais bendrovėms neprognozuojami pardavimo apimčių ar savikainos augimas. AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Žemaitijos pienas“ numatomi grynojo pelno nuosmukiai. Optimistiškiausios prognozės pateikiamos AB „Rokiškio sūris“.

LITERATŪRA

1. AB „Rokiškio sūris“ oficialus puslapis. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 m. spalio 03 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.rokiskio.com/> >
2. Aleknavičirė Vilija. Įmonės finansų valdymas. Kaunas: leidykla „Spalvų kraitė“, 2011. –432psl. –ISBN 978–9955–921–04–2
3. Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 m. spalio 05 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2005_01_02.pdf > .
4. Aziz, M., A.; Dar, A. 2006. Predicting corporate bankruptcy: where we stand?. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 14 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.mathos.unios.hr/upravljajnek/materijali/Aziz_Dar_Predicting_Corporate_Bankruptcy.pdf>.
5. Bagdžiūnienė, Vitalija. Įmonės veiklos planavimas ir analizė. Vilnius: Leidykla „Conto litera“, 2005. –179psl.– ISBN 9986–836–16–6
6. Baležantis, Alvydas; Vijeikis, Juozas. 2010. Krizės valdymo veiksniai ir priemonės Lietuvos įmonėse. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://vadyba.asu.lt/23/25.pdf>>.
7. Bhunia, Amalendu; Mukhuti, Sri Sommath; ROY, Sri Gautam. Financial Performance Analysis–A Case Study, 2011.
8. Budrevičius, Algirdas. Prognozavimo metodai vadyboje. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007. – 64 psl. – ISBN 978–9986–19–981–6
9. Buškevičiūtė, Eugenija; Mačerinskienė, Irena. Finansų analizė. Kaunas: Leidykla Technologija, 1999.–ISBN 9986–13–710–1.
10. Butkus, Mindaugas; Žakarė, Sigita; Cibulskienė, Diana. 2014. Bankroto diagnostikos modelis ir jo pritaikymas bankroto tikimybėms ir Lietuvos įmonėse prognozuoti.

- [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: <
http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2014~ISSN_1822-7996.V_8.N_1.PG_111-132/DS.002.0.01.ARTIC>.
11. Garškaitė, Kristina. 2008. Įmonių bankroto prognozavimo modelių taikymas. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 14 d.]. Prieiga per internetą: <
<http://www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/viewFile/1648-0627.2008.9.281-294/pdf>>.
 12. Girdzijauskas, Stasys; Jefimovas, Borisas. Įmonės veiklos ekonominė analizė: metodinė priemonė. Kaunas. 2006. – 73 p. – ISBN 9986-19-964-6
 13. Gronskas, Vladas. Ekonominė analizė. Kaunas: leidykla Technologija, 2005. –196psl. –ISBN 9955-09-870-8
 14. Informacija apie AB „Pieno žvaigždės“. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 30 d.]. Prieiga per internetą: http://www.pienozvaigzdes.lt/index.php/apie_mus/tikroji_pieno_zvaigzdziau_susikurimo_istorija/22>.
 15. Informacija apie AB „Žemaitijos pienas“. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 30 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.zpienas.lt/apie-kompanija/imonės-istorija>>.
 16. Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika. Vertybinių popierių birža NASDAQ QMX. Vilnius, 2010.
 17. Jockus, Arvydas. 2015. Per du dešimtmečius – išpūdingas bankrotų skaičius. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: <
<http://lzinios.lt/lzinios/Ekonomika/per-du-desimtmecius-ispudingas-bankrotu-skaicius/205748>>.
 18. Juozaitienė, Liongina. Įmonės finansai: analizė ir valdymas. Šiauliai: Leidykla Šiaulių universiteto leidykla, 2007. – 418 psl. –ISBN 978-9986-38-792-3
 19. Kalpande, S.D.; Gupta, R.C.; Dandekar, M.D. A SWOT analysis of small and medium scale enterprises implementing total quality management, 2010.
 20. Karas, Michal; Reznakova, Mária. 2013. Identification of Financial signs of Bankruptcy: A case of industrial enterprises in Czech Republic. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 10 d.]. Prieiga per internetą: <

https://www.researchgate.net/profile/Michal_Karas2/publication/262376429_IDENTIFICATION_OF_FINANCIAL_SIGNS_OF_BANKRUPTCY_A_CASE_OF_INDUSTRIAL_ENTERPRISES_IN_THE_CZECH_REPUBLIC/links/0deec5377b168d7343000000.pdf>.

21. Lan, Joe. Introduction to Financial Statement Analysis, 2012. [interaktyvus] [Žiūrėta 2014 m. gruodžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aaii.com/journal/article/introduction-to-financial-statement-analysis>>.
22. Law, Jonathan. 2015. A Dictionary of Law. Oxford. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199664924.001.0001/acref-9780199664924?btog=chap&hide=true&pageSize=10&sort=titlesort&source=%2F10.1093%2Facref%2F9780199664924.001.0001%2Facref-9780199664924>>.
23. Lietuvos statistiko departamentas. Įmonių bankrotas. 2014. Vilnius. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3350>>.
24. Lydeka, Z.; Kavaliauskas, J., 2003. Verslo subjektų veiklos efektyvumo skirtumai ir konkurencijos formos // Ekonomika, Nr. 61, p. 88–99.
25. Mackevičius, J. 2008. Įmonių veiklos analizė – informacijos rinkimo, tyrimo ir vertinimo sistema, iš Informacijos mokslai. Vilnius. [interaktyvus] [žiūrėta 2010 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/download/3358/2426>>.
26. Mackevičius, J.; Silvanavičiūtė S. 2006. Įmonių bankroto prognozavimo modelių tinkamumo nustatymas, iš Verslas: teorija ir praktika. Vilnius [interaktyvus] [žiūrėta 2015 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1648-0627.V_7.N_4.PG_193-202/DS.002.0.01.ARTIC>.
27. Mackevičius, Jonas. 2010. Integruota įmonių bankrotų prognozavimo metodika. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://documents.tips/documents/integruota-imoniu-bankroto-prognozavimo-metodikamackevicius.html>>.

28. Mackevičius, Jonas. Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas, vertinimas. Vilnius: Leidykla TEV, 2007. – 226psl. – ISBN 978–9955–73–4.
29. Mackevičius, Jonas; Poškaitė, Dalia. Finansinė analizė. Vilnius: Leidykla Katalikų pasaulis, 1998. – 632 psl.–ISBN 9986–04–082–5.
30. Memon, Mehran Ali; Tahir, Izah Mohd. Performance Analysis of Manufacturing Companies in Pakistan, 2012.
31. Miliauskė, Emilija; Paliulytė, Irena. 2013. Bankrotoprognostavimo metodų pritaikomumas pasirinktų gamybinių įmonių pavyzdžiu. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2013_1_29/miliauske_paliulyte.pdf >.
32. Nedzeckas, Jonas; Jurkevičius, Elvis; Rasimavičius, Gediminas. Testing of bankruptcy prediction methodologies for Lithuanian market. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: < http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1822-1068.N_3.PG_54-64/DS.002.1.02.ARTIC >.
33. Pabedinskaitė, Arnoldina. Kiekybinių sprendimų metodai. I dalis. Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas. Technika: Vilnius, 2006. 102 p.
34. Petherson Drake, P. Financial ratio analysis, 2013. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2014 m. gruodžio 30 d.]. Prieiga per internetą: < http://educ.jmu.edu/~drakepp/principles/module2/fin_rat.pdf >.
35. Ramana, N. Venkata; Azash S. Md; Ramanakrish, K. Financial performance and predicting of bankruptcy: a case of selected cement companies in India, 2012.
36. Rugenytė, Daiva; Menciūnienė, Vida; Dagilienė, Lina. 2010. Bankroto prognozavimo svarba ir metodai. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/viewFile/btp.2010.16/16> >.
37. Rutkauskas, Alekstandras Vytautas; Sūdžius, Vytautas; Mackevičius, Vytautas. Verslo finansų principai ir praktika. Vilnius: leidykla „Technika“, 2009. –328psl. –ISBN 978–9955–28–405–5.

- 38.** Stundžienė Alina; Boguslauskas, Vytautas. 2006. Valuation of Bankruptcy Risk for Lithuanian Companies. . [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://inzeko.ktu.lt/index.php/EE/article/viewFile/11429/6144> >.
- 39.** Tvaronavičienė, Manuela. 2001. Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys. [Interaktyvus] [Žiūrėta 2015 m. lapkričio 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367180604297/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> >.
- 40.** Von Franz, Johannes; Schall, Nikolaus. Practitioner's guide: strenghts, weaknesses, opportunities and threats, 2012.
- 41.** Žvinklys, Jurgis; Vabalas, Eduardas. Įmonės ekonomika studentams ir verslininkams. Vilnius: leidykla „Sapnų sala“, 2006. –368psl. –ISBN 9955–528–11–7.

PRIEDAI

A priedas

1 lentelė. AB “Rokiško sūris” 2006–2014 metų balansas

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turtas									
Ilgalaikis turtas									
Ilgalaikis materialusis turtas	12282 2	86950	98847	79586	62529	12764 5	10807 0	10050 8	91385
Ilgalaikis nematerialusis turtas	547	341	318	400	564	424	214	117	71
Investicijos į dukterines	10	33220	29773	28304	27487	28341	28342	28341	27641
Atidėtojo pelno mokesčio turtas	-	1590	4785	374	1297	1094	1077	2612	5146
Pardavimui skirtas finansinis turtas	-	-	-	-	6886	6690	-	-	0
Suteiktos paskolos	10064	15336	27064	17605	11567	10683	33920	39772	6491
Kitos gautinos sumos	3103	3730	955	-	3229		1768	1928	0
Ilgalaikio turto iš viso:	13654 6	14116 7	16172 4	12626 9	11355 9	17487 7	17339 1	17327 8	13073 4
Trumpalaikis turtas									
Atsargos	10270 3	99378	80151	24478	55559	87341	86812	11911 0	14440 7
Suteiktos paskolos	12524	25624	1713	17626	30519	50436	34487	31204	42564
Prekybos ir kitos gautinos sumos	68699	55023	91788	55866	90206	90466	94428	13905 8	10995 3
Iš anksto sumokėtas pelno mokestis	1625	-	5674	889	645	1348	1096	-	2688
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	659	1041	2630	10079 7	17902	8294	2983	17873	3677
Trumpalaikio turto iš viso:	18621 0	18106 6	18195 6	19965 6	19483 1	23788 5	21980 6	30724 5	30302 3
Turto iš viso:	32275 6	32223 3	34369 8	32592 5	30839 0	41276 2	39319 7	48052 3	43402 3
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai									
Nuosavas kapitalas									
Akcinis kapitalas	47462	42716	42716	38445	38445	35868	35868	35868	35868
Akcijų priedai	41473	41473	41473	41473	41473	41473	41473	41473	41473
Rezervas nuosavoms akcijoms įsigyti	30000	14394	28746	14188	29188	40287	40287	40287	40287
Nuosavos akcijos	- 20352	-4702	- 15492		- 11478	-3868	-3868	-3868	-3868

Kiti rezervai	69805	5362	7074	7074	7433	69459	59519	46230	32894
Nepaskirstytasis pelnas	24645	10960 6	63723	72073	77748	74045	94798	16882 0	17495
Mažumos dalis									
Nuosavo kapitalo iš viso:	19303 3	20884 9	16824 0	17325 3	18280 9	25726 4	26807 7	32881 0	30414 9
Įsipareigojimai									
Ilgalaikiai įsipareigojimai									
Finansinės skolos	-	459					1265	4056	
Atidėtas pelno mokesčio įsipareigojimas						10946	9192	6847	4493
Ateinančio laikotarpio pajamos	6703	4422	6383	5214	3031	2030	1542	1949	1291
Ilgalaikiai įsipareigojimai iš viso:	6703	4881	6383	5214	3031	12976	11999	12852	5784
Trumpalaikiai įsipareigojimai									
Pelno mokesčio įsipareigojimas		6584		323	4992	5592	3758	1643	
Finansinės skolos	76337	36034	12444 6	99462	58973	71707	55093	78131	5483
Ateinančio laikotarpio pajamos	2380	1949	2498	2548	2299	2632	1756	795	658
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	44303	63112	41307	44274	55462	61767	56272	58292	68601
Atidėjiniai		824	824	824	824	824			
Trumpalaikiai įsipareigojimai iš viso:	12302 0	10850 3	16907 5	14743 1	12255 0	14252 2	11687 9	13886 1	12409 0
Įsipareigojimai iš viso:	12972 3	11338 4	17545 8	15264 5	12558 1	15549 8	12887 8	15171 3	12987 4
Nuosavybės ir įsipareigojimų iš viso:	32275 6	32223 3	34369 8	32589 8	30839 0	41276 2	39695 5	48052 3	43402 3

B priedas

2 lentelė. AB “Rokiško sūris” 2006–2013 metų pelno (nuostolio) ataskaita

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pardavimai	510272	609595	614828	495688	533555	689336	723940	795650	771887
Pardavimų savikaina	-444341	-520621	-592449	-445211	-472573	-612707	-667671	-711425	-751567
Bendrasis pelnas	65931	88974	22379	50477	60982	76629	56269	84225	20320
Pardavimo ir rinkodaros sąnaudos	-24358	-15948	-19959	-17734	-18230	-25377	-29001	-26984	-32920
Bendrosios ir administracinės sąnaudos	-21936	-31835	-20330	-20576	-17354	-28675	-12491	-24982	-16561
Kitos veiklos pajamos	7872	13570	13148	9175	11555	21957	12428	55593	16643
Kitos veiklos sąnaudos	-6622	-11808	-12231	-5991	-6962	-18007	-9377	-20195	9511
Kiti veiklos nuostoliai/pelnas	-197	383	-76	-7	-20	130	82	-361	1683
Veiklos pelnas	20690	43336	-17069	15344	29971	26657	17910	67296	-23712
Finansinės veiklos sąnaudos	-2452	-2275	-5996	-2261	-1017	-1509	-1092	-722	-1024
Pelnas prieš apmokestinimą	18238	41061	-23065	13083	28954	25148	16848	66574	-24736
Pelno mokestis	-5217	-10462	3148	-4733	-4076	-5264	-2528	-2334	3582
Grynasis pelnas	13021	30599	-19917	8350	24878	19884	14320	64240	21154
Turto iš viso:	322756	322233	343698	325925	308390	412762	393197	480523	

C priedas

3 lentelė. AB “Vilkyškių pieninė” 2006–2014 metų balansas

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turtas									
Ilgalaikis turtas									
Materialus turtas	38126	46252	71740	66248	65674	72344	93927	97493	
Prestižas		1033	23875						
Nematerialus turtas	1061	41	418	24483	24273	24010	23879	23922	
Atidėto pelno mokesčio turtas	23	27	0						
Ilgalaikės gautinos sumos	62	950	1233	1421	1487	1559	1395	1678	
Ilgalaikio turto iš viso	39272	48303	97267	92152	91434	97913	119201	123093	133161
Trumpalaikis turtas									
Avansai už akcijas	0								
Atsargos	13543	16452	20601	18512	16950	23259	23969	30179	35637
Gautinos prekybos ir kitos sumos	11057	13675	18584	14422	12986	19383	16724	25513	23328
Grynieji pinigai ir jų ekvivalentai	891	1055	195	395	358	337	880	241	397
Iš viso trumpalaikio turto	25491	31182	40497	33727	32086	44582	41573	58198	61014
Iš viso turto	64763	79485	137764	125879	123520	142495	160774	181291	194175
Akcininkų nuosavybė									
Akcinis kapitalas	9353	9353	11943	11943	11943	11943	11943	11943	11943
Rezervai	9683	9355	8523	8624	8252	12494	11389	11396	17699
Nepaskirstytasis pelnas	4967	13442	–81	7048	18067	20195	25132	35742	41241
Iš viso akcininkų nuosavybės, priskirtinos įmonės akcininkams	24003	32150	31781	39011	49658	56028	59860	70897	82279
Mažumos dalis	51	42	55	88	155	104	141	183	163
Iš viso akcininkų nuosavybės	2404	32192							
Įsipareigojimai									
Paskolos ir finansinio lizingo įsipareigojimai	16680	18177	48946	22283	22279	24117	35755	28684	24916
Kapitalo subsidijos	1441	4607	8894	8203	8479	7842	12564	11204	10771

Atidūtojo pelno mokesčio įsipareigojimai	2793	2626	1591	2301	2739	2633	1862	3058	3528
Iš viso ilgalaikių įsipareigojimų	20914	25410	59431	32787	33497	35637	51888	44153	40509
Paskolos ir finansinio lizingo įsipareigojimai	5567	9163	21601	32973	18421	21144	17950	25820	30953
Mokėtinas pelno mokestis	361	1175	0	0	1	0	0	0	39
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	13867	11545	24896	21020	21788	29726	31905	39874	39854
Iš visos trumpalaikių įsipareigojimų	19795	21883	46497	53993	40210	50726	50291	66058	71224
Iš viso įsipareigojimų	40709	47293	105928	86780	73707	86363	102179	110211	111733
Iš viso akcininkų nuosavybės ir įsipareigojimų	64763	79485	137764	125879	123520	142495	162180	181291	194175
Nuosavybe	24054	32192	31836	39099	49813	56132	60001	71080	82442

D priedas

4 lentelė. AB “Vilkyškių pieninė” 2006–2014 metų pelno (nuostolio) ataskaita

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pajamos	115719	136274	151981	159318	244273	290133	295759	364432	378633
Pardavimų savikaina	102262	114230	154338	134289	215120	260955	265705	323793	339686
Bendrasis pelnas	13457	22044	–2357	25029	29153	29178	30054	40639	38947
Litos veiklos pajamos	87	21	1020	4421	3510	825	109	1441	2581
Paskirstymo sąnaudos	–1921	–2052	–1130	–7048	–7495	–9782	–12799	–17309	–16913
Administracinės sąnaudos	–5788	–6321	–7228	–6528	–7584	–7587	–8793	–8205	–10645
Kitos veiklos sąnaudos				–4622	–3848	–268	–341	–257	–966
Veiklos rezultatas	5835	13692	–9695	11252	13736	12366	9216	16309	13004
Finansinės veiklos pajamos	73	93	528	66	514	133	110	100	70
Finansinės veiklos sąnaudos	–1025	–1468	–4249	–3346	–1904	–1895	–2423	–2202	2125
Grynosios finansinės veiklos sąnaudos	–952	–1375	–3721	–3280	–1390	–1762	–2313	–2102	–2055
Pelnas prieš mokesčius	4883	12317	–13416	7972	12346	10604	6903	14207	10949
Pelno mokesčio sąnaudos	–1009	–2303	1447	–1249	–504	37	772	–1198	124
Ataskaitinių metų pelnas	3874	10014	–11969	6723	11842	10565	7675	13009	11073
Pelnas twnkantis 1 akcijai	0,42	1,07	–1,05	0,56	0,99	0,88	0,63	1,08	0,93

E priedas

5 lentelė. AB “Pieno žvaigždės” 2006–2014 metų balansas

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turtas									
Ilgalaikis materialusis turtas	187474	239047	235152	218337	191763	181166	197273	207273	192666
Nematerialusis turtas	1811	1724	1072	895	1198	899	714	714	196
Investicijos pardavimui	275	275	275	275	276	276	276	276	276
Ilgailės gautinos sumos	350	6314	4452	1001	1107	123		998	108
Atidėtas mokestis	1429	–							
Iš viso ilgalaikio turto	191339	247360	240951	220508	194344	182467	198263	208823	193246
Atsargos	51206	75758	81840	39239	60322	75725	55142	98385	58099
Gautinos sumos	76062	50809	76710	69339	67587	73238	79788	51594	55824
Grynieji pinigai ir jų ekvivalentai	1407	2702	1907	6136	3582	1973	4528	2355	2474
Iš viso trumpalaikio turto	128675	129269	160457	114714	131491	150936	139458	155417	117632
Iš visos turto	320014	376629	401408	335222	325835	333403	337721	364240	310878
Akcininkų nuosavybė									
Akcinis kapitalas	54205	54205	54205	54205	54205	54205	49634	49634	49634
Akcijų priedai	27246	27246	27246	27246	27246	27246	27246	27246	27246
Nuosavo akcijos	–1108	–4108	–4108	–6108	–14349	–14435			
Rezervai	12641	28294	28758	27093	36883	36819	33559	32730	18259
Nepaskirstytasis rezultatas	30376	52875	36063	46376	43058	43997	38060	22082	42233
Iš viso acnininkų nuosavybės	123360	158512	142164	148812	147043	147832	148499	131692	137372
Įsipareigojimai									
Subsidijos	3073	2083	2775	3394	4859	4422	3187	5663	4281
Paskolos ir kitos	119817	99366	77568	32311	41611	92078	60543		62732

finansinės skolos									
Atidėtas mokestis	–	1050	1930	2160	2010	1478	1862		1737
Iš visos ilgalaikių įsipareigojim ų	122890	102499	82273	37865	48480	97978	65592	121469	69720
Atidėjimai	–	870							
Paskolos ir kitos finansinės skolos	23953	60071	112526	954521	715902	28578	60975	33811	387
Mokėtinas pelno mokestis	94	3790		4384	2369	1402	956		54834
Prekybos ir kitos mokėtinios sumos	49717	50887	64445	48710	56353	57613	60169	76500	48565
Iš visos trumpalaikių įsipareigojim ų	73764	115618	176971	148545	130312	87593	123630	111079	103786
Iš visos įsipareigojim ų	196654	218117	259244	186410	178792	185571	189222	232548	173506
Iš viso akcininkų nuosavybės ir įsipareigoji mų	320014	376629	401408	335222	325835	333403	337721	364240	310878

F priedas

6 lentelė. AB “Pieno žvaigždės” 2006–2014 metų pelno (nuostolio) ataskaita

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Apyvarta	545033	663379	666289	6922467	620255	700924	769089	759437	827350
Pardavimų savikaina	–441667	–517203	–564855	–497305	–500740	–568679	–622964	–633893	–698537
Bendrasis pelnas	103366	1456176	101434	125162	119515	132245	146125	125544	128813
Kitos veiklos pajamos, grynąja verte	1220	1151	7027	677	1411	1688	1601	1943	4203
Pardavimų ir administracinės sąnaudos	–76203	–97572	–100642	–99083	–95063	–98849	–107567	–112553	–109323
Veiklos pelnas prieš finansinės veiklos sąnaudas	28383	49755	7819	26756	24908	34173	39241	13971	22829
Finansinės veiklos pajamos	273	188	506	725	215	368	345	1239	603
Finansinės veiklos sąnaudos	–5353	–9039	–11413	–7813	–3310	–4545	–5418	–3660	–3954
Grynosios finansinės veiklos sąnaudos/pajamos	–5080	–8851	–10907	–70088	–3095	–4177	–5073	–2421	–3351
Pelnas prieš apmokestinimą	23303	40904	–3088	19668	21813	29996	34168	11550	19478
Pelno mokesčio sąnaudos	–4811	–7599	–1244	–5103	–3243	–4311	–5102	–1658	2286
Metų pelnas	18492	33305	–4332	14565	18570	25685	29066	9892	17192
Pelnas tenkantis vienai akcijai	0,34	0,61	–0,08	0,27	0,34	0,51	0,57	0,2	0,35
Sumažintas pelnas tenkantis vienai akcijai	0,34	0,61	–0,08	0,27	0,34	0,51	0,57	0,2	0,35

Išstatinis kapitalas	48375	48375	48375	48375	48375	48375	48375	48375	48375
Savos akcijos							-3002	-4569	-4569
Išstatymų numatytaas rezervas	4838	4838	4838	4838	4838	4838	4838	4838	4838
Kiti rezervai	19380				10000	17997	15000	15764	15764
Nepaskirstytas pelnas	19380	42660	37855	50335	56456 4	54982	80104	96496	10651 1
Nuosavas kapitalas tenkantis patronuojančios bendrovės akcininkams	72593	95873	9+106 8	10354 8	11966 7	12619 2	14531 6	16090 4	17091 9
Mažumos dalis									
Nuosavas kapotalas iš viso	72593	95873	91068	10354 8	11966 7	12619 2	14531 6	16090 4	17091 9
Ilgalaikiai įsipareigojimai								3632	
Dotacijos	1724	2966	1947	1235	1002	819	1744	3632	6165
Kreditai	23173	20631	25632	24474	8838	2885			
Finansinės nuomos įsipareigojimai	4599	5553	12043	10287	5968	3017	796	369	109
Atidėtojo pelno mokėsčio įsipareigojimai									
Kiti ilgalaikiai įsipareigojimai	124		1867		1879	1658	1910	38	18
Ilgalaikių įsipareigojimų iš viso	29620	29150	39622	43800	17687	8379	4450	4039	6292
Trumpalaikiai įsipareigojimai									
Kreditai	22913	2899	18159	1158	1670	32502	13934	1568	
Finansinės nuomos įsipareigojimai	1727	2316	4325	4757	4317	3665	2211	426	260
Prekybos skolos	21763	20706	27257	17704	24619	29458	25600	29726	42929
Mokėtinas pelno mokestis	738	4644		1042	2820		53	2869	841
Kitos mokėtinos sumos	2954	4519	8601	8041	11215	12512	12913	13070	10669

Trumpalaikių įsipareigojimų iš viso	59221	40848	58342	32702	44641	78137	54712	47659	54699
Įsipareigojimai iš viso	88841	69998	97964	76502	62328	86516	59162	51698	60991
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai iš visop	161434	16587 1	18903 1	17411 3	18199 5	21270 8	20447 8	21260 2	23191 0

H priedas

8 lentelė. AB “Žemaitijos pienas” 2006–2014 metų pelno (nuostolio) ataskaita

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Apyvarta	383240	464287	471511	371190	427735	487218	489659	522783	542275
Pardavimų savikaina	– 311303	– 362650	– 401347	– 303246	– 342681	– 401049	– 401007	– 430829	– 463851
Bendrasis pelnas	71937	101637	70164	67944	85054	86170	88652	91954	78424
Veiklos sąnaudos	–61856	–75423	–78068	–52525	–63840	–78184	–65677	–72423	–68625
Kitos veiklos pajamos, grynąja verte	7701	5967	5327	847	649	1613	2332	2733	2538
Veiklos pelnas	17782	32181	–2577	16266	21863	9598	25307	22264	12337
Finansinės ir investicinės veiklos pajamos	377	828			–466	–661	–619	–87	–42
Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos	–2362	–2717	–2742	–1852	716	497	485	446	364
Pelnas prieš apmokestinimą	15797	30292	–5123	15017	22114	9435	25173	22623	12659
Pelno mokestis	–3213	–6044	318	–2684	–3532	–406	–3051	–3152	–2644
Grynasis pelnas	12584	24248	–4805	12333	18582	9029	22122	1941	23232